

GUTENBERG

Universul cărții

GUTENBERG

Anul XI
Nr. 41
Decembrie, 2019

GUTENBERG

N
I
V
E
R
S
U
L

PUBLIKAȚIE TRIMESTRIALĂ EDITATĂ DE
EDITURA GUTENBERG UNIVERS - ROMÂNIA

Anul XI, Nr. 41
Decembrie 2019

CĂRȚII

COLEGIUL REDACȚIONAL

Dan LUCA - Director Tipografia Gutenberg Arad
Florica R. CÂNDEA - Redactor șef
Carina BABA - Redactor șef adjunct

COLEGIUL CONSULTATIV

Anton ILICA
Emil ȘIMANDAN
Horea TRUȚĂ

COLEGIUL TEHNIC

Eugenia PONTA PETE - Consilier imagine
Loredana TUDORESCU - Consilier tehnic

REDACTORI / RELAȚII SPECIALE

Lucia BIBARȚ
Mira ODAGIU
Iuliana PINTEA

D.T.P.

Carina BABA - Concepția copertei
Ecaterina MEHESZ

DISTRIBUIRE

Radu BOLOVAN - chioșc ziare str. Mețianu
Magazin de prezentare, Calea Victoriei nr. 41

*Revista Gutenberg Universul Cărții
fondată în 2009

CUPRINS

Documentar- Aradul în timp	3
Profiluri jurnalistice	7
Estetica limbii	18
Recenzii	20
Salon Gutenberg	26
Idei, opinii, consemnări	37
La o ceașcă de cafea, duminica	42
Mașina tipografică	44
Miscellanea-Eveniment	49

Revista Gutenberg Universul cărții precizează

Toate materialele publicate pe parcursul anului 2019, vor fi ierarhizate la sfârșitul anului și vor face obiectul Galei Excelenței, conform segmentelor cunoscute ca generice.

Notă: total semnatori 2370 (an XI)
total articole 2491 (an XI)

Revista se distribuie gratuit

Responsabilitatea asupra conținutului textelor aparține autorilor

SALON GUTENBERG 40

Anton ILICA

Prin numărul 40, Revista culturală Gutenberg și-a câștigat drept de admirație, iar statistica redactorului-șef, prof. Floare Câdea, e vrednică de aplauze fierbinți și de aleasă recunoștință. Gutenberg are deja personalitate culturală, prin dimensiunea națională și internațională, întreținută de colaboratori din Viena (Ioan Godja), Salzburg (D. Gumann, C. Gumann), Sevilla (B. Al-Badi), Alba Iulia (C. Avădanei), Bistrița (N. Urian Linul), Vasile Barbu (Uzdin), Teodor Groza Delacodru (Mesici), Sorina Groza (Voiteg), Vanghea Steryu (Macedonia), Sava Sifora (Viena), Ligya Diaconescu (Râmnicu Vâlcea), Mariana Popa (Brașov), Ana Boer (Bunicuțele Uzdin), Petru Panduru (Caraș), Vasile Pop (Apuseni), Roxana Lăduncă (Sibiu), Aida Voivodician (Timișoara).

Pentru noi cei din anturajul Salonului literar, ideile din textele gutenberghiene au fost:

- sursă de afirmare și un deliciu de limbaj;
- emoție proaspătă și ecou parfumat de orhidee;
- metaforă tânără și conversație terapeutică;
- șansă de ratare sau orgoliu;
- înălțătoare omenie și prietenie.

Astăzi, satisfacția și zâmbetul artistic sunt prefețe la un număr de revue, întreținând farmecul mirării minții și a sufletului, sub creionări lirice, epice, eseistice...

Revista Gutenberg e o configurație de gânduri proaspete și sentimente tulburătoare.

Nu ne-am sfiit să visăm în exces în fuga noastră de spaima ratării.

Voi, colaboratorii, binemeritați o privire admirativă, întreținută de fiecare gând rafinat, de fiecare deget harnic și de fiecare suflet înaripat. Voi ați prins cuvintele cu ambele mâini și le-ați îmbrățișat, nuntindu-vă cu sensurile lor. Mulțumiri, Fratelui Alexandru, al lui Noica!

În încheiere, îmi retez entuziasmul, printr-o considerație, cotlonită sub umbrela unei beteli narrative. Faust, ispitit de păgânia pozitivă a cunoașterii, își vinde sufletul, făcând compromis cu Diavolul. Prin puterile sale demonice, Mefistofel pune în ucenic” nemargini de gândire” și acțiune, împlinindu-i toate dorințele nefaste. Contractul faustic se încheia, prin rostirea în stare de fericire pură, a cuvintelor magice: „Oprește clipă, ești atâta de frumoasă!”. Nici măcar iubirea mistică și întâlnirea cu Elena trioanca nu-l copleșește pe acest personaj goethean mai mult ca faptele unor oameni construind, creând, grădinărint și bucurându-se de satisfacția lucrului împlinit.

Faust privește fascinat la mulțimea creatoare, iar bunăstarea sa psihoemoțională îl surprinde rostind: Oprește clipa!

La rândul nostru, ne bucurăm că împreună am construit, am creat, am grădinărit și am sădit idei în această revistă culturală, promovând poeți, prozatori,

eseiști. Gazetăria e umbra operei, e preludiul creației ample. Înzestrat cu un astfel de entuziasm emoțional, rostesc, la al 40-lea număr, La mulți ani, Gutenberg! La mulți ani, Floare Câdea, redactor coordonator!

Tuturor vă mulțumim pentru voluntarismul cu care ați despletit părul ebeniu al cuvintelor, dând sensurilor chipuri aureolate de noblețe, căci azi:

”Cu zâmbet în suflet și vise în cer
Coboară-o Prințesă în gând și mister”

Aspecte de la Salon septembrie 2019,
foto: Mircea Boran.

COMUNICAT DE PRESĂ

Florica R. CÂNDEA

La Arad a avut loc, recent, o sărbătoare literară în care două publicații au fost oferite publicului doritor de lectură, cultură, informație etc.

Este vorba despre revista „Gutenberg”, an 11, ediția 40, editată și tipărită la Gutenberg Arad, o tipografie de renume, director Dan Luca.

Revista „Unirea” a serbat 11 ediții, în prezența președintelui Cercului Cultural Româno-Austriac, Ioan Godja, a redactorului șef, Adriana Weimer, revista se distribuie românilor din Wiener Neustadt, Austria și se tipărește la Târgu-Mureș, corector, redactor, Nicolae Băciuț.

Cele două reviste, periodice cu un conținut informativ, mozaic, cultural, reunite la Arad, sub umbrela aceluiași deziderat, creația, au beneficiat de oaspeți de la Viena, Austria, Ioan Godja, dar și din România, Constantin Avădanei (Alba Iulia), Nadia Urian (Bistrița), ultimii devenind, recent, redactori ai RadioTv Unirea cu sediul la Viena, al cărui președinte-fondator este Ioan Godja (de fapt, se are în vedere o perpetuare a colaborărilor pe termen lung cu aceștia, atât pe plan cultural, cât și jurnalistic, în sensul promovării valorilor și moștenirilor eterne).

Revista Gutenberg Arad a serbat anul 11, ediția 40, într-o atmosferă de emulație creatoare, socotind, iată, 2262 de semnatori și 2328 de articole din diferite sfere publicistice.

A fost adus un Salut din partea directorului tipografiei, Dan Luca, a fost citită o scrisoare-epistolă imaginată către Gutenberg, inventatorul tiparului-Florica R.Cânda și a fost adresat, prin citire, un Eseu poematizat către revista Gutenberg, ca un imbold la ceas de sărbătoare de către prof. dr. Anton Ilica, dar și ca un corolar de răspândire pe un areal și un frumos parcurs.

Cu privire la sărbătoarea publicației arădene, fondatorul editurii, Emil Șimăndan, a punctat câteva aspecte de la începuturi, stăruind asupra colaborării din prezent cu factorii decizionali de la tipografie. S-au adresat Salonului Gutenberg, o Grupare mozaic, după modelul Salonului Literar lui AL. T. Stamatiad (la 100 de ani) de pe strada Calvin nr. 4, chiar în vecinătatea Terasei autumnale aleasă pentru sărbătoare, Cristian Vuin, Iuliana Pinteș, Eugeniu Criste, Lucia Bibarț, Puiu Emilian Valea, Dorin Ocneriu, Valeriu Ilica, cu referire la apariția neîntreruptă, cât și cu dorința îmbunătățirii conținutului acesteia.

Asistența a audiat și cuvintele rostite de suflet ale oaspeților, Ioan Godja, Constantin Avădanei, Nadia Urian, care, iată, sub faldul Unirii, făcând Drumul simbolic al Unirii la Arad, leagăn al Marelui act istoric, tocmai din ținuturi de istorie, serbând

revista eponimă, Unirea, și-au exprimat caldă adevărată cu demersul nostru arădean și cu dorința de a colabora sau promova valențe creatoare.

Sub acest aspect se va menține o strânsă legătură cu revista Condeierul Diasporei (ASRA Salzburg, Austria, prin Daniela Gumann), AIB (prin Sorina Groza), Starpress, Vâlcea (prin Ligya Diaconescu), Almăjul (prin Gheorghe Rancu), Tibiscus, Uzdin (prin Vasile Barbu), Societatea Poesis, Vârșeț, Serbia (prin Teodor Groza Delacodru), Cenaclul „Lucian Emandi”, Pecica Arad (prin Eugenia Ponta Pete), Vanghea Steriyu, Macedonia, Bunicutele Uzdin, prin Ana Boier, Biblioteca Județeană (prin Lucia Bibarț), Asociația Hora, Austria, prin Sava Sifora, Foto Club Arad 50, prin Mircea Boran (de fapt la Salon Gutenberg de toamnă au fost prezenți nu mai puțin de patru fotoreporterii, dintre care redactorul tehnic de la RTV Unirea precum și consilierii și redactorii-seniori de la Gutenberg).

Sub semnul lui 11, aniversarea revistelor a adus la Arad, pe Adriana Weimer, redactor -șef, Unirea, Veronica Balaj, RTV Timișoara și Silvia C. Negru care au elogiat truda și preocuparea echipei Rtv Unirea și a colectivului redacțional Unirea la bilanțul celor 11 ediții.

Recentul număr, editat alb-negru și color, are 110 pagini, cu un bogat sumar pe paliere diversificate și adună semnatori din toate colțurile lumii. Revista are vrednici colaboratori, redactori și parteneri care îi slujesc, prin scris, interesul cultural și actul publicistic. Revista Unirea este cu reproducere după sculpturi semnate de Dumitru Verdianu și conține pertinente referiri la unitatea de neam și țară, la dinamismul limbii române, ilustrându-se toate acestea cu materiale despre recenta întâlnire de la Wiener Neustadt, Ziua Europei la Viena, ediția nr.13, înmănușată într-un spic cât un Izvor de suflet românesc (la care au participat români desfășurați ca un bob de credință, pe o imaginată hartă).

Metaforic vorbind, Întâmplarea unei după-amiezi de toamnă am îndrăzni a o numi ca o mirungere din tămăia inspirației căci fără a ne încredința unei reale prietenii literare am fi, poate, fără duh și suflet.

Revistele Gutenberg și Unirea, nu contează, de-acum, unde vor fi prezentate, ci va conta cât trag la cântar, la calitate și percepție la publicul dornic de a lectura, trimestrial sau bienal (revista Gutenberg Arad se distribuie gratuit la un chioșc arădean, iar Unirea se distribuie românilor plecați înspre alte zări).

Consemnând aceste rânduri, facem un gest de împlinire și mulțumire pentru toți care cred în presă, de orice fel ar fi, prin scris ne-ncredințăm că suntem.

TRAMVAIUL ARĂDEAN

Horia TRUȚĂ

De curând s-au împlinit 150 de ani de la inaugurarea primului sistem de transport în comun al populației Aradului. Mai concret, la 24 octombrie 1869, primăria împreună cu Societatea pe acțiuni numită: Calea ferată Rutieră Arădeană și Fabrica de Cărămidă cu Aburi a inaugurat primele linii ale tramvaiului tras de cai. Era primul sistem de transport în comun al cetățenilor orașului.

Cei 40 de invitați oficiali au urcat în trei vagoane împodobite cu steaguri și flori, au străbăbătut în 45 de minute, traseul de la capătul podului din Piața Boul Roșu (Piața Arenei) până la podul de lemn de lângă Pădurice și înapoi. La recepția oficială care a avut loc cu acest prilej, într-o însuflețire generală, au vorbit viceprimarul Ferenc Pasztory și reprezentantul societății - Pal Wallfisch. Au fost date în folosință trei linii cu o lungime totală de 10,2 km prelungită după câțiva ani la 13,6 km. Tramvaiele traversau orașul din Centru până la Moara Fraților Neuman din marginea Gaiului și la Piața de porci. Cele cinci vagoane aduse din Viena plecau în cursă după un orar fix care însă cu greu putea fi respectat. Cu toate acestea, numărul călătorilor a crescut vizibil de la un an la altul. Se circula la pas, pe o linie simplă, pentru întoarcere, fiind schimbată poziția cailor, care erau mutați în celălalt capăt al vagonului. Fiind construită pe ecartament normal, linia permitea și circulația vagoanelor de marfă, situație care dealtfel aducea concesionarului, fabricant de cărămizi, cel mai mare beneficiu.

Cu tot entuziasmul inițial, pe parcursul anilor, numărul opozanților acestui mijloc de transport în comun creștea constant, solicitându-se insistent introducerea în Arad a tramvaiului electric. Opririle dese, la fiecare colț de stradă, și mai ales cele neprevăzute, solicitate de călători, precum și condițiile grele de rulaș, cu multe întârzieri pe timpul iernii, au generat, nemulțumiri ale populației, urmate de aspre critici. Această formă de transport lentă, cu capacitate mică, nu putea ține pasul cu ritmul dezvoltării industriale arădene. Iată cum este cum este descris într-un reportaj, tramvaiul (cu cai) vremii: "Pe cele două lavițe, de-a lungul pereților, călătorii stăteau față-n față drepți, ca niște lumânări în sfeșnic și vrând nevrând, priveau unii la alții. Din când în

când, câte un drumeț grăbit făcea semn, vizitiul învârtea la manivelă ca la o râșniță, caii se poticneau, roțile scrășneau, mușterii dinăuntru bombăneau și pasagerul cel nou urca. Dar nu trecea mult și clopoțelul de deasupra capului vizitiului făcea bang!!! bang!!!. Ce era? un pasager sau pasageră, fără să se ridice de pe laviță, întindea de șnurul ce atârna de tavan, la care, vizitiul râșnea, caii se poticneau, roțile scrășneau și vagonul se oprea drept în poarta cu nr. 13 a pasagerului grăbit. Dar la nr. 26, pe cealaltă parte a uliței, trăgea alt pasager de șnur și împrejurarea se repeta".

Situația s-a perpetuat mai bine de patru decenii, până când ziarele din 30 iulie 1913, consemnau faptul că vizitiul Toma Ludwig, înainte de miezul nopții, a retras în depou ultimul vagon, care circula spre gară, punând astfel capăt acestei forme de transport în comun devenite desuetă.

Folosind sistemul de căi ferate existent, primăria a recurs la tracțiunea mecanică a vagoanelor folosind locomotive cu abur, înlocuite și acestea după puțin timp, cu motoare pe benzină cumpărate de la o firmă germană. În 1924, acestea au ajuns atât de rele încât nu mai puteau fi folosite.

Greoaie, pline de funingine și ulei, improșcând pete de fum, scânteii, se târau alene prin norii alburii, zgâlțâind din temelii, într-un ascuțit zgomot metalic, clădirile de pe traseu. Înaintau apăsător peste șinele de mai multe profile, puse la cap cu simple bucăți de metal, fiare plate așezate peste traverse putrede scufundate în apa de ploaie fără scurgere. Situația a ajuns ca la vremea respectivă, pe traseele tradiționale, să mai circule după un orar fix doar trei tramvaie – trenuri pentru persoane, iar dimineața între orele 9-12, un al patrulea. De asemenea, starea primitivă în care se afla stabilimentul central, cu greu mai putea face față exploatarea acestui sistem uzat de transport public.

Ziarele comentau malițios că în locul călătoriei anevoioase cu tramvaiele comunale, care din zi în zi era tot mai incomod, publicul se folosește de birje, automobile particulare sau autotaxi, pe când oamenii cu picioare bune făceau drumul până la gară pedestru, unde puteau ajunge mult mai repede decât aceste cotețe numite tramvaie.

În același timp, ofertele și dezbaterile publice pe tema introducerii tramvaiului electric erau din ce în ce mai numeroase și insistente. Ofertele veneau atât din partea unor firme străine, cu mare experiență în domeniu, dar și al inginerului Cornel Micloși, originar din Covăsânt, inventatorul român care a revoluționat transportul comun cu tramvaiele electrice în Timișoara.

Trecând peste insistentele solicitări ale arădenilor și specialiștilor, în 1928, primăria a demontat calea ferată în totalitate, dezvoltând integral transportul urban cu autobuze.

Ideia tramvaiului electric însă nu a fost abandonată. În 1942, în timpul războiului, au fost neinspirat demontate de pe străzile Odesei și aduse la Arad, instalații din 1911, compuse din șine, stâlpi metalici, macazuri, stații de redresare a curentului electric, vagoane cu un ecartament îngust de un metru. Nu a circulat în Arad, fiind reparat pe cheltuiala orașului și înapoiat după încheierea Păcii. La 26 noiembrie 1946, a fost pus în circulație primul tramvai electric fabricat la Arad, producție care a fost extinsă în anii următori, ridicând orașul la dimensiunile unui oraș modern.

Dar marea provocare a venit în 2011, când la Arad a fost lansat tramvaiul Astra Imperio, primul vehicul de transport urban, fabricat de o firmă privată din România. Compus din mai multe module, echipat cu aer condiționat și facilități pretinse de un transport modern, cu un consum redus și podeaua coborâtă.

Este succesul arădenilor la ceas aniversar.

*Primul tramvai construit la Arad în 1946
*Tramvaiul tras de cai

SĂRBĂTOAREA CRĂCIUNULUI ÎN ALTE VREMURI

Ioan TULEU

30 de ani de la Revoluție...

E ajunul Crăciunului iar mirosul de cozonac cu nucă și cârnați de casă, copti în dubă, umple casa și trezește nostalgia puternică, trimițând cu mulți în urmă, în vremea copilăriei și tinereții. Era prin anii cincizeci ai secolului trecut, undeva într-un sat din Câmpia de Vest, tot în ziua de ajun, când neaua acoperise și ulițe și case, dar „albise”

și sufletele în așteptarea Marii Sărbători a Nașterii Domnului. Era pace și liniște până când copiii îmbrăcați cu șube, având pe cap căciuli mițoase și încălțați cu opinci s-au pornit a colinda pe la casele gospodarilor și intrau pe poarta deschisă în odăile unde îi aștepta gazda pregătită cu cârnații, merele, nucile și cîțiva bănuți spre a răsplăti frumoasele imnuri ale bucuriei. Era un ritual respectat de secole, fără întreruperi și nici o putere din lume nu l-a putut schimba.

Comunismul ateu a impus alte sărbători, dar nu a reușit să le scoată din mințile și sufletele oamenilor pe cele care le aparțineau și de care erau atașați prin ancestrale obiceiuri și simțăminte. Chiar și vacanța școlară numită „de iarnă” se lua înainte de sărbătoarea Crăciunului și ținea pînă de Bobotează, pentru a nu se confrunta autoritatea cu situația imposibil de rezolvat, aceea de a duce copiii la școală când totul și toate erau dedicate Copilului Născut în ieslea Betleemului. Și ce frumoase erau sărbătorile de iarnă cu gustul lor cald și aromat.

Copilăria petrecută la țară a fost urmată de anii tinereții trăiți în orașul ce se conducea după alte reguli, între oameni legați între ei de relațiile de serviciu, prietenii bazate pe interese comune, preocupări asemănătoare și eventual pe originea care făcea trimitere la satul nu de mult părăsit.

Multe s-au shimbat dar Crăciunul a răms în linii mari același. Colinda a continuat a se practica chiar dacă multe uși erau închise iar treptat „nucile” au fost înlocuite tot mai mult de bani, așa încât a devenit și o „afacere” profitabilă, acaparată mai ales de o etnie care n-a

avut de a face prea mult cu etosul popular. Dar au apărut și coruri neoprotestante care umblau mai ales pe la casele credincioșilor proprii, dar nu se fereau să cânte în public pe străzi, impresionând prin melodii bine lucrate, de inspirație occidentală.

Dar cum provocarea a fost făcută au intrat în acțiune și formații ortodoxe, având în repertoriu colinzi neaoșe, ce făceau trimitere la vremuri de mult trecute. Mi-aduc aminte că într-un an a participat și corul „Emil Monția” al Casei de Cultură Arad, în frunte cu directorul său, la un pelerinaj pe la biserici, credincioși și chiar la sediul Episcopiei. A urmat o prelucrare politică, urmată de un vot de blam dar „lucrarea” a continuat și în anii următori, sub acoperire, bineînțeles.

Spre exemplu, în ziua de 19 decembrie 1989, în sala mare a Universității Cultural-Științifice s-a organizat un concert de colinde susținut cică de același cor „Emil Monția”, dar în fapt era corul Bisericii Ortodoxe din Micălaca. Sala a fost arhiplină iar emoția a fost maximă, pentru că toți ne aflam și sub impresia evenimentelor de la Timișoara. Libertatea era aproape și Crăciunul care a urmat a fost primul în care am putut audia colinzile pe postul național de televiziune.

Crăciunul nu a dispărut niciodată din mintea și inimile oamenilor doar a primit nuanțe diferite, potrivit cu împrejurările, iar marea sărbătoare stimula de fiecare dată înțelegerea între oameni, bunătatea și unitatea în credință. Pentru că Sărbătoarea Crăciunului este una a păcii și speranței, de aceea și manifestările acestei zile sunt atât de bineprimite și trăite de tot poporul, indiferent de modul în care face închinarea.

Adevărul (Arad), anul I, nr. 4, 26 decembrie 1989* ***30 de ani de la Revoluție...***

O, brad frumos, o, brad frumos...

Florica RANTA

Dintotdeauna, românul „s-a logodit” cu verdele brazilor și cu albastrul dătător de pace al cerului.

Acum, în ceasul răzvrătirii noastre depline, simțim, parcă mai mult ca oricând, că pacea va domni veșnic în casele și-n sufletele

noastre și, sub cetină de brad, ne bucurăm alături de cei dragi de acasă. Spun „de acasă”, amintindu-mi cu durere și emoție de dramaticele secvențe pe care le-am întâlnit într-un itinerar fulger Arad-Sibiu-Păltiniș-Arad, alergând să-mi regăsesc fiul drag aflat într-o tabără. Și, iată-ne, strecurându-ne cu mult calm printre gloanțele ce amenințau până și aripile nevinovate ale vestitorilor păcii ce zburau prin brazii înghemănați cu cerul, iată-ne acum, plângând de bucurie, iată-ne acasă, în orașul nostru drag.

Am regăsit atât Aradul, cât și celălalt oraș care „m-a adoptat” prin natura locului de muncă, Curtici, luptând cu eroism și dăruire nemaiîntâlnite, spectaculoase chiar, alături de milioane de suflete românești, pentru a repune grabnic, pe făgașul normal, întreaga activitate și a elimina orice umbră dramatică din imaginile noastre.

Și, așa cum aminteam la începutul reportajului, românul a iubit dintotdeauna tot ceea ce țara are mai bogat în frumusețe, munții, pădurile... apele, cerul scaldat de albul imaculat al porumbeilor și i-a plăcut, ca la ceas de praznic, să-și amintească de cei mai dragi, prin flori, felicitări și mici daruri, împletite în panglici și crenguțe de brad.

Se cuvine acum, când încă mamele își plâng pruncii, când pruncii-și plâng cu tristețe mamele, când mii de suflete și-au dăruit viața pentru viața noastră ce-ncepe azi cu „un brad frumos”, să-mpodobim și noi bradul din toate casele noastre cu beteală, peste care vărsăm lacrimi și cu multe lumânări pe care să le aprindem, însemn al recviemului pentru cei ce astăzi nu vor aprinde stelute argintii alături de cei dragi. Să le dăruim, să ne aplecăm cu venerație capetele, să le dăruim așadar, „un brad frumos, un brad frumos, Cu cetina tot verde”, pentru că-n sufletele noastre de români adevărați, ei nu sunt morți, flacăra jertfei lor va arde neîncetat și va rămâne vie, o vom păstra cu credință, așa cum și bradul, „copacul credincios”, „frunza nu și-o pierde”, iar clopotele să bată neîncetat pentru nemurirea lor.

*Extras

VOCI ȘI VOCAȚII

JURNALISTICE ARĂDENE

La 11 ianuarie 2019 s-au împlinit și sărbătorit 100 de ani de la înființarea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, iar la 7 ianuarie 2019 un sfert de veac de la reînființarea, după Revoluția din Decembrie 1989, a Filialei „Ioan Slavici” din Arad a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România – evenimente marcante în istoria presei naționale și locale din vestul Transilvaniei și Țării.

Revista culturală „Gutenberg Universul Cărții” inaugurează o rubrică specială, pornind de la cele două evenimente amintite, dedicate unor personalități publicistice locale și naționale, contemporane, ante și postdecembriste, care s-au remarcat cu dăruire și talent pe tărâmul presei locale, presă care certifică o tradiție neîntreruptă de peste 180 de ani în istoria culturală a Aradului.

În acest număr, revista „Gutenberg Universul Cărții” are ca oaspeți cinci publiciști de marcă ai Aradului: Vasile SĂRĂNDAN, Daniel SCRIDON, Ștefan Gabriel CONSTANTINESCU, Virgiliu JIREGHIE, Emil ȘIMĂNDAN.

SĂRĂNDAN, Vasile (Vasile de Zărand)

Vasile de Zărand (Vasile Zărandan, Vasile Sărăndan), începând din anul 2011 este redactor la site-ul arădean de știri: www.arq.ro.

S-a născut la 20 februarie 1957 în localitatea Prunișor (Județul Arad), sat arhetipal al spațiului mioritic, străjuit în partea stângă de poalele Munților Codru Moma, iar în dreapta desfășurându-se nestingherit spre pusta Aradului. A absolvit Liceul Real Sebiș și a făcut apoi un an și patru luni armată la o unitate de aviație de vânătoare în inima Bărganului. După lăsarea la vatră a lucrat pe rând: muncitor brânzar la o fabrică de prelucrate a laptelui și apoi lăcătuș mecanic și topitor-formator în fontă și neferoase la STRUNGUL Sebiș.

În anul 1982 a fost ales prim-secretar UTC pe orașul Sebiș (deci salariat al PCR, adică nomenclaturist!) și a fost dat afară trei ani mai târziu. Din 1986 și până la Revoluția din decembrie 1989 a lucrat diferite munci necalificate: agent hidro la IEELIF, ajutor de zidar, pontator la Canalul Dunăre-București, iar în primăvara lui 1992 a părăsit România. S-a

stabilit în Germania, landul Niedersachsen (Saxonia Inferioară), unde a renunțat la cetățenia română și a trăit mai mult de 10 ani cu statutul de apatrid. În anul 2012, printr-un abuz legislativ al Guvernului Năstase, a fost obligat să se repatrieze, făcând parte din lotul de apatrizi care a servit ca și „troc” politic în relațiile româno-germane ale regimului Iliescu.

Între anii 2002-2005, neavând nicio cetățenie, a putut să lucreze doar ca paznic de noapte la Cimitirul POMENIREA și asta prin bunăvoința unui camarad, Edeleni Coloman. În acea perioadă, pe care o consideră „cea mai fericită din viața lui”, a citit și scris intens, restabilind contactul cu jurnaliștii arădeni și literatura română contemporană. În recuperarea acestui handicap a fost ajutat, cu discreție și eleganță, de către jurnaliștii și artiștii arădeni: Vasile Filip, Vasile Leac, Petre Don, Petru M. Haș, Petru M. Ardelean, Lucia Cuciureanu, Mihai Takacs, Ioan Matiuț, Marian Buga, Carmen Vлага, împreună cu care organiza cene romantice pe băncile cimitirului, unde de altfel și locuia.

Redevenind cetățean român, din anul 2005 și până în 2009 a fost angajat ca și redactor la cotidianul Adevărul de Arad, secția Cultură, Învățământ, Culte. În paralel a urmat cursurile Facultății de Jurnalism din cadrul Universității „Aurel Vlaicu” din Arad, obținând specializarea în jurnalism, promoția 2008.

Specializându-se în anii în care a lucrat la Adevărul de Arad în jurnalism online, în toamna anului 2009 a participat la înființarea unui nou portal, www.vestic.ro, al cărui redactor șef va fi până în anul 2011, când a trecut ca și redactor coordonator la site-ul www.arq.ro.

A debutat cu poezie în revista clujeană Tribuna (1974), iar jurnalistic în cotidianul arădean Flacăra roșie. Ulterior a publicat sporadic poezie și proză în revistele Luceafărul, Unu, Calende, Arca și Literatura de azi.

SCRIDON, Daniel

În Centenarul Marii Uniri este șeful departamentului Sport al cotidianului Jurnal arădean.

S-a născut la 19 iunie 1974 în municipiul Arad. Este absolvent al Facultății de Educație Fizică și Sport din cadrul Universității de Vest „Vasile Goldiș” din Arad. A debutat în presă la cotidianul Adevărul de

Arad, când regretatul jurnalist Alexandru Chebelevu (atunci șef al departamentului Sport) și directorul de atunci al ziarului, publicistul Tristan Mișuța i-au oferit șansa de a colabora la cel mai important cotidian din presa scrisă arădeană. După o scurtă perioadă „de probă”, pe 15 iulie 1993 a fost angajat ca redactor la cotidianul Adevărul de Arad, cotidian care în anul 2008 a devenit Jurnal arădean. A rămas fidel ziarului care i-a dat șansa să devină jurnalist sportiv. Din anul 2006 este coordonatorul departamentului Sport, prin mâna sa trecând multe din „penițele” care scriu, astăzi, despre sportul arădean.

În cei 25 de ani de presă scrisă, a fost prezent și a scris de la competiții de talie mondială, dintre care amintim: Campionatul Mondial de Fotbal, Franța 1998; Campionatul Mondial de haltere, Grecia 1999; Campionatul Mondial de atletism în sală, Ungaria 2004 etc.

În paralel cu activitatea de jurnalist la cotidianul „Jurnal arădean”, timp de cinci ani a realizat la postul local de televiziune Info TV, emisiunea: „Dincolo de gazon”.

În anul 2018 a fost ales vicepreședinte al Filialei „Ioan Slavici” din Arad a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR).

CONSTANTINESCU, Ștefan Gabriel

S-a născut în municipiul Arad, la 22 ianuarie 1968. A absolvit Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad, Facultatea de inginerie, în specialitatea Construcțiilor de Mașini. Debutază publicistic în anul 1993 în cotidianul Adevărul de Arad, unde este încadrat ca redactor în același an (la 3 mai). În perioada mai 1993 - iunie 1997 lucrează la Secția informații-eveniment; între iulie 1997 - septembrie 2005 trece la Secția social-economic, unde din mai 2003 până în septembrie 2005 este adjunct șef de secție al acestui departament.

Devine, între octombrie 2005 și martie 2007, manager de distribuție și manager de vânzări la Adevărul de Arad, iar din anul 2003 este și redactor-colaborator la revista Intarzia și Castor, specializată în industria lemnului și a mobilei. Din aprilie 2007 până în septembrie 2008 este redactor la West Tv Arad, iar din octombrie 2008 trece redactor-coordonator de

secție la Departamentul Politic al săptămânalului național Măsura. Între aprilie 2008 și aprilie 2010 a fost coordonator pentru județul Arad, la săptămânalul cu profil economic VestInvest din Timișoara, realizând articole, reportaje și interviuri pe teme economice. Între septembrie 2013 - decembrie 2018, a fost redactor la cotidianul Glasul Aradului, la secția politică, dar a ocupat și funcția de secretar de redacție. În prezent este publicist comentator, cu statut de colaborator, la același ziar și la revista Intarzia.

***

Constantinescu Ștefan-Gabriel a obținut în anul 1998 o bursă a Fundației americane „Freedom-House” pentru jurnaliști din presa economică. Bursa a constat într-un stagiu de pregătire la Budapesta și Varșovia, unde a luat contact cu mediul economic și instituțional (Burse de valori, Băncile Naționale, Redacții, Organizații Neguvernamentale, Instituții de analiză economică etc), iar în iulie 2004 a obținut Premiul pentru jurnalism economic în cadrul unui eveniment regional organizat de Camera de comerț, Industrie și Agricultură Timișoara, parte a unui Proiect Phare.

JIREGHIE, Virgiliu

Virgiliu Jireghie s-a născut la 23 ianuarie 1942 în Chișinău. Din anul 1944 s-a stabilit în Arad. Este absolvent al Facultății de Geologie-Geografie București și al Facultății de Imagine Film-Televiziune a Universității București, Institutul de Artă Teatrală și Cinematografică „I.L. Caragiale”, facultate care i-a dat prilejul să-și exprime ideile artistice proprii și novatorii în arta fotografică.

În 1963, la Păuliș, a înființat primul cenaclu școlar din mediul rural din România. În 1973 devine membru al Asociației Artiștilor Fotografi din România și președinte al Foto-Clubului Arad. Cariera sa jurnalistică începe în 1988, când a devenit corespondent teritorial al Televiziunii Române, pentru județele Arad, Timiș, Caraș-Severin și Hunedoara.

La 7 ianuarie 1990 a înființat Studioul de Televiziune Arad, al cărui director a fost timp de cinci ani. A realizat mii de reportaje de actualități, documentare, interviuri, în calitate de

redactor și cameraman al Departamentului emisiunilor informative TVR și al Studioului de Radio-Televiziune Arad.

În anul 1993 devine cadru didactic la Universitatea de Vest „Vasile Goldiș” din Arad, Catedra de Jurnalism a Facultății de Științe Umaniste.

Activitatea artistică a lui Virgiliu Jireghie însumează peste 20 de expoziții personale de artă fotografică, peste 150 de participări la expoziții colective în țară și în străinătate, cu ecou în viața localităților în care a expus. A obținut numeroase premii atât pentru fotografia-artistică, cât și pentru fotografiile cu caracter novator, care fac parte din genul foto-caricaturii!

În calitate de cineast a fost – cum s-a subliniat mai sus – fondator de televiziune. Prima televiziune pe care a înființat-o a fost, așadar, la 7 ianuarie 1990, Televiziunea locală TV Arad. La 1 octombrie 2007 a înființat Goldiș TV – prima Televiziune universitară on-line din România, pe care, în anul apariției Dicționarului Jurnaliștilor Arădeni, 2011, o conducea în calitate de Director executiv, având cei mai apropiați colaboratori: cameramanul Markert Reinhold și reporterul Markert (Jireghie) Virgilia. În afară că este fondator al TV-Online „Vasile Goldiș” din Arad, este și corespondent al postului național TVR din București și a postului regional din Timișoara.

Prin materialele realizate a informat telespectatorii din țară, ori pe plan regional, despre principalele evenimente culturale, artistice și universitare ale Aradului. A realizat reportaje și filme documentare în localitățile județului Arad, dar și pste hotare, în Ungaria, Viena, Germania, dând expresie asupra relațiilor dintre oficialitățile municipale și județene existente, dar și ale UVVG cu instituții similare din țările vecine: Serbia, Ungaria, Basarabia, Germania. A fost asistent de imagine pentru filmele artistice: „Flăcări pe comori”, „Căutătorii de comori” (regizor Nicolae Mărgineanu), „Vacanța cea mare” și „1918” (regizor Andrei Blaier).

Menționăm câteva titluri dintre filmele sale documentare premiate la Festivaluri de Film din Arad, Timișoara, Sibiu, Roman, Oțelul Roșu, București, Oberhausen: „Dinclo de cadru”; „Pădureanca”; „Podul Carol”; „Lada de zestre – Hășmaș”; „Dubășii de la Birchiș”; „Cioplitorul în piatră de la Tisa”; „Furcașul de la Avram Iancu”; „Colinde - Vârfurile”; „Pizareii de la

Secaș”; „Împistriul ouălor”; „Ciuralexă”; „Valea Crișului Alb” (film premiat în anul 2006 de U.V.V.G. Arad).

Virgiliu Jireghie este un artist al detaliului care se încadrează într-o descriere amplă a generalului, surprinzând și invitând imaginația privitorului să contribuie la demersul artistic caracteristic artistului. În fotografiile și filmele sale întâlnim o lume mirifică a florilor, a peisajelor, unde omul este punctual central; întâlnim oameni de la țară care muncesc, omeni de la oraș care gândesc, copii surprinși cu expresia lor nedisimulată, bătrâni cu inteligența și înțelepciunea conservată, așadar o întreagă LUME surprinsă într-o permanentă mișcare!

În perioada 1994-2008 a pregătit peste 50 de studenți care lucrează în mass-media arădeană, națională și în străinătate (Danemarca, Franța, Germania, Australia).

Este autor a 8 albume personale de fotografii și colaborator la alte 8 volume foto. A pregătit, de asemenea, albumele fotografice Aradul și Marea Unire, Farmecul Aradului (coautor) și Arad, mon amour (2015).

În anul 2016 a publicat în colaborare cu publicistul și scriitorul Emil Șimăndan, la ed. „Ioan Slavici” din Arad, un volum de Convorbiri cu o nemuritoare fiică a Aradului, Acad. Cornelia Bodea.

În prezent este pensionar.

ȘIMĂNDAN, Emil

Publicistul și scriitorul Emil Șimăndan s-a născut la 3 septembrie 1940 în localitatea Curtici, județul Arad. Este absolvent al Facultății de Filologie din cadrul Universității „Babeș-

Bolyai” din Cluj-Napoca (1965), cu o specializare postuniversitară în jurnalism la Facultatea de Ziaristică din București (1972). Până în anul 2018 a publicat 35 de volume de publicistică, de istorii presei arădene (coautor și coordonator al volumelor Evoluția și tipologia presei arădene: 1833-2002 (2005) și Dicționarul Presei Arădene (2010) și autor al Dicționarului Jurnaliștilor Arădeni, (2011, cu prezentarea a 180 de profiluri de jurnaliști arădeni de după cel de al Doilea Război Mondial și din anii postdecembriști), de istorie recentă (8 volume sub genericul Întrebătorul din Agora,

dedicate Revoluției din Decembrie 1989 din Arad) și o suită de „monografii prin dialog” cu scriitorii: Ioan Alexandru (două ediții, 1993 și 2001), Ștefan Aug. Doinaș (două ediții, 1998 și 2003), Gabriel Țepelea (două ediții, 1999 și 2000), Viorel Gheorghiuță (2000), Valentin Voicilă (două ediții, 2013 și 2014), cu istoricul Cornelia Bodea (2016, coautor) și altele. În plan literar a publicat trei plachete de versuri: Trecerea Timpului (2009, poeme), Musafir în secolul 21 (2009, meta-poeme), Oglinzi și memorie (2010, volum bilingv, româno-maghiar) și are pregătite pentru tipar trei volume de publicistică literară, teatrală și plastică.

În plan profesional, publicistul și scriitorul Emil Șimândan și-a început activitatea de după absolvirea Facultății de Filologie din Cluj ca profesor de limba și literatura română în câteva școli și licee arădene și, totodată, bibliograf principal la Biblioteca Județeană din Arad, după care de la 1 februarie 1970 a fost transferat la cotidianul județean Flacăra roșie din Arad ca redactor cu probleme de cultură și învățământ, unde a funcționat – cu excepția anului 1972, când a urmat Cursul postuniversitar de ziaristică din București – până la Revoluția din Decembrie 1989 din Arad, moment în care cotidianul local s-a transformat în Adevărul de Arad, unde și-a continuat activitatea până la 30 decembrie 1990.

De la 1 ianuarie 1991 a trecut redactor șef adjunct la noul cotidian local, Tribuna Aradului, patronat de Prefectură, apoi redactor șef la Curierul Aradului, patronat de Consiliul județean Arad și de SC Tricoul SA. În paralel a fost angajat și corespondent special pentru județul Arad al Agenției Naționale de Presă ROMPRES (redevinită în prezent AGERPRES), de unde s-a pensionat în anul 2000.

Este membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România din anul 1972, iar după Revoluția din Decembrie 1989, la 7 ianuarie 1994 – la reorganizarea Filialei U.Z.P. din Arad – a fost ales președintele Filialei U.Z.P. Arad, funcție pe care a deținut-o timp de zece ani, până în 2004, când conducerea Filialei a fost preluată de regretatul jurnalist Mircea Contraș, de la cotidianul Adevărul de Arad. În primăvara anului 2018 s-a implicat din nou în reorganizarea Filialei UZPR din Arad, și a predat documentele Filialei, pe care le-a păstrat în propria arhivă, noului președinte Vasile Filip.

De-a lungul anilor a colaborat la numeroase reviste literare și culturale

(Luceafărul, Tribuna, Orizont, Familia, Vatra, Astra, România literară, Contemporanul, Aradul literar, Relief, Arca, Al cincilea anotimp, Tribuna Universității, Studii de Știință și Cultură, Agora literară, Viața de pretutindeni, Caietele Revoluției din Decembrie 1989 – IRRD etc.), iar după pensionare a deținut rubrici permanente la cotidianul arădean Informația Aradului (2006-2008) și la publicația Stindard (2013-2018, în calitate de redactor șef). De asemenea, a colaborat cu articole la cotidienele Jurnalul arădean, Observator arădean, Glasul Aradului și la periodicele Europeanul, Gutenberg Universul cărții, Studii de Știință și Cultură etc., ca să amintim doar câteva.

Încheiem profilul dedicat publicistului și scriitorului Emil Șimândan amintind că în anii postdecembriști i-au fost oferite pentru activitatea publicistică și scriitoricească desfășurată pe plan local (dar și național) o serie de distincții, între care menționăm: Premiul I pentru volumul de dialoguri cu poetul și eseistul Viorel Gheorghiuță intitulat: „Eminescu, destin, conștiință” – acordat de Consiliul Județean Timiș și Biblioteca Județeană Timiș la Salonul și Târgul Național „Cart-vest” de la Timișoara (2000); „Ordinul ziaristilor”, Clasa I, cu „Insigna de Aur” acordat de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (2000); „Premiul de excelență culturală pe anul 2003” – pentru volumul de publicistică dedicat „Eroilor Martiri ai Aradului din Decembrie 1989” – acordat de Consiliul Județean Arad; Titlul și Placheta de Onoare: „Personalitate a județului Arad” (2006) – pentru volumele de istorie recentă dedicate Revoluției din Decembrie 1989 din Arad, iar la sfârșitul anului 2018 Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România i-a acordat distincția Diploma de excelență „Vasile Goldiș” – pentru slujirea, prin activitatea profesională dedicată, celui mai important eveniment omagial al istoriei noastre – „Centenarul Marii Uniri”.

Regretatul profesor Melente Nica, în anul 2003, i-a consacrat un volum (de 226 pagini) intitulat: Ultimul „lup de mare” al presei arădene la sfârșit de secol 20 – Emil Șimândan, iar despre cele 35 de cărți publicate de Emil Șimândan au apărut zeci de recenzii și cronici în diverse volume (antologii de autor) și în presa culturală și cotidiană locală, arădeană și națională.

Grupaj realizat de Emil ȘIMĂNDAN

TREI DECENII ȘI JUMĂTATE DE LA MOARTEA POETULUI GEORGE CIUDAN

EVOCARÉ

Emil ȘIMĂNDAN

Au trecut trei decenii de la moartea poetului, publicistului și ziaristului arădean GEORGE CIUDAN, membru supleant al Uniunii Scriitorilor din România, prieten apropiat al poetului Ștefan Aug. Doinaș.

A avut un destin absolut nemeritat: poetul George Ciudan lipsește, din câte cunosc, din toate dicționarele lexicologice literare publicate pe plan național, singurul dicționar care-l menționează este cel realizat de subsemnatul și intitulat „Dicționarul Jurnaliștilor Arădeni”, apărut la Editura Fundației „Ioan Slavici”, Arad, 2011. Din motive, lesne de înțeles, după ce a fost ignorat și pedepsit de mai multe ori de către oficialitățile totalitariste ale vremii, ne este foarte greu să-i refacem toate etapele vieții și activității sale literare și publicistice, fie că este vorba de presa bucureșteană, fie de cea locală, arădeană.

S-a născut în anul 1921 în localitatea Sâmbăteni din județul Arad, deci era cu un an mai mare decât poetul Ștefan Aug. Doinaș, născut în localitatea Caporal Alexa, din același județ.

S-au cunoscut în anii liceului la Arad, unde au urmat, fiecare, un liceu de elită, aflate la o depărtare de numai câteva zeci de metri unul de altul, George Ciudan a fost elev la cea mai veche Școală de Învățători din Transilvania, „Dimitrie Țichindeal” din Arad, iar Ștefan Aug. Doinaș - la binecunoscutul Liceu „Moise Nicoară” din Arad.

Destinele lor s-au separat foarte repede. George Ciudan a devenit redactor în presa locală, la cotidianul „Patriotul” din Arad, Doinaș student mai întâi în medicină, apoi la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj – Sibiu, pe care a absolvit-o în anul 1948. Iar pentru că am amintit de Ștefan Aug. Doinaș, mai subliniez că acesta a făcut parte, împreună cu I. Negoșescu, R. Stanca, I. Olteanu, R. Enescu, O. Cotruș ș.a., din Cercul Literar de la Sibiu, fiind

unul dintre semnatarii „Manifestului Cercului Literar”, publicat în „Viața” din 13 mai 1943.

În anul 1947, George Ciudan debutează cu un volum de versuri, intitulat „Răzvrătiri”, cu o prefață generoasă semnată de Patriarhul literelor române Gala Galaction, care își răspundea la o întrebare pe care și-a pus-o privind „izvoarele tainice din care a purces George Ciudan”, conchizând că „întrevede în acesta o vastă și dureroasă epopee socială și etnică, întrucât George Ciudan interpretează, în versurile sale, o istorie și un neam”.

Ghinionul poetului George Ciudan a fost acela că membrii comisiei de naționalizare din 11 iunie 1948 au găsit în casa de fier a baronului Francisc Neumann, patronul marii Fabrici Textile ITA din Arad, fondatorul echipei de fotbal ITA (devenită după naționalizare UTA), un exemplar din volumul de versuri „Răzvrătiri”, cu autograf, în care poetul îi mulțumea baronului pentru sprijinul financiar acordat ca să-și poată publica cartea de debut. Pentru această „negleguire”, tânărul ziarist a fost retrogradat un an de zile și trimis la munca de jos, de fapt pe un șantier național de muncă patriotică să editeze „O foaie de șantier” și să-și însușească „noul spirit muncitoresc” al vremii!

După reabilitare, poetul și ziaristul George Ciudan a urmat Școala de ziaristică din București (formă de învățământ care a funcționat în paralel cu Școala de Literatură „Mihai Eminescu”) și a fost angajat la revista „Flacăra” din București (condusă pe vremea aceea de publicistul H. Dona, care împreună cu colegul său E. Preda, au publicat volumul referențial în lumea presei vremii, „Cinci coloane pe-a-ntâia”). Trimis de către conducerea redacției să scrie un reportaj despre Brăila, poetul și ziaristul George Ciudan, fire răzvrătită, a scris, printre altele, și un reportaj-pamflet, incendiar, despre „Dispariția peștelui din Balta Brăile” – una dintre cele mai mari crescătorii de pește care fusese transformată de către comuniști, la indicația lui Gheorge Dej, în teren agricol pentru cereale. Scandalul a fost enorm, atacul a venit din partea Ministerului Agriculturii, iar autorul a trebuit să fie pedepsit, luându-i-se pentru doi sau trei ani dreptul la semnătură. După schimbarea Ministrului Agriculturii a fost reabilitat.

În 1969, cu sprijinul lui Crăciun Bonta, redactor șef al cotidianului „Flacăra roșie” din

Arad, devine redactor șef adjunct al acestei publicații. Rămâne în această funcție până în anul 1974, când este din nou retrogradat pentru nonconformismul pe care l-a manifestat în redacție și trimis ca redactor la secția cultură – învățământ a ziarului, unde am devenit colegi de birou.

Ciudan era profund nemulțumit și revoltat încât după doi ani și jumătate a fost chemat la București de către un fost coleg de la Școala de ziaristică, influent la Sectorul de presă și tipărituri a CC al PCR, și este numit, spre surprinderea multor colegi, redactor șef adjunct la „Revista de pedagogie”, unde a funcționat timp de doi ani de zile.

Sfârșitul poetului și ziaristului a venit la 5 februarie 1985. Trecerea în lumea umbrelor veșnice i-a fost grăbită, în ultimii ani ai vieții, de anchetele și interogatoriile la care a fost supus pe nedrept ca participant – alături de un grup de intelectuali din București – la câteva ședințe ale grupării (sau mișcării) „Meditația transcendentă” – interzisă cu mult scandal de către conducerea superioară a PCR.

George Ciudan a fost înmormântat într-o zi geroasă, cu minus 24 de grade, la cimitirul „Străulești II”, în parcela scriitorilor, într-un mare anonim.

La căpătâiul poetului nu au fost prezenți decât mica lui familie, alcătuită din soție și fiică, administratorul blocului în care a locuit în ultimii ani ai vieții și doi reprezentanți ai Uniunii Scriitorilor – arădenii Ștefan Aug. Doinaș și Mircea Micu – și subsemnatul din partea ziarului „Flacăra roșie” din Arad, ca fost coleg de birou, sosit cu o cursă de avion de la Arad.

După slujba de înmormântare ținută de un preot adus de poetul Mircea Micu, fostul său prieten, poetul Ștefan Aug. Doinaș a rostit un scurt cuvânt de adio. După coborârea coșciugului cu trupul neînsuflețit în locul de veci – pământul era înghețat bocnă – poetul Ștefan Aug. Doinaș s-a apropiat de mine și mi-a oferit acel text: „Te rog foarte mult, dacă poți, publică-l în „Flacăra roșie”, eu, aici, la București, nu-l pot publica!”

Mai amintesc că, din cauza sancțiunilor primite și a interzicerii de semnătură, George Ciudan nu și-a mai putut publica al doilea volum de versuri, intitulat „Vârstele dorului”, decât după 30 de ani de la debut, adică abia în 1977.

Publicăm un fragment din „Cuvântul de adio” citit atunci de poetul Ștefan Aug. Doinaș.

La despărțirea de poetul George Ciudan

„(...) George Ciudan face parte dintre acei poeți pentru care poezia este, întâi de toate, expresie nemijlocită a celor mai adânci trăiri sufletești, mărturie a unui entuziasm complet, act de angajare existențială. Stăpân pe meșteșugul versului, el a conceput activitatea lirică, a sa și a tuturor, ca o inserție într-un ethos care mărturisește adeziunea la o profundă etnicitate, receptată în valorile sale exclusiv spirituale. Poezia lui George Ciudan este cântec și flacăra, mistuire de sine desăvârșită.

Omul George Ciudan a fost temeiul acestei dăruiri totale. Rar mi-a fost dat să cunosc un om care să aibă atât de modelată vocația nobilă a prieteniei. Generos și săritor, capabil de o imediată înțelegere a lucrurilor și de o participare neprecupețită la preocupările celor apropiați lui, George Ciudan s-a consacrat întru totul, în viața sa particulară, familiei sale, de care era atât de mândru, și pentru suferințele căreia a suferit el însuși, așa cum s-a consacrat și prieteniei; în comerțul său de suflet cu câțiva oameni, el a dat și a primit din inimă. (...)”

(Nota redacției: Am reprodus în cadrul acestei pagini Evocarea poetului și publicistului arădean George Ciudan de către Emil Șimăndan și un scurt fragment din „Cuvântul de adio” rostit de poetul Ștefan Aug. Doinaș la cimitirul „Străulești II” din București, articole publicate recent în ultimul număr (7–12/2015) al revistei „Secolul 21”)

**ISTORIC
UZPR 100****Florica R. CÂNDEA**

Avem onoarea să găzduim în paginile revistei noastre, crâmpoie de la înființarea

UZPR, precum și secvențe de la Ceremonia prilejuită de împlinirea a 100 de ani sub genericul „Ziaristul român-promotor al Marii Uniri.

Sărbătoarea a 100 de ani de jurnalism profesionist în România.”

***

Împreună scriem istoria clipei!

**Centenar
1919-2019**

Spicuri din Publicația editată de Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România (editată cu prilejul festivităților din perioada 25-26 septembrie la București)

***

Organizații de Presă de-a lungul timpului

1871

Are loc Primul Congres al Presei din România (participă reprezentanți a zece publicații, printre care Cezar Bolliac de la „Trompeta Carpaților”, Emil Costinescu de la „Românul”, Nicolae T. Orășanu de la publicațiile umoristice.

1882

Se constituie Comitetul General al Presei (C.A. Rosetti de la Românu, președinte, Ioan C. Bibicescu (Românu), Grigore Păucescu (Românu), Dimitrie August Laurian (România Liberă), Mina Minovici (Curierul financiar), Al. Ciurcu (L-Independence Roumanie), I. I. Fundescu (Telegraful), Gr. H. Grandea (Războiul român), Fr. Dame (secretar).

1883

Se înființează Societatea presei, având un Comitet format din N. Xenopol, D. Aug. Larian, Barbu Constantinescu, Mina Minovici, D. Roco.

Un alt Comitet de administrație va fi ales, în componența căruia vor fi B. P. Hasdeu, D. A. Laurian G. Misail, M. Eminescu, Al. Ciurcu, G.

Bibicescu, Mina Minovici, G. Sterad, C. A. Rosetti care va prelua portofoliul până la înetarea activității.

1888

Societatea Presei are un nou președinte (D. Aug. Laurian, director la România Liberă, și Constantin Bacalbașa, vicepreședinte).

1900

Se înființează Sindicatul Ziariștilor, cu un președinte ales (Constantin Bacalbașa).

1914

Se constituie Asociația Generală a Presei Române (președinte, Constantin Mille, directorul publicațiilor „Adevărul” și „Dimineața”).

1919

Se înființează Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România. La propunerea lui Pamfil Șeicaru, în fruntea organizației va fi ales H. St. Streitman, scriitor, publicist, traducător, cu implicări și în viața politică.

1920

Se înființează Asociația Presei Periodice, cu președinte ales, C. Costa-Foru.

1924

Va fi numit ca președinte al Sindicatului Ziariștilor Pamfil Șeicaru

1945

Sindicatul Ziariștilor se va reorganiza după război având ca președinte pe Miron Constantinescu.

1955

Se constituie Uniunea Ziariștilor cu președinte Vasile Dumitrescu (Agerpres), Nestor Ignat (decan la Facultatea de Ziaristică).

1970

Se constituie Consiliul Ziariștilor, cu Octavian Paler, Ion Cumpănașu și Adrian Ionescu în conducere.

1997

Se constituie Clubul Român de Presă, o asociație profesională a jurnaliștilor care avea menirea de a stabili și urmări respectarea normelor deontologice în presă.

1990

Se constituie Uniunea Ziariștilor Profesioniști, cu președinte, Petre Mihai Băcanu, Sorin Roșca Stănescu (api vor urma Sergiu Andon, Romeo Nădășan, Cornelius Popa, Mihai Miron).

În prezent, funcția de președinte este exercitată de Dru Dinu Glăvan, fondator lș Studioului Teritorial din Reșița.

(Sursa - Publicația UZPR, septembrie, 2019, pag.10-13).

***

Un veac de existență a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România a fost celebrat în ziua de 26 septembrie, având ca partener Radio România și susținerea Guvernului României.

Sub genericul Ziaristul român- promotor al Marii Uniri. Sărbătorirea a 100 de ani de jurnalism profesionist în România (1919-2019). Sala de concerte Radio a fost gazda jurnaliștilor invitați din toate filialele UZPR din țară cât și din diaspora, de la Casele de presă de expresie românească.

Reprezentantul Guvernului, Toni Greblă ,reprezentantul Patriarhiei(Nicolae Dascălu, director al publicațiilor „Lumina”) precum și al Academiei (prin Răzvan Theodorecu), au transmis, la ceremonie, însuflețitoare gânduri și salutări cordiale. Aproape nouă sute de ziariști au sărbătorit un veac de existență ai UZPR, conducându-se, pe parcursul jubileului, la ideea, că, jurnalistul este o prezență efervescent-obiectivă în tumultul vieții cotidiene, de azi și dintotdeauna.

Am traversat trei perioade importante în istoria României, cea interbelică, cea comunistă și cea a democrației, în care ne aflăm.

În tot acest interval, jurnaliștii au constituit o importantă categorie implicată în viața socială, culturală, economică, reflectând cum este și firesc dintotdeauna, cerințele politice ale timpurilor. (.....).

În ceea ce privește UZPR astăzi, prin membrii tot mai numeroși , aceasta se dorește o componentă importantă a societății românești” (.....), a subliniat Doru Dinu Glăvan, președintele UZPR, care a deschis jubileul, într-o atmosferă unică, de înalte simțiri și trăiri.

În Sala de Concerte Radio, au fost prezenți ambasadori la București ai Federației Ruse, Belarus, Danemarca, Estonia, Irlanda, Muntenegru, Serbia, Slovacia, Cipru cât și reprezentanți ai ambasadelor din Grecia, Polonia, Marea Britanie, Irlanda, Republica Moldova, precum și alți invitați, parteneri,

sponsori, organizații nonguvernamentale, reprezentanți mass media, trusturi de presă, scrisă, on line, televiziuni, radio ș.a (Gala Centenar UZPR a fost moderată de Răzvan Onesa).

De la pupitrul amvonului, au adresat gânduri și elogii, Sergiu Andon, primul președinte al UZPR, Neagu Udroi, Teodor Damian (New York), Nicolae Dan Fruntelată, Nicu Ciobanu (Serbia), Nicolae Băciuț, Miron Manega, Iuliana Gorea Costin (Republica Moldova), Alexandru Mironov, Andrei Păunescu, Mirela Munteanu Lițoiu (Canada), Liviu Hopârtean (Bruxelles), Dan Toma Dulciu, Ovidiu Ioanițoiaia, Iulia Sanda Vîrsta (Italia), George Roca (Australia) ș.a.

De altfel, prezența la ceremoniile Centenar UZPR a fost un prilej de sărbătoare, pentru delegații tuturor filialelor din țară, în prezent UZPR numără peste trei mii de membri, fiind în continuă creștere.

Delegația Filialei Arad a UZPR a fost reprezentată de Vasile Filip (Președintele filialei), Virgiliu Jireghie, Vasila Sărândan, subsemnata și Lavinia Betea.

Profesor universitar dr. Lavinia Betea a punctat importanța ziarului „Românul”, fondat la Arad (1911) în răspândirea ideilor cu privire la un vis al românilor, Marea Unire.

Momentele muzicale în interpretarea unor formații din București,Imnul Jurnaliștilor (prin trupa Mihai Napu Banda), recitalurile susținute de Andrei Păunescu, Cristian Dumitrașcu, Ducu Bertzi, Sergiu Cioiu, Tudor Gheorghe , au întregit și însuflețit emulația de sărbătoare Centenar UZPR.

Desigur, un val cernit peste memorie a fost Momentul de Neuitare al reculegerii pentru cei înălțașt la veșnicii.

Un secol a trecut, un alt veac a început.

Zbor de aripi de porumbei, Seratele Eminescu, Efigia comemorativă, Casa Capșa, Revistele UZPR, Cronica Timpului, Certitudinea, sunt alte mărturii, ca un arc peste timp.

Pentru noi, desigur, Centenar UZPR a fost o șansă, unica. precum și, de-acum, momente inubliabile.

CONSEMNĂRI

Florica R. CÂNDEA

Volumul cu titlul de mai sus va fi o lucrare-document, un Dicționar biobibliografic al membrilor Filialei „Ioan Slavici” din Arad a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România. Spunem „va fi”, deoarece, compozițional, volumul cuprinde treizeci și patru de profiluri jurnalistice ale membrilor uniunii, desfășurat pe o sută nouăzeci și cinci de pagini.

Autorii dicționarului sunt Emil Șimăndan și Vasile Filip, jurnaliști de mare forță din spațiul publicistic arădean (cartea a văzut lumina tiparului la Azbest Publishing, Șiria, 2018 și apare cu sprijinul Bibliotecii Județene „A.D.Xenopol” Arad, tehnoredactare și coperta, Cristi Ciulei).

Acest nou volum se bucură de calde cuvinte de apreciere din partea domnului Doru Dinu Glăvan, președintele UZPR.

„Apreciam în mod călduros inițiativa celor doi publiciști arădeni, membri ai Filialei „Ioan Slavici” din Arad a Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România-Emi Șimăndan, primul președinte al noii filiale postdecembriste din acest oraș și, Vasile Filip, actualul președinte al Filialei arădene, de a marca Centenarul Marii Uniri și Centenarul UZPR, la 25 de ani de la înființarea Filialei din Arad, cu această culegere deosebit de valoroasă, reprezentativă și elegantă.

„*Volumul **Voci și vocații jurnalistice arădene în UZPR** se înscrie în viața filialei din orașul de pe Mureș ca un eveniment omagial de excepție dedicat Centenarului UZPR și, în același timp, „o piatră de hotar” pentru viitoarele proiecte editoriale deja conturate prin aportul unor jurnaliști entuziaști din Arad.*

Sincere felicitări!”

(Un secol de neîntreruptă utilitate publică, Doru Dinu Glăvan, președinte UZPR, op. cit. pag.7)

” Încheiem această succintă consemnare istorică legată de rolul jucat la Arad, prin oamenii săi politici și prin redactorii ziarului „Românul”, la înfăptuirea Marii Uniri de la 1

Decembrie 1918, subliniind că în anul Centenarului Marii Uniri, Filiala „Ioan Slavici” din Arad a UZPR, reînființată, după căderea comunismului, la 7 ianuarie 1994, avându-l ca prim președinte pe jurnalistul și scriitorul Emil Șimăndan, și-a redefinit programul de activitate, alegându-și, la 22 iunie, 2018, în vederea dinamizării întregii activități, o conducere mai tânără, alcătuită din Vasile Filip, președinte, Lucian Șerban și Daniel Scridon, vicepreședinți și Gabriela Groza, secretar. (...).

Profilurile pe care le publicăm sunt preluate din „Dicționarul jurnaliștilor arădeni” de Emil Șimăndan, apărut în anul 2011 la Editura Fundației „Ioan Slavici” din Arad.

În partea finală a volumului prezentăm „Anuarul” întregii prese arădene din anul Centenarului Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 și Addenda legată de activitatea Filialei.

(Salt peste veac, de la ziariștii unioniști la membri post-decemбриști din Arad ai UZPR, Emil Șimăndan, Vasile Filip, op. cit. pag. 26)

Delegația arădeană la Centenar UZPR

GASTRONOMIA LA MACEA, ARTĂ ȘI MEȘTEȘUG

Constantin AVĂDANEI

Anul omagial al satului tradițional românesc

Încă mă aflu în cea de-a treia etapă de abordare a acestei lucrări monumentale, răstălmăcirea, după ce am parcurs celelalte două, privită și citită.

Nu-mi propun să închei prea devreme cu această lucrare de excepție, scisă cu cele mai alese mijloace ale minții și sufletului autoarei monografiei, distinsa doamnă profesoară Floare Ranta Cândea. Când abordez secvențele universului satului românesc tradițional am ca reper important această lucrare, care este o armonie, un echilibru între trecut, prezent și viitor, un curcubeu care leagă apa cea veche cu aerul cel nou.

Monografia satului Macea, face parte, de acum, din cultura poporului român, un capitol distinct din universul satului românesc.

Monografia satului Macea a fost lansată la marea întrunire a românilor de pretutindeni, desfășurată la Viena, în zilele 1 și 2 iunie 2019, prilejuită de sărbătorirea Zilei Europei (ediția a XIII-a), Zilei copilului, Ziua românilor de pretutindeni. Sărbătoarea a fost organizată de Radio Tv Unirea, „Cercul Cultural Româno-Austriac Unirea”, avându-l în frunte pe președintele și managerul Ioan Godja.

Doamna profesor Floare Ranta Cândea, a reușit să redea cititorilor ceea ce așteptau: o istorie a civilizației locurilor în care s-a născut și a trăit, un „lirism împletit cu adevăr, adevăr explicat prin poezie”, o formă de identificare personală cu ceea ce s-a întâmplat la Macea. O citesc și iar o citesc pentru că oferă, așa cum scrie și domnul profesor universitar doctor Anton Ilica, „suficiente arome și condimente spre a fi stimulentele unei lecturi temeinice și implicate”.

După cum am mai spus, și prietenii mei apropiați și-au manifestat curiozitatea și apoi admirația pentru conținutul imens de informații despre universul satului românesc.

Mă opresc acum la prietenii mei care s-au aplecat asupra rețetelor folosite în bucătăria de la Macea, copiindu-le în grabă și care acum, sunt deja puse în aplicare, în compoziție adăugându-se câteva ingrediente-amintiri din copilăria fiecăruia. Desigur, hrana zilnică este un element vital de supraviețuire pentru ființele vii, deci și pentru om.

Macea a fost dintotdeauna un sat cu oameni vrednici, un sat bogat cu de toate, rezultat al muncii lor.

În zilele de lucru sau de sărbătoare, iarna sau vara, în posturi sau la diferite evenimente, mâncarea tradițională era la mare cinste pentru măcenii. Și nu gătită oricum, ci trecută prin bucătăria tradițională de la Macea.

Nu se putea începe descrierea pregătirii lor, decât cu modul de producere a pâinii, a mălailui, din făină măcinată la morile din sat.

Pâinea coaptă la Macea este un prilej de mulțumire, de satisfacție a oamenilor pentru rezultatul muncii lor de la câmp.

Nu lipsesc din gospodăriile lor animalele, crescute pentru lapte, carne, ouă și alte produse.

În grădinile de legume se produc suficiente resurse pentru completarea listei de preparate în bucătăria tradițională.

Tot pe lângă casă, în grădini sau în câmp se cultivă viță de vie sau sunt livezi întinse cu pomi fructiferi.

Ce este mai frumos decât sentimentul împlinirii la măcenii, ca în prag de iarnă să aibă cămărilor pline cu de toate și în pivnițe să fiarbă mustul!

Cine nu a mâncat pită de la Macea, sunt invitați să treacă pragul unei case să vadă cuptorul, să vadă cum se frământă aluatul pentru pită, de asuda grinda de sus, să mânânce scursura din pită sau să o folosească la cafea, în loc de cicoare.

La Macea se poate mânca o supă țărănescă gustoasă, cu legume și carne.

Vă așteptă preparate din carne, după rețete originale, diverse preparate de patiserie, legume proaspete sau murături.

În orice anotimp sunteți bine primiți la Macea, să consumați o diversitate de mâncăruri specifice locului!

Nu lipsesc din buna ospitalitate a gospodarilor și gospodinelor din Macea nici prăjiturile, dulcețurile, torturile făcute după rețete numai de ei știute.

La vreme de grabă mare, în perioade când este mult de lucru, măcenii fac preparate numite „Bucate pe apucate, mâncăruri, prăjituri și îmbucături”: plăcinte, taște, turte, chifluțe, gomboți, crogne ș.a.

Nimic din ceea ce prepară măcenii nu este făcut la întâmplare. Arta preparării mâncărurilor a fost perfecționată de măcenii, aducând-o la nivelul unui adevărat meșteșug.

HODOȘ-BODROG BODROGU-VECHI SATUL CARE ÎȘI STRIGĂ FIII

Monografia satului (fragmente)

Delia CHEVEREȘAN

Bodroganii-profil spiritual-

„I-o adus Dumnezo și i-o așezat în Rai”/
Ion Marușca, Ionu' Stelii

Bodroganii sunt viță aleasă; sunt dintre oamenii aceia pe care Dumnezeu și Sfântul Petru i-au întâlnit când au umblat pe pământ și cărora le-a așezat sufletul în palmă ca să se minuneze și să se înveselească în acest colț de Rai, pe care au primit să-l stăpânească.

Bărbații au știut să-și are pământul, în-covoiați peste coarnele plugului, tras de boureni-Hodoș și Bodrog-, să pună sămânță bună mângâiată și de surâsul soarelui și de lacrima ploilor și apoi să adune roadele binecuvântate.

Harnici și dreți, credincioși și cinstiți, niciodată n-au jinduit la bunul vecinului. În sat nu se fura, nimeni nu se temea de hoți. Gardurile erau joase, iar ușile rămâneau zi și nopți deschise sau descuiate.

Simpli și modești, nu s-au fâlit nici cu averea, nici cu frumusețea. N-au purtat nici până la pălărie, nici floare la reverul hainei. Și-au purtat în schimb, cu mândrie straiele țesute-n casă ori cusute la vreun croitor din Pecica sau Felnac, totdeauna îngrijite și curate.

Și-au câștigat traiul cu plugul, cu coasa, cu toporul asigurând astfel o existență modestă familiei. Și-au luat femei harnice și iubitoare, mame bune, și gospodine pricepute, alese dintre fetele din sat ori din satele învecinate.

Femeilor le-a plăcut să-și împodobească locuința cu brâuri sau chenare colorate la ferestre, să văruiască pereții de câte două ori pe an, să coase și să țese în serile lungi de iarnă la lumina lămpii cu gaz, mai apoi la lumina becului.

De sărbători casa și ocolul cu toate acareturile străluceau de curățenie. Bune gospodine, pregăteau mâncăruri tradiționale, dar și după rețete noi, aduse din alte localități. Știau să-și crească și copiii în spiritul dragostei și al respectului față de valorile morale ale comunității. Le-a plăcut să se împodobească și

ele, să-și cumpere ori să-și confecționeze haine după moda vremii: rochii din stofă, costume de lână, paltoane, pantofi ori ghete. Se mulțumeau cu puținul pe care-l câștigau cu mâinile bătătorite de muncă, dar nu s-au plâns niciodată; și-au purtat cu demnitate povara și s-au bucurat de fiecare zi binecuvântată de Dumnezeu.

Copiii bodroganilor au crescut legănați de susurul Mureșului și de foșnetul pădurii. Curați la trup și suflet, cu mintea încununată de vise îndrăznețe, au fost și bucurie și speranță și mândrie pentru părinții lor.

Dacă avem ceva bun în noi, o datorăm străbunilor. De aceea spunem cu mândrie: „Mi-s bodrogan!”

SĂ NU UIȚI DE UNDE AI PLECAT

Valeriu ILICA

Să nu uiți niciodată de unde ai plecat! – poruncește un bine cunoscut proverb românesc.

Cât adevăr, câtă bună cuviință și câtă înțelepciune conțin aceste puține cuvinte nu-

cazul să demonstrez eu aici și acum. În schimb, spun, nu pot să nu spun, că publicarea lucrării Macea Înscrieri monografice a doamnei Florica Ranta Câdea îndeplinește această poruncă. Cu prisosință. Sigur, la cât de bine cunoaște județul, frontiera și toată zona de vest

a țării, autoarea putea să scrie monografia oricărei localități. Dar, uite, n-a făcut-o. Nu, pentru că doamna Florica nu scrie la cerere. La ordin. La comandă. De fapt, dacă mă gândesc mai bine, ”doamna de Macea” nici nu scrie. Așezată în fața hârtiei albe, doamna Florica rețreiește. Redescoperă și reînvie. Reconstituie și reconstruiește. E o întoarcere în timp – constata profesorul Anton Ilica, prefațându-i lucrarea. Sunt perfect de acord, dar totuși, mi-aș permite un mic amendament. În timp și în spațiu, domnule profesor. În spațiul de origine. Cel la care se reîntoarce, iar și iar, chemată, parcă, ”de un dor nemărginit”.

Ca una care a crescut cu Macea de mână, doamna Florica monografiază din interior. Fie de pe prispa sau din tinda casei, fie din cotruță ori șopriță. Întotdeauna, numai în

calitate de gazdă. E un avantaj, o onoare, un privilegiu, chiar, dar și o cheltuială în plus. Concepute astfel, înscrisurile monografice devin – cu voia cititorului avizat, desigur – un Humulești în portrete și peisaje. În poze de grup, port popular, tradiții și obiceiuri. În troițe, cruci și pietre de hotar. În ctitori de țară nouă, martiri și eroi. În slujitori ai altarului sau ai amvonului. În dascăli și doctori. În fine, în simpli, dar nialcoși măcenii.

Adevărate prelegeri de istorie, geografie sau economie locală, de religie, artă culinară, etnografie și folclor, capitolele cărții oferă o imagine panoramică asupra comunei. Una 3D, ca să fiu și eu în ton cu lumea bună și cu tehnica vremii.

Bisericile satului, că sunt ortodoxe, baptiste, catolice sau adventiste, se bucură de o prezentare obiectivă și echidistantă. Dând dovadă de echilibru, autoarea le prezintă cu înțelegere și toleranță, nota bene, ca ramuri ale aceleiași tulpini – creștinismul.

Oamenii satului, hărnicia lor proverbială, ospitalitatea și, mai vârtos, rezultatele muncii de zi cu zi, fac obiectul unei prezentări bine cumpănite și de cunoscător, dar, fără excepție, cu o justificată făloșenie locală, specifică, de altfel, măceanului de bună calitate. Luate de autoare pe rând, observ că la loc de cinste sunt părădăicile, lubenița și găștele îndopate. Urmează gomboții cu prune și pita cu unsoare, omniprezentul nudli, chifluțele cu nucă și pogăcițele cu jumere. Nu lipsesc șoanca afumată și lipieșul cu clop, ruptele cu lingura, toarta, cremeșul și papanășii. Și altele, multe altele, cinstiți meseni, căci, Doamne, pe pana mea vă jur: zău, dacă mai știi cum le zice și pe care să le coștolești mai întâi. Deși amplasat mai la sfârșit, ca un capitol de final, Glosarul dialectal ilustrat – după părerea mea – este cireșa de pe tort.

Conține cuvinte sugestive, pline de farmec, culoare, pitoresc sau expresii plastice, de mare încărcătură dialectală, care se autodefinesc prin patină, savoare, originalitate, imaginație, umor autentic și inedit. Și unele, și altele mustesc de un sănătos simț al limbii. Toate emană un parfum aerat. Merită să hălăduiești în ograda, prin preajma sau în compania lor. Pentru cineva care și-ar propune să scrie literatură în grai – îl asigur de pe acum – glosarul cu pricina e o mină de aur. E aur curat, în stare de pepită.

Închei, ca de obicei, fără a spune mare lucru. În niciun caz, o noutate. Și, totuși, vedeți

dumneavoastră, pe noi, ardelenii, ne cheamă pământul. O constata și Goga, în urmă cu 110 ani, mai exact, în 1909, atunci când își publica cel de-al doilea volum de poezii.

Acum, când vremurile s-au schimbat, vrem să credem că depinde numai de noi cum vom ști, ca la rândul nostru, să răspundem la această chemare. Zic și eu, să nu tac, că prea ne-am luat lumea-n cap, măi dragă, diasporă dragă. Oricum, mai bine mai târziu, decât niciodată și, iaca, am pus punctul final cu un alt bine cunoscut proverb românesc.

***

Teodor Groza DELACODRU

La doctoru dă niervi

Îți dau șieva dă calmare
Doamnă, și boala ce lasă...
-Dăm dă ai și iș în stare
Că dă cal mic am ș-acasă.

***

Când vindzi lapce cu litra

M-o-ntrăbat pră la vro șapce
Sara, Vuța lu Cosmâncă:
-Măria mai are lapce?
Nu șciu că n-am muls-o încă...

***

Amurțire

La Dosice, prîntră tufe
Stă oglișa înflorită
La Fațilă – ca arzintu
Lușesc mâți dă răchită
Apa, pră după băuță,
Să zoacă d-a pitulișa...
S-o frânt – Dumnedzău să-l ierce –
Moș Traian a lu Corișa.
Codru-o-ncăruntit dă chige
Și dă zer trîmura șoaca,
Șocnitorili, dă foame,
S-or vorbit să bată toaca,
Dîn culcușu ei șuleșce
Veverița spăriată...
La ai morț traže izvoru
O nășcheheră dă fată.

ABSOLUT TOT**Mira ODAGIU**

Considerat roman al adolescenților, „Absolut tot”, de Nicola Yoon, apărut la Editura Young Art în 2016, a avut încă de la apariție un succes nebun în rândul liceenilor mei, care citeau pe apucate, chiar și în pauze, neglijându-și cu desăvârșire sarcinile școlare. Ulterior am aflat că a fost un adevărat fenomen literar printre adolescenții de care noi profesorii ne tot plângem că... nu mai citesc...

Bineînțeles că romanul s-a instalat rapid ca bestseller și că, în buna tradiție americană, a devenit film, care, așa cum era de așteptat nu se ridică la nivelul cărții.

Nicola Yoon autoarea de culoare a bestsellerului „Absolut tot” s-a născut în 1972, în Jamaica, a crescut în Brooklyn și în prezent locuiește cu familia la Los Angeles. Este o romantică incurabilă care crede cu tărie că te poți îndrăgosti într-o clipă și că poate dura pentru totdeauna.

„Absolut tot”, de Nicola Yoon, are un loc binemeritat în fruntea lecturilor contemporane în primul rând pentru că spune o poveste la care foarte mulți se pot raporta, apoi pentru că creează personaje memorabile, pentru că doare, amuză, pune pe gânduri și pentru că are o concluzie dătătoare de curaj într-o lume cu apetit tot mai scăzut pentru așa ceva.

Personajul principal al cărții este Madeline Whittier, o adolescentă de 17 ani care suferă de o afecțiune rară numită imunodeficiență combinată severă, cu urmări teribile pentru o tânără deoarece nu poate ieși din casă și nu poate interacționa cu cineva ce nu este perfect igienizat.

Narațiunea e simplă, „frumos curgătoare”, nu încarcă artificial niciun moment drama cumplită a unui astfel de prizonierat pe caz de boală la o vârstă atât de fragedă, când pentru majoritatea oamenilor viața abia începe. Tot tabloul poate fi și o parabolă pentru alt fel de „bolnavi”, cei de timiditate, care, ca și Madeline, fug în cărți pentru a-și trăi viața. Lumea fetei este limitată la contactele cu mama Pauline, asistenta Carla și lecturile în care plonjează cu nesaț: „De un lucru sunt sigură: să râvnești nu duce decât la mai mult râvnit. Nu exista vreun capăt pentru dorința.”

În existența searbădă a fetei vine, firește, și o zi în care totul se schimbă. Peste drum apar vecini noi, pe care Madeline îi privește de după „perdelele siguranței” și îl remarcă pe tânărul Olly. Prietenia dintre ei ia naștere online, așa cum se li întâmplă tot mai des și copiilor noștri... Dar, vine și momentul în care Olly este strecurat în casă și precedentul întâlnirilor directe dintre cei doi tineri este creat. Într-o zi mama află, se supără și urmează interdicția, dar

cine poate opri doi tineri? Ei decid să fugă în Hawaii pentru că Maddy își dorește enorm să vadă oceanul. Fuga le descoperă tinerilor totul, de la peisaje la amor, dar mai ales sentimentul libertății absolute... Fata este readusă, însă, rapid și brutal la realitate de afecțiunea ei, care o trimite la spital. Ce surpriză să afle de la medicul curant, că de fapt nu are boala care o ținuse prizonieră în casă toată viața, ci doar o lipsă severă de rezistență imunitară! Își pune mama față în față cu propria minciună și adevărul trist al menținerii ei sub un glob de sticlă, cu prețul unei înșelătorii de o viață, iese hidos la iveală.

„Absolut tot” este povestea celui diferit, temă literară din ce în ce mai frecvent înfilită în literatura contemporană (a se citi ”Minunea” și „Povestea lui Julian” de R. J. Palacio), este povestea copilului hiperprotejat de părinți, de tot... chiar de lumea întreagă... și, firește, este povestea care confirmă, a câta oară în literatură, că „dragostea învinge”... Absolut tot...

**PUNCT ȘI DE LA CAPĂT – O CARTE LA
PERSONA ÎNTÂI (CU DANIELA
GUMANN)***Crăciunul care mi-a schimbat viața***Florica R. CÂNDEA**

În viață, o femeie poate rupe o logodnă precum un tort de nuntă și poate lua totul de la capăt. Se întoarce. Pleacă. Iată un final, probabil, temut dar trecut pe lângă multe femei. Un libret pentru o operă sau un scenariu de film coregrafic când o femeie se moare singură pentru a se naște pentru ea și pentru cineva.

De ce Punct și De la capăt? Simplu! Viața are două capete, ca un fir de ață. O carte confesiune, scrisă la persoana I are atâtea personaje a căror imateriale voci nu strigă ci se strigă pe nume, dar se mai joacă printre baloane cu fulgi zburăți de beteală. Ales ca pretext Crăciunul, romanul are două părți și anume Crăciunul – Începutul sfârșitului și Punct și de la capăt.

***

Întreaga desfășurare a discursului epic e dansul vieții peste care se cere o asumare a sfârșitului care trebuie să înceapă. Ne închipuim autorul, o femeie puternică dar plină de frumuseți interioare care se îmbracă frumos și se privește tactil și tacticos în oglinda vieții care nu a ocolit-o. Pentru că, deși personajele poartă nume, numele acestora sunt desprinse din crunta realitate dar cu happy end, pe care a trăit-o. Cu alt nume, Carmen își deapănă ca pe un repertor lumile în ceea ce e interesant și inedit, în acest roman eroii personaje ascunse de realitatea care îi are și i-a legănat prima tinerețe dar și a doua. Și, chiar dacă ni se pare intersectabilă traiectoria vieților paralele nedesprinse din cotidian, noi, femeile gândim la fel, simțim la fel, mai plângem, mai nu, mai ne lăsăm...sau nu. Și totuși, nimeni nu se victimizează, din contră, avem senzația unui respiro,

o eliberare din propriile trăiri...și, să nu fim secretoși...trebuie să dezvăluim că în alte (Pagini trăite- 2011, Clipe retrăite- 2015)...noi, eram două Antonii, una a plecat la cer, cealaltă a rămas, pe pământ, a crescut copiii lui Anton, cel trăitor...la mănăstirea cu nume de Castel cu Turn!!! De ce Anton? Antonia...e povestea rugărilor la Catedrala din Arad, ce poartă numele Sfântului Anton!(Anthos, floare, atât feminină, cât și masculină).

***

Cât era de necesară Povestea noastră... acum, credem, nu va fi taxată, dar e interesantă, în roman pare a fi Povestea numelor desprinse din antropologie. Să ticluim în cele ce urmează denotația personajelor lăsând cititorul să descopere similitudini,(Carmen, nume cu origine ebraică,ce se traduce prin cuvântul Grădină, o regiune muntoasă din Israel, menționată în Vechiul Testament[1], Robert, nume plin de faimă, Mara, nume de origine ebraică, cu o conotație de amar, dureros, Francesco[2], un nume care ne trimite înspre libertate, Virginea, un nume îndreptat castității, virginității, Rafaela îndrumă înspre tămăduire,* Dumnezeu e tămăduitorul nostru*, Maria, un nume de mir, iubire, doritor de prunci, Angela, sol, înger trimis ș.a). Desigur, trăitoare printre specificități de toate felurile, autoarei nu i-a fost străină alegerea acestor nume, din contră!

Cum nici alegerea Verdului din pomul lui Crăciun, nu a fost aleatorie, eternul verdului înseamnă ridicare, continuitate, înălțare, veșnicie. Iar motivul despărțirii după douăzeci de ani nu a fost întâmplător!

***

-Dar, Carmen, cine este acum Robert pentru tine? întrebă Francesco deranjat de rigiditatea ei. El este recăsătorit deja. Vrei să-i rămâi credincioasă?! Sau poate nu mă plac pe mine, e și asta o explicație. Iată o mostră de frământare indirectă a unui bărbat ocrotitor pascalopian care alege o adresare indirectă spre a se asigura, sau îndoii de siguranța unei iubiri, însă nu ținută de ștreangul sentimentelor..(pag.145, op.cit.) Desigur și exprimarea unor cuvinte, de ex. Auguri este amprenta altor înstrăinate timpuri, putea să se exprime, pur, românește, însă rănilile nu se vindecă ușor pentru o femeie care se află pentru prima dată în camera...franciscului iubit..

***

Umbra unei femei lejer privindă, pe Coperta IV, atipică cu un fum zburat de țigară ne îndeamnă a reaminti de Femeia cu trei fețe pe care H.P.Bengescu ni le propune cu accent pe feminism, feminitate...

Cartea este una a cuplurilor văzute prin prisma înnodărilor psihologic etico-morale, care poartă dialoguri, descriu interioare, desfac și leagă funde de cadouri, rochii, dar își oferă tocmai exemplul personal pe tejgheaua șampaniei care zburdă spume peste vâluri de mireasă.Sau...

***

Punct și de la capăt este începutul tuturor Începuturilor...Un subiect de roman trăit, spus mai departe înspre Luare de aminte!

Cu minte, o viață cuminte!!!! Carmen (Daniela), credem, acum e o matură femeie care , neenigmatică precum Otilia sau șturlubatecă precum Ela, croiește vieți, tivește dorințe și lustruiește inimi.

O carte, cu carte, despre o carte a vieții, iată quintesența trăirii și a pelerinului Sinelui! Carmen (Daniela), a iubit, trăiește pentru alții apoi pentru ea. Nu și-a refuzat nimic, a ales pasiunea , cu toate laturile . Aahh, era să uităm sufletul...care nu moare..Punct și de la capăt!

Romanul a apărut recent la Editura PIM, Iași, 2019, se bucură de Prefața semnată de Lucia Pătrașcu, Postfață de Sterian Vicol, Tehnoredactare, Petronela Angheluță , ediție îngrijită de Rodica Rodean.Volumul poartă girul ASRA din Austria și însumează aproape două sute de pagini.În mitologie, Vulturul, vezi Coperta I este simbolul creativității, al spiritului liber , al netemerii de aripele sale care îl (În)nalță... Asociat cu Soarele nu se teme de Întunec, el devine lucitor. Când nobil, când vânător când Pasăre de Tunet! E el, vulturul...

ROSTIREA, CA FAPT LITERAR

Florica R. CÂNDEA

Rostirea de-nceput

Un nou volum de eseuri vede lumina tiparului în anul 2019. Facem referire la „Rostirea poetică românească preeminesciană-Inovații stilistice și lexicale”, autor, **Virgiliu Bradin**. Cartea a apărut la Editura și Tipografia Promun, conține peste cincisute douăzeci de pagini și este prefațată de prof. dr. Anton Ilica, care este și Consultant Științific.

La realizarea acestui volum au mai contribuit, Florian Botău (coperta și realizarea grafică), Maria Bradin (corector), Miorița Bolovan, Gabriela Székely (tehnoredactare), Pavel Luca (consultant tehnic).

În parcurgerea conținutului dens, vă recomandăm Prefața (Anton Ilica), Cuvânt înainte (Autorul, 22 mai, 2019, Arad), urmate de considerații și note despre Lirica pașoptistă, Inovații stilistice în „Țiganiada”, Aspecte novatoare în poezia romantismului, Ion Eliade Rădulescu și Grigore Alexandrescu, Teme și motive, expresivități și tehnici novatoare în poezia lui Vasile Alecsandri și în Pasteluri.

De asemenea, sunt îmbietoare Concluziile (V. Bradin), Bibliografia, Anexa I (Cărți de același autor) și Anexa II (Repere critice).

Rostirea din carte

Cartea este una de o frumoasă abordare, cu personaje „din umbră”, cărora, autorul, prin vocația de profesor, le conferă, în stilu-i propriu, întreșesute considerații. Versiunea acestor Eseuri, una absolut tegumentată de la pupitrul catedrei, îmbracă straie în limbaj și capătă culoare, prin texte pictural-intuitive despre perioada preeminesciană sau, cum singur le intitulează, Inovații stilistice și lexicale.

Am mai scris mult despre profesorul-scriitor, eseistul, istoricul literar Virgiliu Bradin, însă acum ne propune un Scenariu cinematografic al epocii preeminesciene, ca niște pânze reprezentate succesiv, cursiv și curgător. Gândind, probabil, o Antologie, autorul își definește opera, „ars poetica”, textualizând autorii ca niște entități de sine stătătoare, într-un stil unitar, propriu, natural. Autorul se îndură să facă radiografia unei perioade literare, netolerându-și exigența iar fiecare autor tratat în volum, devine parte integrantă a acestuia. De fapt, în ultima noastră discuție, ne-a spus „Nu vorbim atât de des, dar vorbim des prin cărți”! Virgiliu Bradin recompune, prin modalități de exprimare, micro-portrete și macro-studii incluse în amplul volum. E, de fapt, o transpunere, a dialogului cu sine, cu Dascălul, de-acum în lumina veiozei, într-o viziune care inspiră, ca un cod de existențe.

Vom reține că Țiganiada este pentru literatură o operă fundamentală, nu numai prin orizontul cosmologic pe care-l dezvăluie, sau prin structura limbajului epic ci și prin caracterul eposic, cu un limbaj original, asemeni „romanzoului” renaștist al lui Ariosto.

„Pe plan expresiv, în poemul Țiganiada, Budai-Deleanu își va aduce și o importanță contribuție la șlefuirea și inovarea mijloacelor artistice, a figurilor de stil, prin care, va recrea, sub semnul eposului, o lume ce dăinuie între real și fabulos, surprinsă în imagini artistice bine realizate expresiv” (op. cit. pag. 157)

Dominând un limbaj figurativ, Ion Heliade Rădulescu propune imagini-sinteză, făcând să mugească vâzduhuri încifrate, însă revedem un cuvânt-lumină și un discurs neologistic, ce converg, cu amprente, înspre trăiri dilematice și spectacole dramatice cuprinse între Idee și Istorie, ca un dublu registru. Grigore Alexandrescu își exprimă satira sub zodia ideilor pașoptiste, neostentativ însă capacitând și captând spirite polemice și trebuințe sociale, încifrate în epigrame și fabule. E de remarcat, dublura, expresie a galeriilor tipologice, care vizează oameni în haine de ...oaie.

„Generația pașoptistă cuprindea în rândurile sale, potrivit istoriografiei literaturii române scriitori născuți în perioada de început a secolului al XIX-lea, atașați ideologic, la ideile de exaltare națională...” (op. cit. pag. 79).

Vasile Alecsandri combate imitația în literatură cât și mediocritatea din traduceri, îndeamnă la inspirație din frumuseți nebănuite de țară, fiind o salutară apariție și o cotitură în literatură. Un glas liric doinit îi este caracteristic, un glas care răzbate și aduce vii și romanțate adânciri meditative, umanizând natura și relația acesteia cu omul.

De altfel, Alecsandri e poetul naturii căreia, prin Pasteluri, îi conferă vibrație, simț de culoare,

vizualitate și puterea observației, plasticitate în expresie și o ritmică a anotimpurilor.

„În limbajul poeziei întâlnim cuvinte și expresii ce nu se mai regăsesc în forma actuală a limbii române ....” (op. cit. pag.233)

„Alecsandri va aduce în peisajul liric o autentică geografie autohtonă pe care o cunoștea foarte bine în frumoasele ei metamorfoze vegetale ...” (op. cit. pag. 312)

„Legătura poetului cu natura este una bazată pe afinitate, nu pe influență.” (op. cit. pag. 313)

Rostirea la final

Coperta IV a cărții ne aduce înspre cunoaștere, câteva date despre autor dar și considerații față de opera sa, de cercetare.

„Virgiliu Bradin are vocația marilor proiecte literare sintetice și generalizatoare, oferind actualei generații un model de determinare a direcțiilor de dezvoltare a literaturii...”

(Anton Ilica)

„Cartea de eseuri... gândită din perspectiva stilistică și a istoriei literare, se oprește asupra unor scrieri de la începuturile versului românesc...” (Virgiliu Bradin). Lecturând cartea domnului Virgiliu Bradin am regăsit în gânduri colaterale un citat din Montaigne „Într-o călătorie ai prilejul să-ți îmbogățești mintea cu mintea altora”, astfel că, parcurgând o perioadă literară preeminesciană, autorul eseurilor ne oferă o substanță plăcută la epiderma și epifenomenelor emotive, stratificând tegumentul literar al perioadei la care se referă. Profesorul Virgiliu Bradin nu bate câmpii nici vorbăria goală, ci îndeamnă la substanțialitate ca un act suveran al ideii exprimate prin limbaj, eseu și teorie literară (fapt ce se va constata și în paginile din Anexa I, 439-527, unde, exegeți, precum, Anton Ilica, Corneliu Pădurean, Dumitru Mihăilescu, Eugeniu Criste, Horia Truță, Lucilia Dinescu, Vasile Popeangă, Doru Sinaci, Doru Bogdan, I.L. Banduc, subsemnata, Dumitru Mărcuș, Mihai M. Drecin, E. Arbonie, D. Vlăduț, ș.a aprind flacăra rugului din cărbunele studiului particular).

Spune autorul, înspre o incitantă lectură, rafinat îndemn consemn și o mare sensibilitate distilată în trăiri poetice și particular al său Image Mundi”... prezentul volum de eseuri și-a propus, în esență, a surprinde și a prezenta cronologic, din punct de vedere al istoriei literaturii, începuturile și evoluția rostirii poetice românești, începând de la sfârșitul veacului al XVIII-lea, urmărită în șlefuirea sa expresivă, prin utilizarea limbajului figurat și deprinderea și încadrarea limbii românești în normele lingvistice și gramaticale specifice unei limbi moderne!” (op. cit. pag.425)

ROMANUL "MISIUNEA" AL ITALIANULUI GERARDO DE CRISTOFARO STABILIT ÎN APUSENII ROMÂNIEI

Beatrice-Eliss AL-BADI

În data de 27 septembrie 2019, Arad, a avut loc lansarea romanului de debut Misiunea, al lui Gerardo de Cristofaro, în cadrul căreia am făcut prezentarea

romanului, în compania scriitorului Gheorghe Schwartz și a criticului literar Anton Ilica; au fost intervenții ale lui Adrian Ioanăș, editor, și Cristian Bada.

Îmi exprim mirarea pozitivă despre Gerardo, acest bărbat din munții italice, care a ales să trăiască în Munții Apuseni ai

dacilor liberi, confirmând parcă teoria sa privind confluența arhaică dintre cele două arealuri. Am citit și recitat romanul Misiunea (Editura Tiparnița, Arad, 2019) a lui Gerardo de Cristofaro și mi-a plăcut scriitura, ancorele de lectură, personajele, ideea, dar mai ales poemul închinat iubirii, iubirii arhetipale, omagiu adus celei mai valoroase calități umane, cu care Divinitatea a înzestrat omenirea. Mă voi referi la finalul romanului, unul dintre cele mai apoteotice și spectaculoase, care explică titlul (atât de simplu exprimat într-un cuvânt) și care oferă cheia de înțelegere ideatică a textului.

Giuseppe din Lorenzo, poreclit Zass, prietenul lui Antonio, din Avelino caracterizează personajul principal, pe Antonio. Pare unul dintre cele mai exotice prin atitudinea imperturbabilă, de un calm serafic, vorbește de ANTONIO, maestru care picta, cânta, călătorea, sculpta, gătea, gospodăria etc. S-a lăsat cuprins de o criză mistică, frecventând principalele religii, identificate de Mircea Eliade: avea Coranul la căpătâi, a fost iehovist, evanghelist, budist, foarte studios, după care "Zăpăcitul", cum îl numește prietenește Zass pe prietenul său, s-a dus până în România după o femeie iubitoare ca să demonstreze o teorie: poporul dac premerge imperialii romani, iar limba priscă este anterioară latinei. Are multe trăsături chiar cu autorul, cu Gerardo, acest purtător de chică și cu un șarm specific, spre a se asemui cu dacii pădureni ai ținuturilor noastre.

De altfel, misiunea (titlul romanului) acestui comisar, agent de investigare, pe nume Matteuci, viza identificarea unui artefact și a unei chei misterioase: "Cine are acest artefact stăpânește planeta întreagă". În final, Antonio și Mara, personajele cu misiune, trec poarta eternității și predau cheia artefactului creatorului, întorcându-se la originea iubirii. În final, Matteuci, agentul, ajunge condus cu elicopterul de un general, la o umbră, Eminență, într-una dintre încăperile Vaticanului,

unde i se pare că vorbește cu însuși Diavolul. Argumentul raportului focalizează în jurul ideii că România a fost/ este "centrul lumii", de aici a pornit civilizația noastră, iar Papa Paul al II-lea a numit această țară "Grădina Maicii Domnului". Un asemenea adevăr este ascuns pentru că, în consecință, ar trebui rescrisă "întreaga istorie a umanității". E superb omagiul pe care Gerardo, ca autor, îl aduce țării noastre, munților noștri. "Românii trăiesc într-un paradis continuu; sunt bogați pe dinăuntru". Pământul dac e "ombilicul lumii", iar civilizația acestui pământ e risipită, ca cioburile artefactului divin, în tradiții, obiceiuri, comportamente, gesturi de moralitate și de demnitate arhaice. Pădurile sunt farmacie naturală, misterele munților sunt relevante istorico-mitice, iar orice descendere în munți devine "o călătorie spirituală". Sunt unele pagini despre peisajul românesc de un lirism poetic tonifiant și încărcat de optimism.

Romanul de debut Misiunea are toate ingredientele pentru a intra în atenția mării literaturi: are mister, are candoare, dispune de iubire magică și iubire pământeană, de descrieri, caracterizări, dialoguri incitante și o narațiune internaționalizată, de călătorie în timp, prin tehnica hipnotizării regresive. Se citește pe nerăsuflăte, iar Gerardo de Cristofaro e înzestrat pentru o astfel de experiență narativă, dispunând de har și semantică. Zbor plăcut textului spre astre, dar mai ales spre sufletul oamenilor, ispitiți de erudiție și experiențe exotice!

TATUATORUL DE LA AUSCHWITZ Roxana LĂDUNCA

Cine nu a auzit sau nu a citit niciodată nimic despre Auschwitz... Locul ororilor cumplite la care au fost supuși milioane de evrei în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial! S-au scris multe de-a lungul timpului despre Holocaust, există documentare, articole, cărți întregi, toate mărturiile ale faptelor incredibile petrecute acum aproape 80 de ani.

Cu siguranță, cartea scrisă și publicată în ianuarie 2018, de către Heather Morris, scriitoare neo-zeelandeză, depășește toate așteptările publicului cititor pasionat de subiect, deoarece, dincolo de faptul că se bazează pe povestea reală a lui Lale Sokolov, tatuatorul a milioane de evrei, ca și el, care purtau celebrele numere verzi pe brațe, dezvăluie povestea de iubire dintre acesta și Gita și cum au reușit să supraviețuiască în Infern, deși moartea era pretutindeni, în orice moment.

Romanul s-a bucurat imediat de un succes uriaș, câștigând numeroase premii în Polonia, Australia și urmând a fi ecranizat în ianuarie 2020.

Când lui Lale i se oferă ocazia de a fi tatuator, tânărul evreu slovac înțelege că această va fi șansa lui

de a supraviețui, chiar dacă trebuie să își înțepese semenii fără să empatizeze cu ei. Ceea ce este extrem de greu, mai ales când are de-a face cu femei, bătrâni, copii. Până la urmă, Lale ajunge să facă acest lucru că dintr-un reflex, pentru că dorința de a trăi este mai puternică. Mai ales atunci când ochii săi se opresc asupra Gitei, o tânără ca și el, sensibilă și fragilă, care se străduiește din răputeri să supraviețuiască în lagăr. Povestea lor de iubire se desfășoară firesc, sub privirile îngăduitoare și complice ale prietenilor Gitei. Deși trebuie să se ascundă permanent, să fie vigilenți, să își facă datoria zilnic, pentru că cea mai mică greșeală sau cel mai neînsemnat gest ar putea să le aducă sfârșitul, cei doi tineri se conving reciproc că iubirea lor sinceră este mai puternică decât mințile diabolice ale naziștilor și tot dragostea trebuie să fie medicamentul care să îi ajute să rămână în viață și să lupte până la capăt, să se elibereze din abisul morții.

Altruismul lui Lale, puterea lui interioară, dorința de a face bine celor din jur, modul în care lupta pentru dragostea lui și pentru femeia iubită sunt, fără îndoială, atributele acestui român modern, zguduitor.

Inteligența personajului și stăpânirea de sine îl vor ajuta să scape din lagărul morții și să se reîntâlnească cu Gita, cu care își va construi o existență nouă.

„Tatuatorul de la Auschwitz” dezvăluie, încă o dată, evenimentele macabre din lagărele de la Auschwitz-Birkenau, când milioane de oameni au fost lipsiți de libertate, de demnitate, de familiile și de numele lor, de viață însăși.

O VIAȚĂ ÎNTR-O ZI...

Ioana – Lucia PĂTRĂUȚĂ

Suntem rezultatul deciziilor pe care le luăm sau suntem doar pionii pe tabla jocului absurd al destinului, al contextului social și al momentului istoric în care ne naștem și creștem ca personalități? Cum ar fi fost viața fiecăruia dintre noi dacă la un moment dat am fi luat alte decizii?

O carte care m-a făcut să îmi ascult mai atent gândurile și conștiința și mi-a ridicat multe semne de întrebare legate de propria viață, trecut și decizii este Doamna Dalloway (1925) a binecunoscutei Virginia Wolf. Intitulat inițial Orele, romanul urmărește o zi de iunie din viața personajelor într-o Londră postbelică, nevindecată încă de dramele războiului.

Forța modernistă inovatoare a autoarei constă în faptul că aceasta pune accentul pe emoțiile, sentimentele, impresiile și memoriile personajelor sale, prezentate cititorului prin intermediul tehnicii fluxului conștiinței, prin monologul acestora interior mai degrabă decât pe evenimente sau caracterizări. Evenimentele la care participă personajele sunt doar un pretext de a pătrunde în mintea și sufletul lor.

„Romanul este o incursiune în propria minte, o invitație la analiză existențială profundă, la meditație constructivă.

Destinele personajelor se întrepătrund de-a lungul unei singure zile, o viață întreagă este de fapt redusă la o singură zi, ca o apocalipsă personală a fiecăruia, al luptei personale cu căutarea de sine, cu schimbarea, cu analiza propriei vieți. Cu o desăvârșire stilistică impresionantă, Virginia Wolf ne-o prezintă pe Clarissa Dalloway, o doamnă între două vârste din înalta societate engleză în încercarea acesteia de a aduna oamenii împreună la o serată, în timp ce este preocupată de reflecțiile propriului suflet și rememorează decizii din trecut care nu mai pot fi schimbate.

Iubitul acesteia din tinerețe, Peter Walsh, se reîntoarce din India, declanșându-i o serie de dileme morale și întrebări existențiale referitoare la cum ar fi decurs viața ei dacă nu ar fi ales căsătoria cu Richard Dalloway. Prietena veche a Clarisei, Sally Seton este de asemenea un motiv de aduceri aminte a tinereții trecute. Viața Clarisei se întrepătrunde cu cea a lui Septimus Warren Smith, un veteran de război aparținând clasei muncitoare, fost poet idealist, cu răni psihologice adânci provocate de moartea unui camarad de luptă. Astfel, trecutul personajelor este încă viu în conștiința acestora.

Sinuciderea lui Septimus la sfârșitul cărții reflectă întreaga dezamăgire a războiului și a societății engleze, tristețea lumii, degradarea umană, lupta cu propriul eșec existențial, cu propria incapacitate de comunicare a omului modern.

POVEȘTEA SATULUI: POVEȘTE DESPRE NOI, CEI DE ALTĂDATĂ...

Carina A. BABA

Ideea de a ne aminti de locurile în care „s-a născut veșnicia” (Lucian Blaga) e extraordinară, de acest context bucurându-se Nadia Urian Linul, o mare iubitoare a istoriei noastre și a satului românesc, care a publicat o carte despre sat...

„Povestea satului” a apărut în 2019, la Baia Mare, Editura eCreator, colecția proza, în îngrijirea tehnoredactorului Adalbert Solticzki.

Volumul însumează aproape 200 de pagini, e prefăcut de Eva Monica Szekely, de la Facultatea de Științe și Litere de la Târgu-Mureș, având o copertă sugestivă: o minunată fotografie sepia cu țărani îngrijindu-și animalele, povestind sau odihnindu-se de truda zilei. De ce e sugestivă? Fiindcă ei, țărani, dețin secretul „artei conversației”... ei au timp să vorbească și să asculte, să (se) împărtășească... să comunice... să se cuminece...

Povestea din poveste reprezintă o reînnoire a originii. Întâmplările povestite sunt structurate pe capitole, pentru a ni se amprenta definitiv în minte și, mai ales, în suflet, pentru a învăța despre frumusețea istoriei locale, despre unicitatea tradițiilor, despre oamenii de omenie, despre ceea ce a fost cândva satul românesc.

În finalul volumului, Dinu Moldovan, redactor la ziarul „Tribuna Românească” gândește un interviu cu Nadia Urian Linul, „Transilvania, între iubire și lacrimă”, în care aceasta vorbește despre ceea ce a determinat-o să scrie despre sat, considerând important să conserve, să salveze cumva tezaurul uitat de vreme și de lume, pentru ca generațiile următoare să poată afla totuși cine sunt și de unde vin.

De asemenea, volumul cuprinde două postfețe, una fiind semnată de Nicolae Dina, cealaltă de Nicolae Toma. Ambele vorbesc despre nostalgii și farmec... pare-se, cuvinte cheie, un fel de sinonime ale locurilor în care autoarea a copilărit.

Așadar, „Povestea satului”, de Nadia Urian Linul, este o carte care merită citită în tihnă, la chindie, când sufletul omului se deschide minunii. Lecțiile învățate din acest volum vor lăsa, cu siguranță, urme sărate în colțul ochilor și surâsuri vagi, fiindcă „aici se vindecă setea de mântuire!” (Lucian Blaga)

POVESTEA SATULUI

Iuliana PINTEA

“Satul înseamnă țara, și neamul, și glia! Și casa părintească!...Aici am ajuns ca într-un circuit închis, perfect al sufletului și al realității”

(Nadia Urian Linul)

Lecturând cartea “Povestea Satului” scrisă de Nadia Urian Linul constat veridicitatea mărturisirii de credință, mărturisire desprinsă din interviul realizatorului Dinu Moldovan, redactor al ziarului “Tribuna Românească” din Chicago.

Da! Oameni si locuri...

Locuri si oameni...

Cartea este o oglindă a locurilor și a oamenilor ce-și au rădăcinile acolo, în Cristeștii-Ciceului, satul unde s-au născut, s-au format și trăiesc. Imaginea satului, așa cum se desprinde ea din povestea acestei cărți, este luminoasă, iar evocarea făcută cu duioșie și realism redă simțăminte, portrete, fapte de viață pe care le trăim intens alături de narator. Întâmplările, bucuriile, necazurile redade într-o limbă populară, încărcată de savoarea proverbelor și aluziilor dovedesc arta de povestitor a fiecărui personaj filtrat prin măiestria mânuitoarei scrisului.

Lelea Marișcă, cea care spune : “N-am făcut eu multă școală, da' cât am învățat, știu” este stăpână pe sine și pe știința ei. Ea păstrează în pod, în cufărul învechit de vremuri, cartea despre ”Mihai Vodă, Domn

al tuturor românilor.” Da, subliniez și eu “Domn al tuturor românilor” și mă minunez și, în același timp, mă întristez...

Cartea aceasta de istorie, scrisă într-o limbă limpede, bazată pe fapte și atitudini – consideră lelea Marișcă – poate fi îndreptarul salvator pentru nepoata din Cluj care nu știe cum să-i explice copilei ei lecția de istorie, că doar pentru ea, om trecut prin viață, lecția despre Marele Voievod “te cheamă și-ți intră la suflet” fiindcă el și-a dus neamul “din biruință în biruință”. Vrednică de luare aminte din “Lecția de istorie” este atitudinea plină de înțelepciune a doamnei Stanca intervenind în momentul când capul lui Andrei Batory a fost adus de un Săciu în speranța că va fi bine răsplătit de Voievodul Mihai. “Ceea ce s-a întâmplat lui – spune doamna Stanca – se poate și ție și acestuia tot astfel să se întâmple”. Apoi, Mihai a dat poruncă să i se caute trupul și a fost îngropat cu cinstă domnească. Da!... faptă vrednică de un Domn adevărat.

Numele locurilor și azi poartă ecoul biruinței, dar și al durerii unui neam ce și-a pierdut adevărații conducători, Exemplu rămâne Marele Mihai, fiindcă “Dreptatea lui înainte mergea și iubirea de omenie pururea nedezlipită de dânsul era, [...] era un înger.”

Colindele, pe care parcă le pierdusem, ne poartă prin zăpezi, pe calea magilor, numai că nu sunt decât doi, de 4 și 5 ani, cu cușme mari și sumanuri de lână, încălțați cu opinci, cu trăistuțele la șold, cu nasucul roșu, îndepărtați de sat, dar cu credința că rugându-se lui Dumnezeu or scăpa de lupi, de frig și de frică. Pentru ei steaua călăuzitoare n-ar putea fi decât “luminile caselor”, stelele coborâte pe pământ, și ajunși la ele, li se deschide o ușă, fiindcă stăpânul asteaptă colindători.

Și colinda lor răsună frumos, toți ai casei îi ascultă cu mâinile împreunate, apoi magii sunt omeniți cum se cuvine și găzduiți ca să fie îndrumați spre satul lor abia dimineața.

În această carte găsim credință, truda bunicilor nevoiți să suplinească deagostea fiilor plecați în căutarea banilor, biserica pentru întâlnirea cu Dumnezeu prin rugăciune și predica preotului, suferința părinților rămași fără sprijin la bătrânețe, trăindu-și bruma de zile rămase în “Azilul” străin de căldura casei părăsite.

Pentru aceștia din urmă nu e nimic mai de preț decât “să îmbătrânești lângă ai tăi, cu puținul ce ți-l pot ei oferi”. Pentru ei singurul alin este drumul la biserică. La biserică este “puterea rugăciunii” și aceasta îi face să-și uite suferința, iar preotul, în predica lui, dă de înțeles că vremurile s-au schimbat... oamenii alunecă mereu în necredință.

De acolo, spune naratoarea, s-a întors “purtând în urechi zgomotul răsunător al genunchilor ce cad, atrași fiind de Magnetul credinței.”

Și câte nu se ragănesc aici?!

Tradiție și tradiționalism, vechime și străvechime, eroic și măreț, experiență de viață și înțelepciune, obiceiuri, dragoste și tristețe.(...)

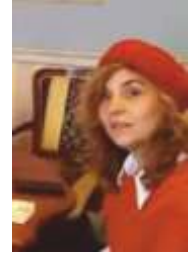
PETALE PURPURII**Margareta NERON**

Tainice ploii purpurii
împodobesc iarba cu rubine
când trandafiri își scutură podoaba,
lăsând umili renașterii grație,
în lumea lor catifelată.
E doar o strofă cântată în gloria naturii,
care vestește parcă-n aparența înduioșată
Imnul efemerului...
Mă-ndeamnă curiozitatea lăuntrică
să-mi revărs atenția
când ating inima prezentului
aflând ce-i important să iau cu mine sau să lepăd,
plecând fără să las amprente,
cu zborul clipelor ce spicuiesc mărgăritare,
câte una rând pe rând
din ființa-mi nestemată,
în tot ce-i material pe acest pământ...
Pribeag mi-e gândul,
crezând pe alocuri că totu-i efemer,
dar sufletul ascultă mai atent,
înțelegând altfel cântecul în gloria naturii,
pe acorduri gingașe ale iubirii.
Privind nestingherită trandafirii,
iscodesc amploarea renașterii
curgând în energia existenței eterne.
Mă ghemuiesc deodată,
atingând firave petale purpurii
și în cugetu-mi stânjenit
ce căznește indiscreția...
Suntem noi penale purpurei?
Sau suntem acele ramuri,
ce încolțesc neconținut,
cu rădăcina croșetată-n infinit?

MI-E TOAMNĂ**Beatrice-Eliss AL-BADI**

(n. 1994, Sevilla, Spania)

Mi-e Toamnă în suflet și-n ADN,
În fiecare genă dominantă ori recesivă,
Și-n fiecare set de cromozomi moșteniți
Mi-e Toamnă și-n întuneric,
Mi-e Toamnă și-n lumină.
Eu m-am născut s-ador Toamna,
Nu s-o iubesc,
Să culeg Soare plâpând
Când alerg printre frunze,
Să închid umbrela celor ce se feresc
De umila ploaie ce mângâie buze.
Mi-e toamnă în suflet și-n ADN!
Eu m-am născut s-ador Toamna,
Nu s-o iubesc,
Să o cânt pân' nu mai am glas
Fiindcă ea, pe mine, m-a ales!

CUVINTELE TALE**Lucia BIBARȚ**

triste, dureroase,
sunând a deznădejde, a saturație,
a nonsens și a gol.
Un gol irespirabil, furnicător,
Încolțitor.

Din care te recompi.
- pe ritmul galopant al propriei inimi-
o formă păcloasă
în ecouri.

O formă informă
care se zbate
să scape, din ea însăși.

TRANSFIGURATUL TRUP**Mariana POPA**

Privesc natura cu ochii din muguri,
deodată mă topesc.
Nu mai am trup, l-am destrămat
pe flori în straturi colorate și mi-e bine.
Dar, transfiguratul trup revine
din ploaia caldă, din multele petale,
din picături de apă ce mă strigă.

Firul ierbii mă salută, frunzele
verzi, umbra îmi oferă, ele sunt
surorile mele, florile respiră
din umedul aer, vântul aduce
un vaier al neodihnei dinspre stele,
stejarul socratic se- nclină
cu crengile la pământ.
Natura cu fiii ei mă îmbrățișează.

ÎNCET**Sava SIFORA**

Pășim încet.
Purtând povara anilor
cu pas de melc indiferent și mut
frânați de inerția tinereții...a trecut.
Memorii stinse-n amintiri, singuri,
izolați, bolnavi cu spini din primele iubiri.

.....
Ani grei de muncă simplificați în pensii
minimale în existențe ireale
„durere – monumentale”.

.....
Copii pe roțile își zboară visul, tehnic,
virtual. Viteza pașilor mârțită automat.
Mileniul trei, economii în timp modernizat.

ÎNSERARE**Daniela GUMANN**

Eu nu știu ce poate să însemne
De-atât de tristă sunt din nou.
Să fie oare o simplă întâmplare?
Să fie oare un ecou?
Răcoarea înserării,
încet, subtil, coboară.
Iar pacea și liniștea amurgului,
devine tot mai clară.
E timpul, când stau la birou
cu condeiul în mână,
Momentul când,
gândurile-mi vin ca o furtună.
Eu nu știu ce poate să fie
De somnul la mine n-a fost
Ori poate o altă poveste începe să-nvie
Și totu-mpreună se leagă cu rost.

ÎN TEMPLUL POEZIEI**Semidea ȘULEA**

Prin vene-mi curg cuvintele venin
Mi-aș smulge de sub pleoape o privire
Mi-aș smulge din suflare un suspin
Din gânduri, gândul viu de tine plin.

Dar sufletul fără stăpân rămas
În vers te mai păstrează-n amintire,
Poeme obosite mai fac de-atunci popas
La vetrele tăcerii visând la nemurire.

Știu, versul meu e-un drum cu unic sens...
Mi-s muze Amnezia și Iertarea,
De-acum, am dreptul doar să tac și să aștept
În Templul Poeziei Condamnarea.

REALITATEA**Marisa RANTA**

Realitatea-i un rezultat
Ce nu-l putem schimba
E doar gândirea noastră
Și nimic altceva

Nu putem zbura
Nici aripi nu avem
Cuprinși de sentimente
Tot mai mult cădem...

Iubirea nu există
Ea a murit demult
Domnește nepăsarea
Totul pare pierdut

Tot timpul voi pretinde
Că n-am simțit nimic
Căci oamenii nu uită
Pe cine au iubit

Tot ce strălucește
Tot ce au mai drag
Se fac că nu le pasă
Când totul îi distrag

CÂND IARNA...**Eugenia Ponta PETE**

Când va fi iarnă peste noi, iubite,
Cu trupurile poleite-n alb
Vom fi ușori, ca fulgii care cad,
Două minuni prin iarnă rătăcite.

Două minuni cu-mperecheat destin,
Călătorind spre zărilor deschise,
În buzunar purtând aceleași vise,
Să le-mplinim puțin câte puțin.

Ne-om înveli cu iarna peste umeri,
Ne-om încălzi pe rând unul pe altul.
Când ne-om așterne-n cuib de îngeri patul,
Vei mai uita zăpezile să-ți numeri.

Când iarna coborî-va peste noi
Atât de generoasa ei lumină,
Ne vom iubi cu inima senină,
Un singur trup vom fi, n-om mai fi doi.

PLECAT DIN PORT**Ioana CRIȘAN**

În valuri de întuneric
Se vede un far feeric;
E liniște în jur:
Un clopot bate dur
În mine...
Pe bolta înaltă
E-o stea ce saltă,
Ironică și sumbră –
Un zâmbet de umbră.

Singură pe ocean
Caut un ocean:
Unde mă îndrept?
De-ar fi ceva drept...
Cale întoarsă:
O glumă grasă!
Singurul drum
Începe de acum...
În mine.

MUGUR DE POEMĂ

Aida VOIVODICIAN

Voi pași sfios, desculță,
în poemul nostru,
ca să nu strivesc
bobul încolțit, iar rostul
din orice sămânță
ce din nefiresc
n-a știut a-ncolți încă,
stă să-l păstoresc.

Cu ochi închis, ușor ating
firavă noemă,
un mugur timid,
crăpat pe ram de poemă;
de fluturi curtat
în zbor dantelat.
Uimit de-atâta cinstire,
mugurul jenat
cu rost de-nflorire,
s-a îmbujorat.

NOSTALGIE

Ligya DIACONESCU

Băteam în pragul casei cu drumuri prăfuite
Și hainele din mine păreau mai cenușii
Și mă-ntrebam de oare-mi vei recunoaște gândul
Când sufletele noastre sunt oarbe și târzii

Mă regăseam prin vise, sorbind ușor din doruri
Doream s-apari pe prispă, frumos și nu prea trist
Să regăsesc iubirea, pierdută prin risipă,
Pictată-ades" de tine, drag suflet de artist

Și-n colorit de vremuri, ai apărut aieva
M-ai mângâiat pe suflet, cu-un cânt nemuritor
Am tresărit ca-n timpuri, vrând să-ți sărut privirea
Din dragoste de tine, m-am întrupat în dor

NOSTALGII

Vanghea STERYU

Ca nimeni și ca nimic nu sunt mai mult!
Am devenit taine.
Apolonul meu
Cu nava de pe urmă a Piraților
Dispare...
S-a făcut general al neîncrederii
Și stând pe pirostria Piraților
Povestea despre iubirea pentru
O Caramană frumoasă bizantină
Și vorbea răsând.
Eu îl priveam în visul nostalgiei
Și l-am imaginat în cântecul de' dragoste al imoralului..

INVIZIBIL

Vlad BERETEU

Invizibil.
Sunt ce rămâne-n urma mea
Atunci când undeva,
Unde zidesc puțini,
Întâlnești flori cu spini.
Totuși uiți. Totul este efemer,
Căci dragostea se va pierde în eter...

Vei înțelege poate. Florile au durut.
Mereu faci o cetate. O cetate din lut,
Castel din cărămizi aruncate spre tine,
Parfum din veninul scuipat de mulțime.
Când vei pleca vor fi doar zile.
Pereții reci rămân cu tine.

OCHII TĂI...

Nicolae NICOARĂ-HORIA

Se-aud cum cântă mierlele în crâng
Din dimineața versurilor mele,
Cu ce sunt eu de vină dacă plâng
Ochii tăi sub cerul plin cu stele?

Cu ei nu am nimic, e treaba lor
Și fericiți sunt cei ce știu să plângă,
E-n mine și-n cuvânt un fel de dor
Ce nu pot toate apele să-l stingă!

Citește-mă, citește-mă cât poți,
Când obosesc mai lasă-i să se culce
Până mă duc acasă printre moți
Să îmi ascund tăcerile sub cruce...

Aici și-acum, sub umărul meu stâng,
E cerul lor și-i plin de palpitații,
Cu ce sunt eu de vină dacă plâng
Ochii tăi? Așa sunt învățații...

CĂTRE EU

Vasile BARBU

***

Într-o zi
am hotărât
să nu scot o vorbă despre tine
Și de atunci am amuțit.

Noi niciodată
nu ne-am ținut de mâini
cu excepția
când ne-au fost în
cătușe.

***

Cu sufletul la gură
aștept în odaia ea
trezirea zorilor.
Aici, întunericul
e înfricoșător
Și înspăimântător
tace...

Dar dacă iarăși,
la colț de decembrie
ne-om întâlni
în doi
Pe cine vina
să o punem, iarăși...?

REGĂSIRE

Liviu NADIȘ

La care țarm să vin
să ascultăm tăcerile fântânilor
când luna albește în ceruri
caruri cu stele.

Acum ești cea mai frumoasă
săruturi neomenești
curg vântuite spre tine
ca ploaia în lanurile de grâu.

E atâta lumină unde ești
încât toate corăbiile gândurilor
vor naufragia pe țarm
în brațele tale.

Aceasta-i cărarea pe care
trebuie să urc tăcut
cu toate șoaptele căzute
prin livada tinereții.

GRĂDINA

Ioan Vasile MARCU

Sunt prizonierul unui vis
în fiecare seară mă ascund
cu o carte pe un teritoriu interzis
cât mai departe de moarte
să mă caute peste noapte stelele
(eu dorm c-un ochi deschis)
să mă citească grelele de-atâta lumină
să-și treacă prin sângele meu razele
ploaia lor lină
până când
subțiat
aproape transparent
ecou la zilei ce-o să vină
să-mi înflorească
sub umărul stâng o grădină

RUGĂCIUNEA COPILULUI

Dorin OCNERIU

Vine seara furișată
Peste casele din sat
Eu acasă cu părinții
La masă ne-am așezat.

După cină mama-mi spune
Despre Pruncul ce în iesle
S-a născut în astă lume,
Dar nu e doar o poveste

Ci aievea-L văd cum ține
Mâna peste noi, cei mici
Binecuvântând părinții
Casa, curtea, pe bunici

Ca să fim cu toții vrednici
Să-nmulțim talantul dat.
Chiar de-s mic, când voi fi mare
O să fiu vrednic bărbat.

Vreau să fiu copil cuminte
Pe părinți eu să-i ascult
Iar la școală numai 10
(De se poate – chiar mai mult!)

Duc trei degete la frunte
Și apoi la piept le pun
Dreapta-stânga duc mânuța,
Doamne-ajută! și-apoi spun:

„Pentru mama, pentru tata,
Pentru frățiorul meu
Ajutor și sănătate
De la bunul Dumnezeu”.

BIKINEII LILIACHII

Eugen PĂDUREAN

După o idee a poetului scit Urtep Iahim Şah

Nu mai vrei să porți bikineii aceia liliachii din borangic, dăruieți în Intercity-ul de Cluj. I-ai aruncat cu năduf la picioarele mele, pe plaja pustie, rămânând numai în cercei în toată splendoarea goliciunii trupești.

În miezul verii, mă scutură frigul unei ierni nucleare. Mă închei la toți nasturii și aș mai inventa și alții pe care să-i închei atât mi-e de frig.

Ai tălpile goale, ai aruncat și sandalele brun-roșcate, bijuterii din marochin, uitând repede cu ce preț și le-am dăruit...

O poveste întregă. Le purta marocana Aysha Sansculote deliciul și spaima bărbaților, bătând trotuarul pe Champs Elisee. „Nu le vând decât odată cu mine!”, mi-a spus ea și-n timp ce-mi spunea prețul mă înverzeam la față ca pădurea primăvara. Și Doamne ce n-am făcut numai să și le pot dărui!

Am cerșit în costum de arab în Place de la Concorde, m-am lăsat mușcat de singurul maidanez din Cartierul Latin încercând să împart culcușul cu el, am redus porția de votcă de am ajuns să mă mulțumesc numai cu vaporii inhalați de pe fundul sticlelor aruncate...

Și Aysha, Doamne Aysha Sansculot cu fanteziile și capriciile sale erotice de-o noapte, amintiri de groază!

Acum sandalele ei, o adevărată operă de artă a marochinăriei zac în nisip ca doi crabi în purefacție în timp ce tu stai răstignită de razele soarelui iar ombilicul tău saltă nervos.

Îmi vine să plâng de necaz și chiar o fac în felul meu: doinesc. Doină după doină și tare mă mai mir unde Dumnezeu au încăput în mine atâtea cântări peste votca băută.

Sătulă de atâtea cântece, tu le dai bobâr-nace și deodată te înalți spre cerul de august în toată splendoarea goliciunii tale. Dar cerul milos te îmbracă într-o diafană trenă de culoarea vântului solar sub care apar așa ca o părere bikineii liliachii strălucind sub soare ca un ametist.

***

DINOZAURI ȘI ALTE PREOCUPĂRI

Cristina ZAHA

Eșafodul era pregătit. Nefericitul care urma să atârne avea un picior mai lung decât celălalt. Silviei i se păru că zâmbește, așa că se hotărî să-i facă felul:

- B? Este cumva B? strigă aceasta din ultima bancă.

- Nu este litera B în cuvânt, îi răspunse calm Sara, mâzgăind cu marker-ul un semicerc sub nefericitul spânzurat.

- Perfect! Acum îi sapi și groapa?! se amuză Marc.

- Are tot ce-i trebuie, spuse Sara întorcându-se spre colegii ei. Priviți aici capul, ochii, gura. Acesta este un nas, continuă indicând cu degetul o formă ce ducea mai mult a acadea. Până și urechile sunt desenate.

- Are restul de corp, o susținu Matei. Acolo sunt brațe și...

- Un fel de picioare, nu? interveni Andrei.

Copiii priviră lung și neîncrezător spre tablă. Pentru câteva momente se lăsă liniștea. Ușa masivă a clasei se deschise cu un scârțâit lapidar. O siluetă înaltă intră în sala de clasă.

- Doamna Miller? întrebă timid silueta. O caut pe doamna Miller.

- Pariez că e în clasa a VII -a, șușoti Marc.

- Sigur e, spuse aprobativ Silvia.

- Are uniformă! se auzi Andrei.

- Ce bizar! se încruntă Tania.

- Nu e bizar! se revoltă Sara. Este noul elev. Tocmai s-a transferat.

- Da, se auzi vocea noului venit. Astăzi este prima mea zi aici. Mă numesc Adrian.

Copiii salutară în cor noul venit. Prinzând curaj, Adrian intră în sala de clasă și își găsi un loc. Colegii Sarei îl studiară întrebător. Concluzia lor era că Adrian era prea înalt să fie în clasa a V-a. Marc susținea în continuare că e în clasa a VII-a. Hotărâse atunci că noul venit rămase repetent. Acum, trebuia să se găsească cineva care să îl întrebe dacă întradevăr rămase repetent. Marc hotărî că acela va fi Andrei.

- Cum tu ești ultimul nou venit în clasă, cel puțin până acum, tu îl vei întreba pe Adrian, spuse Marc autoritar.

Andrei înghiți în sec. Își aduse atunci aminte cum se simți el când se prezentă ca fiind „noul puști”. Nu dorea ca și Adrian să se simtă marginalizat doar pentru că era posibil să fi rămas repetent.

- De ce să îl întrebăm așa ceva? spuse după câteva minute Andrei. În cealaltă clasă de a V-a sunt copii mult mai înalți decât noi.

- Da, Andrei are dreptate, interveni Tania. Și ei nu sunt repetenți!

- Atunci, de ce nu s-a înscris în clasă aia de dinozauri? se revoltă Marc.

Colegii adunați în jurul lui Marc se îndepărtară brusc de acesta.

- Care e problema lui? se auzi Silvia.

- Exact! De ce să nu fim prietenoși cu Adrian? spuse și Matei.

- Ar trebui să ne cerem scuze, sugerează Sara.

- Pentru ce să îmi cer scuze? se oftică Marc.

- Nu doar tu trebuie să îți ceri scuze, Marc.

Noi toți trebuie să ne cerem scuze! spuse Silvia.

- Toți l-am judecat, afirmă Sara.

- Eu merg să vorbesc cu el, se distinsă Matei.

Cred că este prietenos.

- Da, să vorbim cu el, se auziră mai multe voci.

Marc privi scena din banca sa. Un sentiment de furie puse stăpânire pe el. Nu înțelegea ce era atât de interesant la un coleg nou. Chiar și de la depărtare i se părea că arată ca un dinozaur. Dar, Marc avea colecție de dinozauri. După câteva secunde, se îndreptă spre Adrian și îi spuse:

- Mă numesc Marc și îmi plac dinozaurii.

Colegii începură să râdă.

- Minunat! Eu mă numesc Adrian. Și mie îmi plac dinozaurii, spuse încântat băiatul. Am o colecție acasă de dinozauri care...

Sunetul clopoțelului întrerupse discuția copiilor. Ușa masivă a clasei se deschise din nou. Domana Miller intră insesizabil și se opri în fața tablei pe care o cercetă întrebător.

- Nu știm ce literă ar trebui să fie în mijloc! strigară în cor copiii.

- Dar este foarte simplu, spuse doamna Miller.

Sunt sigură că știți!

- Este litera P, spuse timid Adrian după un timp.

- Are dreptate! se auzi Sara.

- Tu trebuie să fi colegul cel nou, îl remarcă domana Miller. Bine ai venit la noi în clasă.

- Bă bucur că sunt aici, răspunse Adrian.

- Are colecție de dinozauri ca și mine, completă Marc.

- Se pare că ți-ai făcut un nou prieten, spuse doamna Miller. Și, uitați ce cuvânt minunat, potrivit pentru această zi este scris pe tablă!

Sara completă cu majuscule P-ul sugerat de Adrian și, încheind jocul, copiii citiră în cor cuvântul mult așteptat: ACCEPTARE.

DOUĂ UMBRE

Livia Ciupac

Era într-o duminică dimineața când cele două umbre se întâlneau. Prima era exagerat de rotundă și neobișnuit de vioaie, avea nasul turtit și părul dat pe spate, fapt ce-i scotea în evidență fruntea bombată. Înfățișarea dreaptă și ascuțită a celei de-a doua sugera o persoană pașnică. Un mic amănunt: prima aparținea unui bărbat la vreo patruzeci de ani, a doua unei femei trecute de treizeci.

În mod cu totul întâmplător, stăpânii celor două umbre se opriseră în dreptul aceleiași grămezi de haine din piața de vechituri, ceea ce permitea o apropiere destul de intimă a proiecțiilor lor pe dalele de piatră. Acum de exemplu se aflau una cu umărul în pieptul celeilalte. Păreau că se adulmecă. O poziție numai bună pentru începerea unei mici conversații.

-Fumezi? ieși prima umbră din amorțelă.

-Vai ... nu, răspunse umbra femeii.

-Te-am întrebat pentru că ai o culoare mai ... negricioasă.

-Da ... mi s-a mai spus.

-Fără supărare ... nu vreau să te jignesc ... chiar îmi place o culoare mai închisă, îți dă o notă mai distinsă, eu toată viața am fost ... gri.

-Mulțumesc.

-Ești singură?

-Vai ... da, suspină umbra pașnică și sentimentală.

-Și eu, oftă și umbra bărbătească. Nu am nicio umbră care să-mi însenineze existența.

-Trist, foarte trist ...

Exact în acest punct al conversației, bărbatul se pregăti să-l ia din loc, trăgându-și umbra dolofană după el, dar soarta, ce lucru curios, hotărî ca vânzătorul să anunțe o mare reducere:

-Ultima ofertă! 5 lei bucata! Alegeți! Orice bucată la 5 lei!

Ceea ce avu darul să-l facă să mai întârzie o vreme, răscolind muntele de haine, în speranța unui chilipir.

-E atât de bine să aud glasul unui seamăn, după atâta tăcere, nici nu-ți dai seama ..., profită prima umbră de neașteptata prelungire.

-Noi doi, tu și eu ... semănăm atât de mult ...

-Oare nu ne-am putea întâlni undeva?

-Știi că este imposibil, să lăsăm lucrurile așa.

-Trebuie neapărat să ne mai vedem ... trebuie ... simt că ești sufletul meu pereche.

-Și eu simt la fel ... mi-e frică ... dacă n-o să ne mai vedem?

-De ce trebuie să fie soarta atât de crudă? Nu fac asta zilnic, știi ... să opresc orice umbră necunoscută ... așa ... pe stradă ...

-Adică să agăți orice umbră?

-Pe tine nu te agăț, chiar te plac ...

-Deci nu vrei să te culci cu mine?

-Cred că ... da ... vreau și asta ... nu pot nega.

Știau că în curând vor fi nevoite să se despartă și oricât încercau să nu se gândească la asta, punând întrebări, flirtând, zâmbind sau descoperindu-și afinități, în adâncul lor simțeau apropiindu-se iminentul moment în care oamenii îi vor despărți. Totul se reducea la voința stăpânilor. Cumplit de nedrept. În curând vor fi obligate să se retragă în ființele din care au plecat. Și totul va trebui dat uitării. Gustul interzis al trăirilor omenești, pe care-l descoperiseră în dimineața aceea de duminică. Nimic nu putea fi mai crunt.

Și peste ele treceau alte umbre, zeci, sute de umbre, pentru că era o zi caldă de mai și piața era invadată de cumpărători și de umbrele lor. Trăsăturile celorlalte umbre nu puteau fi deslușite, pentru că ele nu aveau timp să se oprească sau să vorbească, doar își ascultau stăpânii orbește și nici nu concepeau să facă altceva.

Femeia achită o bluză și o luă în stânga, bărbatul plăti o cămașă și o luă în dreapta. Acesta să fie sfârșitul? Umbrele dădură semne de agitație, deveniră febrile.

-Nici nu știu cum te cheamă ... draga mea.

-Alma, își inventă ea pe loc numele. Dar pe tine?

-Justin.

Era primul nume ce-i venea pe limbă.

-Trebuie să ne mai vedem ... spune-mi că vrei

...

O adiere răsfiră câteva șuvițe din părul Almei. Era atât de frumoasă.

-Iartă-mă, spuse ea, dar nu pot, nu sunt independentă ... mă fărâște după ea peste tot ...

-Nu mai pot sta...off ... Alma.

Pentru prima oară în viața lor, umbrele se împotriviră, bărbatul se împiedică de câteva ori, fără să-și dea seama de ceea ce îl frâna cu adevărat. „O fi de vină căldură”, își spuse și se opri în fața gheretei cu sucuri. Umbra transpira și ea.

-Un pepsi rece, ceru el.

-N-avem decât apă minerală.

-Apă atunci.

Ca un făcut, femeia, după ce ocoli rândurile prin stânga, se întoarse spre dreapta și se opri în fața aceleiași gherete.

-Draga mea, tresări Justin. Credeam că n-o să te mai văd niciodată.

Două umbre în noianul de umbre, una încovoiată, alta umflată, două umbre și imposibila dragoste dintre ele.

Umbra bărbatului se încruntă. Nu, nu se putea consola. Își studie stăpânul cu atenție. Încă nu

terminase de băut, dar clipa despărțirii definitive de draga lui Alma, se apropia. Nu, nu se mai putea controla. Primul nor apărui la orizont, lumina slăbi și toate umbrele se estompară. Profitând de momentul de confuzie, umbra noastră se îngustă, se încordă, își rășchie degetele și se repezi asupra bărbatului. Umbra scaunului căzu, un comportament cel puțin absurd, coroanele copacilor se-mpreunară o clipă pe ciment. Speriați de cei câțiva stropi, nimeni nu observă lupta pe viață și pe moarte. În câteva clipe norii se împrăștiară, vânzătoarea de sucuri țipă violent, observând bărbatul căzut. Printre atâtea umbre mișcătoare nimeni nu mai remarcă una lipsă.

-Infarct, șușotiră unii.

-Chemați o salvare!

Femeia era departe. După ea se ținea o umbră lungă și umflată în același timp, lucru ciudat, pentru că femeia era foarte slabă. Dar cine să observe atâtea detalii. Era o dimineață frumoasă de mai. Vara abia începea.

BĂRBAT ÎNTRE FEMEII

Cum să îndrăgești aproximația?

Anton ILICA

Aceasta e un desen abia conturat dintr-o trăsătură subțire de creion. Un suflet are nevoie de o îngrijire la fel ca și igienizarea zilnică a trupului. El pavoazează cu mirosuri lumea ta, asemenea unei flori otrăvitoare. Prin el, omul își creează scheme de viață, adică universul. Un univers pliciticos adoarme imaginația. Fără imaginație suntem motivați să ne croim un trai banal, neprestigios și casnic. Imaginația aduce în schema vieții elemente purtătoare de viitor.

Așa că mi-am pus un vin roșu din plantația tânără a lui Alexandru și am început să tatonez imaginația. Cum poți inventa o poveste fără să te gândești la tine? Nu poți, așa că îți chemi sprijinul amintirilor ca să-ți întrețină o stare narativă. Am nevoie de personaje și de peisaje, de improvizatie prin care să țes, mă rog, să încropesc ceea ce l-ar interesa pe un cititor exigent. Privesc ademenitor înspre afară, unde căldura irită prin încăpățânarea ei de a provoca iarba. Nu resimt nici o adiere de vânt, nici un nor nu acoperă vreo rază de soare, iar verdele palid, se terfelește bolnăvicios între fâșiile caniculare. Vreau să plec undeva, oriunde, dar aici, între cărți, mă rețin niște umbre care așteaptă mâinile mele să le dea contur. Mă privește pieziș și cu reproș Lucian Blaga, mă ademenește, dintre filele *Operei complete*, poezia eminesciană, îmi trage ochiade Dostoievski și mă dojenește Țuța

pentru că l-am așezat pe raftul doi, în spatele lui Paler.

- Da, prietene, mergem în Retezat, ajungem la Lacul Bucura pe jos. Te rog, prezintă sliedurile cu Drumul cunoașterii, pe care l-ai parcurs recent.

- Compostela, calea spiritualizării și Calea regilor!

Chem lângă mine imaginația. Ce-mi recomanzi să scriu, îi zic, ca să placă cititorilor?

- Scrie despre iubire, despre tristețe și bucurii, despre femei inteligente, despre...

- Atunci, ce rol ai tu, dragă imaginație, în acest text!

- Îți propun ca să intitulezi narațiunea ta *Bărbat între femei*, sau concepe o alcătuire de litere cu sens criptat, punând cititorul în problematizare: ce semnifică și ce ascunde!

- Alege-ți personaje, pune-le în acțiune și cheamă, din când în când cititorul să te judece, făcându-l participant la construirea imaginației tale.

"Adevărul e atât de relativ, încât nu poți defini minciuna". Până și minciunile sunt relative, incluzând mult adevăr. Tu crezi că eu spun adevărul? Eu spun adevărul meu, iar tu, cititorule, ai adevărul tău. Concluzia mea e că acest text este o mare minciună adevărată sau, dacă vrei, un adevăr mincinos.

Ea ar putea fi o femeie fatală, adică una cu o claviatură sufletească complexă, dominatoare, pornită spre retezarea elanului și vizitată de îndoieli ori nesiguranțe. Ar putea avea chipul angelic și o siluetă cântată de poeți sau un răspuns care încă n-a primit întrebarea. Ar putea avea un parfum stropind perna frumuseții ori o emanație de emoție proaspătă. Ea a devenit imaginație, iar conturul ei s-ar putea pierde în amintire ori s-ar adânci într-o flacăra arzătoare de pasiuni înfășurate în delicii. Ce să facă imaginația mea cu un asemenea personaj, decât să-i dea un rol într-o narațiune care să îndemne cititorul la a se anina într-o stare care să se potrivească experiențelor sale de viață?

Inima are rațiunile ei pe care însăși rațiunea le ignora, spune Pascal, cel cu "trestia gânditoare". Sufletul îndrăgostit face gândirea mai brutală, mai neșlefuită. Ideile gândirii au cusururi în prezența unui suflet toropit de sentiment. Omul radiază de mărinimie, încalcând moralitatea, abandonând logica, lăsându-se pradă ispitelor senzuale. Tendința spre iraționalitate este alimentată de duplicitatea

acțiunii. Inconștientul ne târăște pe cărări ale riscului și lipsei de prejudecăți, iar refulările sunt mascate sub crusta unui sentiment, savuros întreținut epidermic. (Ce mult i-ar place tatălui meu asemenea gând și cât de supărată ar fi mama la mărturisirea gândului meu!). Oscilația între buna judecată și prejudecată înșiruie clipele omului, arbitrate de o gândire fierbinte.

Până la urmă, lucrurile se asează în buna lor supraveghere a logicii rupturilor. Problema despărțirilor ține de un anumit tip de operație "medicală": dacă e bine făcută, cicatricile sunt discrete și nedureroase; dacă operația e agresivă, cicatricile dor, se vindecă greu și lasă urme vizibile în suflet. Gândirea ascunsă și faptele secrete fac despărțirile o operație nereușită. În fine, intelectualii pun punct în mod onorabil, fără loc de virgule și fără semne de mirare.

Eu, și-aș fi scris într-o pisanie, că nu-mi revendic nici o părțică din sufletul tău, lasându-ți dreptul firesc de a-l drămui cum consideri mai potrivit. Pot deveni o amintire pasivă, poate frumoasă, poate nepotrivită! E adevărat că am găsit în tine un fond de înaltă ținută morală, intelectuală, afectivă. N-am reușit să-ți diminuez amintirile vechi și momentele dramatice ale copilăriei și adolescenței și n-am reușit să mă desprind de tine într-un moment propice, ca să nu ne pricinuim prea multe traune. Sufăr încă! Dar am primit de la tine un balsam de vindecare. Ceea ce știu este că sunt învățat să nu dau nimănui rămășițe de iubire. Omul normal și sănătos are la naștere toate calitățile pentru un trai tihnit. Cine atunci îi îngreunează calea spre o viață virtuoasă sau normală, cum spuneau filosofii mei? Mai spunea mama mea, cea cu nume de regină (Elisabeta), că omul este foarte păcătos, având nevoie de atâția ani pentru a trăi fără sprijinul celorlalți. El are sufletul sprijinit de trup, iar trupul dependent de mediul în care s-a născut. Viața oricărui e labirintică, încărcată de mister potențial și de fascinație. Mai filosofa bunicul Virgil, cântăreț de strană bisericească, atunci când m-a dus să rostesc „Tatăl nostru”, să țin ambii genunchi pe pământ, ca tălpile să-și piardă contactul cu pământul.

-Copiii îngenunchează pe un picior în biserică și pe ambele atunci când sunt pedepsiți de părinți!

-Când faci o rugăciune către Dumnezeu, aceasta nu trebuie să se scurgă în pământ prin tălpi, ci să rămână în sufletul tău. Rugăciunea

vine de la Dumnezeu și alină orice fel de suferință.

De unde-o fi știut mama să-mi spună, într-o vacanță, niște cuvinte cu adevărat mărețe și arghezian poetice: ”Ești visul meu din toate cel frumos”. Eram cel mai frumos și cuminte fecior al mamei și cel mai răsfățat adolescent al tatălui. Scriu cu gândul la risipa de paradox în adolescența mea rurală și despre o naivitate feciorelnică în împospătarea gustului pentru curiozitate în această prefață a vieții.

Am început să cred că unica mea libertate a fost capacitatea de ”a imagina”. Nu am nevoie de libertate, ci și de constrângere, socială, psihică, morală, educativă. Stimulez memoria, acea ”cutie invizibilă”, în care am îndesat fapte și evenimente la care am fost părtaș, participant și beneficiar. E un admirabil înveliș de realitate și de fantazare. Adevărul se complică în ascunzișuri, tulburând cursul implacabil al timpului. Fericirea e o promisiune care iradiază printre viciile sclipitoare, alcătuiind acea gramatică a drumului omului în viață. Omul e născut să fie fericit, iar reprimare de sine e o fisură în fericirea sa.

Am simțit adeseori că sunt doar iubire, numai iubire pură. **Cum aș defini iubirea?** De ce nu m-a întreat cineva acest lucru mai devreme? Unele întrebări vin prea târziu, așa cum unele iubiri năvălesc cu aceeași întârziere în viața oamenilor. Iubirea sosește cu un tren, care trece prin multe gări, coboară pentru o clipă, apoi continuă spre alte gări, până când, într-una, uită să mai urce în vagonul său și rămâne pentru un timp în orașul cu stația primitoare. Mai apoi, vine un autobus, în care din nou urcă iubirea, singură, răvășită și, cu privirea întoarsă spre vechea destinație, poate cu lacrimi, poate cu ciudă, ajunge să coboare într-o altă stație, să-și steargă obrazii, iar autobusul pleacă uitând-o ca pe un pasager clandestin. Iubirea e sursă de viață frumoasă, pentru că starea de îndrăgostit e o superbă realitate existențială. Cu atâta iubire, nemăsurată și fără limită în lume, nu-i înțeleg pe unii care urăsc, au răutăți, vanități, mânie, invidie etc. Dumnezeu a făcut lumea pentru iubire și a lăsat prisos în lume din care să deguste toți, dar noi, bieții oameni, lăsăm să se rispească, să se sleiască viețile noastre trecând pe lângă șanse, nenumărate șanse de a trăi îndrăgostit.

***

TU NU EȘTI AL LUMII....

Paul Krizner

De ce te întristezi, tu nu vezi că nu ești al lumii, care vrea să te rupă, să te fărâmițeze, să te împartă în mii de bucăți asemeni unui vas spart, tu nu vezi că nimeni nu mai știe să te iubească, nu vezi cât de departe sunteți unii de alții și în tine totuși bate inima pentru această lume, dar tu nu ești al lumii acestea.

Tu ești doar pentru a trăi frumos, pentru a iubi și pentru a te bucura de toate câte le ai, dar nu te întrista când vezi colții pregătiți să te sfâșie, nu te teme de răutatea lumii și de lauda ei, pentru că tu nu ești pentru lume aceasta.

Știi..., dacă ai fi doar din lume, toți te-ar lăuda și te-ar face să fi asemenea lor, dacă ai al lumii, ea nu te-ar urî și nu te-ar ucide clipă de clipă, dacă ai fi al lumii, lumea te-ar iubi ca și cum ai fi doar al ei, dar tu nu ești ci ești doar al Meu.

Da ești doar al meu și nu al lumii, de aceea te urăște pe tine lumea, de aceea nu te regăsești în gândurile și lucrurile ei, ești al Meu, pentru că eu te-am alcătuit din pământ, am făcut oase și le-am unit apoi am pus carne pe ele și le-am învelit cu piele ca să te înfrumusețez, să te fac stăpân pe o lume care acum vrea să te stăpânească și te urăște pentru că nu te are..., da nu te are și nu te va putea avea pentru că ești doar al meu iar lacrimile tale de dor se vor sfârși doar atunci când ne vom reîntâlni în tainica iubire celestă, ascunși printre nori și îngeri.

Acum, clipele tale de liniște sunt mai scumpe decât splendoarea mării, te odihnești și te gândești când de minunat ar fii dacă ar fii..., da dacă ar fii oameni pe pământ și mai cu seamă dacă ar fi oameni între oameni și nu doar o biată lume, te gândești cât de minunat ar fi să poți să iubești tot ce te înconjoară în ciuda răutății ce te izbește din toate părțile, îți imaginezi ce frumos ar fi dacă cerul ar săruta pământul fără să curgă o lacrimă pe pământ, te gândești ce bine ar fi cat ai simții cum inima ta bate petru toți și toți pentru inima ta...da ce bine ar fi dacă ai vedea frumusețea trandafirilor și nu faptul că ei au spini, ce bine ar fi dacă ai înțelege că te iubesc atât de mult încât și splendoarea nopții am pus-o la picioarele tale.

Te iubesc atât de mult încât am sacrificat totul, dar absolut totul ca să înțelegi că nu ești din lumea aceasta ci pentru Mine, pentru că eu te-au creat și te iubesc..., da eu Dumnezeu.

SCRISUL – O VRAJĂ, O AVENTURĂ, O REALITATE, O NECESITATE

Ioana NISTOR

„*Nulla dies sine linea.* = *Să nu treacă o zi fără un rând scris.*” sau „*Verba volant, scripta manent. Vorbele zboară, scrisul rămâne.*” – pornind de la înțelepciunea latină, nu putem să ne abținem de la următoarea întrebare: „Ce este scrisul?”. Însă răspunsul depinde de fiecare dintre noi. Pentru mine, scrisul reprezintă o realitate umană. Este o realitate complexă, condiționată de limba vorbită, aceasta fiind concretizarea cea mai edificatoare a gândirii. Constituirea limbii într-un sistem complex de moduri de comunicare a gândului a făcut posibilă și necesară apariția scrisului.

Scrisul, constituit ca sistem de transmitere a unor informații, în mod concret și accesibil, apare ca fenomen numai când o societate evoluată îl revendică în calitate de element intrinsec, de liant al comportamentelor culturale. Cultura a fost cea care a dat naștere scrisului găsinde în acesta instrumentul necesar de a se exprima ca un organism viu și articulat, în permanentă expansiune. Este cunoscut rolul scrisului în administrația unor state întinse ca teritorii și puternic centralizate pentru începuturile antichității (China, Egipt, Mesopotamia, India).

În aceste spații de civilizație, scrisul devine o pârgie esențială a administrației, însă își menține și valoarea sacră și sacrosantă, valoare dată de religiile acelor civilizații, această dimensiune a scrisului fiind inclusă în sfera preocupărilor extramondale. Scrisul era un mijloc de comunicare cu divinitatea, acest statut făcând ca accesul, învățarea și practicarea lui să fie favorabil doar unor categorii restrânse de practicanți. Aceștia urmau etapele unei inițieri complexe și de durată, inițiere care presupunea disciplină, mergând până la penitență.

Cunoașterea și practicarea scrisului înseamnă putere, în sensul că scrisul reprezenta încă din zorii antichității, o manifestare magică, cei sau cel care îl utilizau fiind considerați inițiați în mistere, capabili să determine și să influențeze evenimente și destine. În primele societăți umane, puternic ierarhizate din punct de vedere social și politic (Mesopotamia, Egipt), cei care dețineau monopolul scrisului erau scribii, indivizi cu un statut privilegiat în structura socială a societății respective.

În lumea orientală, scrisul era astfel un privilegiu al unor minorități sociale și spirituale,

însă altfel era situația în lumea greco-romană. Expansiunea economică și culturală greacă, strâns legată de procesul mării colonizări, are ca efect și răspândirea unor structuri de civilizație specifice în tot bazinul mediteraneeu și nu numai.

Larga rețea de legături economice, rețea în care cetățile grecești – reperi și stimuli esențiali – se va constitui ca mijlocitor al altui intermediar specific: scrierea în alfabetul grecesc. Scrisul își păstrează rolul de liant în organismul social-uman, el devenind indispensabil, iar toți cetățenii incluși în mecanismele, structurile și viața civică a cetății grecești știu să scrie, să citească și să socotească. Astfel, în lumea greacă, exista un număr impresionant de înalți și mici meșteșugari, producători rurali și chiar sclavi care cunosc scrisul.

În lumea romană, sclavii vor fi utilizați pe scară largă în administrația imperială sau privată, însă și în sfera învățământului și a culturii. Existau în Roma clasică, sclavi-scribi, educatori, librari și bibliotecari, care, evident, constituiau însă un grup redus numeric și fără un rol social evident.

Răspândirea scrisului în cele mai adânci niveluri ale socialului este determinată și de evoluția statutului de cetățean, de locuitor liber al cetății. În Grecia, „cetatea” reprezenta unitatea și definea civilizația specifică societății elene. În interiorul cetății grecești s-a realizat și afirmat instituțiile reprezentative pentru Grecia clasică. Pe valorile „polis-ului”, valori civice și universal umane, se întemeiază primele demersuri filosofice, primele preocupări curente, sistemice și științifice de explicare, cunoaștere și prospectare a lumii. Sensibilități și afecte umane se exprimă în forme artistice care au revoluționat sensibilitatea umană și posibilitățile ei de exprimare. Astfel, grecii, adevărați demiurghi, au fundamentat genurile literaturii din încercarea de a imita divinitatea. Epopeea, teatrul, reflecția filosofică sunt destinate unui public avizat, pregătit să recepteze mesajul artistic și exercițiul filosofării, cum este conflictul dintre pasiunea umană și datorie, conflictul om și divinitate (omul tinde și divinitatea pedepsește, sancționează – „Antigona” de Sofocle).

Democrația ateniană realizează o mare performanță la începutul secolului al V-lea î.Chr., statul atenian suportând cheltuielile școlare pentru orfanii de război, doar o mică minoritate a cetățenilor fiind analfați, copiii cetățenilor greci urmând cursurile unor școli particulare, unde li se predau noțiuni de scris, citit, aritmetică, muzică, până la vârsta de 14 ani. Locul principal în

programa școlară îl ocupau Solon (om de stat, legiuitor și poet atenian), Hesiod, Homer deoarece opera lor juca un rol important în formarea morală și politică a viitorilor cetățeni ai cetății.

Solon a fost considerat printre cei „Șapte Înțelepți” (greacă: oi επτά σοφοί, hoi hepta sophoi) ai Greciei antice. Reformele sale au oprit declinul economic și moral al Atenei și au pus bazele democrației ateniene. Cei „Șapte Înțelepți” reprezintă un titlu atribuit în Grecia antică unor filosofi, oameni de stat și legislatori din perioada 620 - 550 î.Hr., renumiți prin impactul asupra civilizației universale. Numărul șapte era considerat ca având proprietăți miraculoase și se întâlnește și în denumiri ca: „Cei șapte contra Tebei” sau „Cele șapte minuni ale lumii”. Fiecărui înțelept i se atribuie câte un aforism.(...)

Nu trebuie să uităm de rolul amfiteatrului și al „agorei” în exercițiul intelectual și politic al Greciei Antice. Teatrul era scris și jucat pentru a oferi modele și studii de caz, printr-o abordare semilaică. Gratuitatea spectacolelor și spațiile imense ale amfiteatrelor făcea posibilă realizarea finalităților normative, însă perioada clasică ale civilizațiilor grecești și romane va cuprinde fenomene și procese care vor conduce treptat la schimbarea lumii.

***

SELECȚIE DIN 7 POEME

Sebastian BURNAZ

Aș vrea să spun o vorbă celor care-s singuri pe Pământ:

„Dedicați-vă unei ființe vii. Când veți șiți că viața acesteia depinde de viața voastră, veți avea pentru ce trăi.

Ajutați-o cu ce are nevoie, iubiți-o din tot sufletul vostru. Pentru ea, voi sunteți singurul ajutor, singura binecuvântare, singura milă, singura rază de lumină, singurul sprijin, singura ființă care le va arăta blândețe...

Dragii mei, când simțiți că vă pătrunde singurătatea, când simțiți că viața nu-și mai are sens, când simțiți că vreți să plecați de aici, e timpul să vă dedicați viața unei ființe, dragii mei...

Voi veți trăi pentru ea iar ea vă va iubi...

Alegeți o ființă cu ochii blânzi, o ființă necăjită de viață, de soartă, de oameni, de timpuri... Nu contează că este vorba despre un porumbel care nu mai poate zbura, de un copil al străzii, de un bătrân, de o femeie plină de durere, de un câțel fără stăpân, de un om fără casă care doarme pe străzi sau de o altă ființă. Nu contează,

dragii mei, nu contează. Toate ființele au un suflet iar acel suflet căreia vei alege să-i dedici viața te va salva pe tine. Te va salva de la cădere, îți va salva chiar viața...

Tu îl vei ridica pe el, îl vei ajuta să reziste, să supraviețuiască, să trăiască. El îți va da un scop, el te va ajuta să vezi lumina, să vezi de ce ești capabil, să vezi că ești de folos, că ești necesar, te va ajuta să vezi lumina din tine...

O ființă are nevoie de tine. O ființă te iubește și te așteaptă să o ajuți, o ființă contează pe tine.

Acum mergi și caut-o... Împlinește-ți viața...

Nu vei mai fi singur... Vei fi cu ea... Vei trăi pentru ea iar ea te va iubi... Mergi și caut-o..."

***

A fost odată pe Grindeea un om mai înțelept decăt ceilalți, care-i iubea pe oameni tare mult... El era angajat la magazin să facă prețuri pentru marfă și, pentru că nu existau nici instrumente care să-l ajute, scria de mână tot...

Dar mâna lui era o mână de lumină și, pe măsură ce prețuri desena el în cuvinte, lumina din acestea tot sporea... Și oamenii care veneau la magazin priveau la prețuri și apoi la produse, ca în orice magazin, dar se-nțâmpla ceva interesant căci, după ce priveau la prețuri se simțeau ei bine și nu își explicau... și nu înțelegeau... și toți se minunau cum e posibil...

Și orice om care venea îngândurat, pleca senin din magazin. Și orice mămicuță, care ducea cu ea vreo spaimă de-un pericol pentru cei dragi ei, pleca mai fericită și cântând... Și dacă pe acolo mai intra vreun bătrânel mai supărat, pleca răsând...

Pentru că mii de părțicele de lumină și iubire radiau din fiecare milimetru de cuvânt scris al acelu om, iar ceilalți oameni le simțeau... Și se simțeau ei bine, deși ochii lor nu le-au văzut nicicând... El scria doar simplele cuvinte în care, dacă le-ai fi privit la microscop, ai fi găsit în ele peste tot doar bucățele de iubire...

Și omul nostru desena lumina în cuvinte, iar pacea o scria în cifre și în lei, doar pentru ochii lor, doar pentru ei...

Mult timp el a lucrat lumina în cuvintele comune și toți cei care cumpărau din magazin se luminau deplin și fericirea o duceau acasă...

Noi toți ni-l amintim și îl iubim...

2019 – ANUL OMAGIAL AL SATULUI ROMÂNESC

Valeriu ILICA

Inițiativa Patriarhiei Române de a fi declarat 2019 drept Anul omagial al satului românesc a avut, încă de la început, ecou și efect în opinia publică românească de credință ortodoxă. Nu risc, nu greșesc și nu exagerez deloc dacă afirm că, începând cu academicienii, personalități bisericești de primă mărime, distinși oameni de cultură, posturi de radio și TV, edituri și reviste care se respectă, până la simplii credincioși, cu toții și-au adus o consistentă și lăudabilă contribuție la implementarea inițiativei Patriarhiei – cea de care aminteam mai sus.

Din multitudinea de activități și emisiuni, apariții editoriale, simpozioane sau alte manifestări, în prezentul comentariu mă voi referi doar la un singur exemplu, dar care – pe plan local – are relevanța, semnificațiile și specificitatea sa. Carte document, scrisă de autor în tripla sa dimensiune, de veteran de război, preot confesor și protopop stavrofor, **Consemnările** rămase de la Petru Bejan sunt o poveste de viață. Sunt o mărturisire retrăită autentic și profund. Afectiv și emoțional. Și, nu în ultimul rând, sunt un memento în care scâncetul istoriei de-atunci, și-acum se mai aude încă.

Apărută prin grija nepoatei sale, lector universitar Dr. Corina Bejan Vașca, așa cum spuneam, într-un volum de **Consemnări**, memoriile veteranului de odinioară reconstituie un episod tulburător din calvarul trăit de armata română în timpul celui de-al doilea război mondial. În egală măsură, ele readuc în fața cititorului strădaniile, unitatea de acțiune și voința nestrămutată a credincioșilor ortodocși de pe valea Crișului Alb de a-și apăra, promova și păstra credința străbună. Adesea cu riscuri și consecințe. Cu eforturi și, nu arareori, cu sacrificii.

Lansate în august a. c. la Biblioteca Județeană Arad, în prezența ÎPSS Dr. Timotei Sevcicu, Arhiepiscopul Aradului, a unor intelectuali de marcă, de spirit și condei, **Consemnările** preotului ortodox Petru Bejan, prin tematica propusă, vin, răspund și se aliniază inițiativei Patriarhiei de a omagia preoții și învățătorii, ctitorii, primarii și fruntașii satului românesc. Ai satului "omagiat", la vremea lor, de Slavici, Coșbuc, Sadoveanu și Blaga. De Creangă, Rebreanu și Marin Preda – mon cher. Ai satului secetei celei mari, retrăită dramatic și dureros de Fănuș Neagu în *Cocoșul roșu*, *Cantonul părăsit* sau *Dincolo de nisipuri*. În fine, ai satului din bucoavnele noastre cele vechi sau mai noi, toate pline de "povești și doine, ghicitori, eresuri". Satul – subliniez cu roșu – cu principala sa instituție – Biserica.

Și acum, să traducem puțin! Bineînțeles, prin grila de valori validate și acreditate de anul omagial al satului românesc. Pentru Măria-Sa – Țăranul, Biserica este un manuscris în piatră. Este dangăt de clopot și rugă de seară. E speranță, smerenie și purificare. E vreme de vecernii și fum de tămâie. Slujitorul Bisericii – de această dată, preotul satului – este dascăl și doctor, duhovnic și mentor, iar cu voia credincioșilor săi, este stăpânul adevărului și logofăt al dreptății în parohia sa.

Cât de legat este țăranul nostru de biserică și de preot, de duhovnic și de calendarul bisericesc, o demonstrează cu prisosință faptul că – pentru el – timpul, în curgerea sa molcomă și neîntreruptă, se măsoară după repere bisericești. Pe țăran nu-l interesează cât e ceasul, ci când trage clopotul de utrenie. Când începe sau se termină liturghia. Apoi, tot așa de important pentru el, pentru țăran, este dacă a tras sau încă n-a tras de vecernie. Așadar, **nu ceasul, ci clopotul este ornicul cu care țăranul măsoară veșnicia**. Clopotul este cel care face legătura țăranului cu Biserica. Cu Dumnezeu, cu un Dumnezeu de la care bine credinciosul așteaptă iertare și îngăduință, ajutor și ocrotire. Clopotul, atunci când trage la moartea unui țăran, a unui creștin, anunță și deplânge dispariția sa. De fapt și dintotdeauna, pe cei vii îi cheamă, pe cei morți îi plânge și-i căinează. Obiect de cult și componentă a ritualului funerar, clopotul asigură atmosfera de inițiere în taina morții a celui plecat. Da, pentru că țăranul nostru moare cu gândul la perspectiva Învierii. Prin moarte, țăranul îl caută pe Dumnezeu și aspiră la îndumnezeire. Altfel spus, moare creștinește. Își acceptă destinul, se resemnează și se împacă cu soarta, afișând o seninătate înțeleaptă în fața a ceea ce omului nu îi este dat să cunoască și nici să schimbe.

Țăranul nostru, deși este un luptător până în ultima clipă, moare mioritic. Moare rugându-se. Moare cu Biblia la cap, cu mâna pe cruce și cu lumina aprinsă. Moare smerit și împăcat cu toată lumea. Da, pentru că prin moarte omul simplu de la țară este convins că dobândește nemurirea. Probabil că, tocmai din acest motiv, în literatura de specialitate, s-a acreditat ideea că țăranii, săracii și înțelepții mor simplu și frumos. Și totuși, trăirea clipei de pe urmă este cutremurătoare. În astfel de momente, cuvintele abia dacă se lasă șoptite, dar, cel mai adesea, rămân fără glas. Își uită rostul și își pierde consistența. Se dezintegrează. Se ascund auzului sau pur și simplu refuză a se lăsa rostite.

Sunt momente în care atmosfera devine grea. Nimicnicia – atotputernică și apăsătoare. Însingurarea atinge autismul. În aceste condiții, orice încercare de comunicare eșuează. Se sclerozează înainte de a începe. Orice dialog ajunge să fie de prisos. Se vorbește prin semne. Se comunică din priviri. Se tace. Sunt momente în care, fără să vrea și

fără să-și dea seama, și muribundul, și toți cei de față tânjesc după timpul tăcerii. S-a ajuns în punctul din care nu mai e nimic de făcut. Și totuși...mai este ceva. În filosofia sa simplă, dar înțeleaptă, țăranul este convins că "în Adam oamenii mor, în Hristos vor învia". Mai mult, știe că nu poate exista înviere fără crucificare și moarte.

Lume simplă, dar suficientă sieși, așezată și bine credincioasă, lume făcută să dureze, cu oameni minunați și de onoare, satul românesc, cu toate agresiunile civilizatoare ce s-au vremuit asupra sa, rezistă și rămâne lumea țăranului adevărat, harnic și statornic truditor de brazdă – lumea țăranului dintotdeauna. Potențial beneficiar al unei multitudini de informări și informații, țăranul le primește și astăzi cu rezervă și le reține doar cu titlu de inventar. În schimb, se orientează, ca-n vremea vechilor cazanii, după sărbătorile trecute cu roșu în calendarul bisericesc, pus – la fiecare început de an – în fiecare casă, acolo, pe perete, la loc de cinste și la îndemână.

Preot cu har și cu dar, el însuși țăran de cea mai bună calitate, Petru Bejan – alias **Prota Costolanu** – știa prea bine și spunea adesea că, în timp ce zavistniciile lumii ne încearcă, ne ispitesc și ne dezbină, paradoxal, credința ne adună, ne apropie și ne unește. Și, până la urmă, ne salvează. A spus-o de nenumărate ori în lunga sa slujire preotească, dar o spune și în testamentul său spiritual, lăsat cu limbă de moarte nouă, tuturor:

*"Eu vă las în grijă mare,
Idealul meu cel sfânt
Să urmați credința noastră,
S-o păstrați pe-acest pământ."*

Închei cu convingerea că, prin tot ceea ce a făcut și ne-a lăsat în urmă, "patriarhul" văii Crișului Alb a fost un model. Model, și sculptor, și statuie totodată.

EUGEN JEBELEANU – POETUL RESPONSABIL PENTRU DESTINUL UMANITĂȚII

Elena Camelia BELEI

Laureat al Premiului de Stat (1952), al Premiului Uniunii Scriitorilor (1973) și al premiilor internaționale Etna-Taormina (1970) și Herder (1972), Eugen Jebeleanu este una dintre cele mai acute conștiințe din literatura română a secolului al XX-lea.

Pe lângă volumele *Ceea ce nu se uită*, *Scutul păcii*, *Poeme de pace și de luptă*, *Cântecele pădurii tinere*, în anul 1958 îi apare cartea de răsunset, *Surâsul Hiroshimei*, un volum de creație literară a unei conștiințe care se simte responsabilă pentru destinul umanității. Mai mult decât atât, dispariția prematură

a soției sale determină o modificare a vocii poetului, regăsită în *Elegie pentru floarea secerată* (1967) care este o operă tulburătoare în lirica românească, însă nu putem omite volumul *Hanibal* (1973) în care poezia, în ansamblu, pare o forță reală de distrugere a răului, provenită dintr-o durere a spiritului.

Lirica lui Jebeleanu poartă sugestia unei dureri enigmatice prin care a fost răscumpărată o primejdie a umanității, părând astfel că eul poetic trăiește mai degrabă pentru ceilalți decât pentru sine. Marile dezastre ale istoriei sunt simțite ca amenințări ale propriei sensibilități, iar a scrie, devine pentru poet sinonim cu o luptă.

Volumul *Surâsul Hiroshimei* este caracterizat printr-un sentiment tragic și apocaliptic, o veritabilă frescă a răului universal din care fac parte războiul, moartea, tirania, mizeria, foamea, lăcomia, crima, invidia sau nerușinarea: „*Trist, Hiroshima își întoarce capul./ Umbre și oameni. Oameni înhămați./ trăgându-și ricșele de plumb spre grajduri/ pe jumătate morți și dezbrăcați*”. (*Sfârșitul zilei*) [...] „*Speranțe... Mutilatul, ieșind din vis, tresare/ și-i tot pe-o rogojină și tot fără picioare./ Și-ar vrea în vis să-noate din nou, și să viseze/ ce nici în zorii-aceștia nu i-au trimis: proteze*”. (*Zorile*) Poezia *Rugăciune*, aparent simplă, dar de o sfâșietoare durere, se caracterizează printr-o voce a civilizației înseși, fiind un strigăt disperat al omului în încercarea de a schimba imaginea terifiantă a războiului, adresându-se Divinității cu o ultimă suflare: „*Tatăl nostru, carele ești în ceruri/ coboară, dacă ești pe pământ/ și oprește vijorul morții/ și fă din căști pălării/ și mângâie fețele morților/ păstrându-i în viață pe vii/ și stai printre noi de ni-ești tată,/ din sângele scurs ficând vin/ și fă din oricare-armată/ alaiuri civile.// Amin*”.

Volumul *Elegie pentru floarea secerată* dă o altă consistență morții, drama creatorului provenind dintr-o experiență personală și care constă de fapt în lupta cu uitarea. Iubita pierdută nu devine o himeră, imaginea ei nu se abstractizează, remarcându-se în versuri pasiunea ca voluptate a durerii, specifică dorului românesc: căutarea ființei iubite din presimțirea că aceasta există încă, dar și certitudinea absenței ei; ea este mai curând departe decât absentă, întrucât rămâne și prezentă prin semnele concretului care îi păstrează amintirea. Versurile transcriu puritatea sufletului și a privirii care conturează spațiul celei dispărute.

Universul poetic jebelean este dificil de fixat doar într-o formulă unică, pentru că începând cu volumul *Inimi sub săbii* și încheind cu *Frumoasa adormită*, se poate observa derularea unei tematici prodigioase: timpul, moartea, iubirea, războiul, atitudinea eului poetic față de acestea, modificându-se în permanență.

***

DESPRE „ÎNVIEREA” BALADEI POEZIA LUI RADU STANCA

Cătălin DRĂGAN

În eseu *Resurecția baladei*, publicat în *Revista Cercului Literar* de la Sibiu, nr. 5/mai 1945, Radu Stanca repudia „poezia pură”, considerând-o stagnantă, irelevantă, ternă, dacă nu chiar contraproductivă din punct de vedere estetic: „Sensurile ideatice, conținuturile abstracte sau concrete etc. au fost aruncate la coș. Poezia a fost secătuită în mod extrem, întrucât, ca orice operă de artă, și ea se hrănește, când a ajuns pe planul major, dintr-un furaj axiologic”. Acel „furaj” axiologic de care vorbește Radu Stanca presupunea revitalizarea lirismului prin racordarea necesară la semnificațiile mistice, religioase, magice, morale, eroice etc. ale textului poetic. El propunea restaurarea poeziei prin cultivarea baladei, pe care o considera cea mai revelatoare atât în privința imaginarului, cât și a expresiei artistice, un demers vital în procesul de reconstrucție a liricii contemporane, considerând-o drept „o poezie lirică în care starea afectivă câștigă un plus de semnificație prin utilizarea unui material artistic învecinat (dramatic)”. De aceea, în accepțiunea sa, baladescul nu reprezintă altceva decât „o stare lirică dramatică”, „o stare perpetuă de conflict dramatic”. În consecință, balada face doar posibilă „emanciparea esențialului împotriva neantului, a substanței împotriva haosului” prin osmoza dintre liric, epic și dramatic.

Apropiat al poetului, Ștefan Augustin Doinaș evidențiază înrâurirea, asupra lui Radu Stanca, a lui Goethe în ce privește teoria baladei, subliniind, în același timp, faptul că, în cazul „cerchistului” sibian, reperele livrești ale speciei în discuție coboară până prin veacurile XI-XIII, în vremea nomazilor *trouvères* francezi și a trubadurilor provenșali, dar, mai ales, a acelor „*Wanderer Dichtern*”, poeți vagabonzi germani, stihuitori și cântăreți ambulanti ai Evului Mediu european, ale căror lieduri cavaleștești anunțau mai târziu și romanticul „*Würfel, Weiber, Wein/bringen Lust und Pein*” („Zarul, femeia, vinul/aduc plăcere și durere”) al epigramistului de sorginte nobilă Friedrich von Logau (sec. XVII). (*Radu Stanca și formele baladescului în Lampa lui Diogene*, 1970, p. 82)

Radu Stanca a propus trei forme de expresie literară a baladescului: lamentația, legenda sau eposul și balada propriu-zisă. Lamentația are ca pretext anecdota declanșatoare de liric (*Lamentația Ioanei d'Arc pe rug, Lamentația poetului pentru iubita sa, Un cneaz valah la porțile Sibiului, Nocturnă, Pistolul, Tristețe înainte de luptă* etc.), legenda marchează prevalența epicului asupra

liricului, fără ca ultimul să fie obturat (*Baladă studențească, Buffalo Bill, Trandafirul și călăul, Fata cu vioara, Regele visător, Douăsprezece umbre* etc.); în fine, balada propriu-zisă aduce în față conflictele și personajele, provocând mascarea treptată a liricului de către epic (*Capul de fată, Pajul cu părul de aur, Mică baladă de dragoste, Balada lacrimii de aur, Balada celor șapte focuri, Domnița blestemată* etc.). (*Resurecția baladei*, 1945, p. 60)

Dintr-o perspectivă integratoare, Ov. S. Crohmălniceanu a numit substanța baladescă a liricii lui Radu Stanca „un aliaj straniu de fantezie exuberantă, opulență a detaliului sugestiv și mister, recuzită legendară, romantică și „mască”, aprindere sentimentală „jucată”, galanterie trubadurescă ceremonială și zâmbet ironic modern”. (*Cercul Literar de la Sibiu și influența catalitică a culturii germane*, 2000, p. 105). La o simplă privire și extrăgând doar câțiva termeni utilizați în această succintă descriere, putem percepe câteva repere foarte sugestive ale poeziei lui Radu Stanca: „fantezie”, „mister”, „legendară”, „sentimentală”, „galanterie”, „ironie”, „modern”, o fuziune fascinantă între romantism, cavalerism în sensul livresc, mistic și magic, toate grefate însă pe canoanele liricii moderne: ceremonialul, zâmbetul, sentimentalul trucat, ironia și masca.

[Nicolae Balotă](#) subliniază faptul că, pentru Radu Stanca, balada nu reprezintă „un pretext istoric sau nu devine – pe plan tematic – o narațiune, ci un lied scenic; poetul se închipuie *Un cneaz valah la porțile Sibiului, atât de vrăjtit de coralul fecioarelor cetății, încât nu simte cum un dușman îl înjunghie; în alt poem ascultă un cântec misterios de orgă, transpus la 1707; într-o baladă studențească își bănuiește sfârșitul cântând moartea unui student inventator de visuri și practicant de alchimiei erotice*” (*Poezia*, I, 1980, p. 392).

Expunem aici un singur exemplu care ni se pare relevant în acest context. Balada „*Spada regelui*”, ajunge, sub veșmântul epicului, să-și manifeste lirismul pregnant la nivel textual sub pretextul unui conflict anecdotic: un rege cade bolnav la pat, iar regina lui scoate, „fără învoire”, spada lui din ladă. În aceeași zi, regele moare, iar autoritatea masculină e înlocuită numaidecât de cea feminină. La lăsarea nopții, însă, timp și atribut al erosului și al feminității potențate magic, spada se metamorfozează „într-un flăcău cu umeri grei”, dorit ardent de către regină, care se lasă sedusă de el „întreaga noapte”. Satisfacția erotică a personajului feminin își găsește însă ratarea în însuși jindul inițial, restaurator, în mod ironic, al dominației masculine: „*În zori, Regina ca de nea/Zăcea cu spada-nfiptă-n ea...*”

***

POSTMODERNISM

Anton ILICA

Prin aspectele sale de manifestare, **post-modernismul** deconstruiește, sparge tiparele, întreține incertitudine și relativizare valorică. Două situații, aparent dihotomice, au ajuns să coexiste, să-și dilueze intransigențele și să-și ajusteze opțiunile. Lipovetsky (2002) consideră că „*postmodernismul se caracterizează printr-o pierdere a reperelor*”. O educație fără repere valorice, fără modele și fără viziune nu are nici o justificare existențială. Ce tip de educație se întreține de către o societate postmodernă, animată de tendințe diversificate în ciuda unor intenții de globalizare? Lumea contemporană are prea puține momente de stabilitate. Nu numai viitorul se află sub amenințarea „șocului” (Toffler, 1973) ci și prezentul (poate chiar și imaginea trecutului). În „satul global”, rețelele comunicaționale electronice unifică voluntar apetențele informaționale, determinând transfer de mentalități și comportamente.

Comunitățile își cultivau tradițiile grație unui etos de personalitate. În prezent, identitatea acestora are posibilitatea (poate chiar tendința) cosmopolită de a-și voala marginile, de „a evada” de sub tutela nucleului identitar. Există șansa – valorificată sau nu – de a râvni spre noi configurații mentale, pe baza acceptării voluntare a „Celuilalt”, printr-un recurs la coeziune etică și printr-o năzuință de deconstrucție a ierarhiilor, până nu demult intangibile. „*Deconstrucția*, spune Derrida (1967), urmat de Norris (1988), *presupune dislocuirea ierarhiilor conceptuale tradiționale*”. Într-o lume educată și educabilă pentru schimbare și adaptare, de-construcția nu mai poate fi receptată ca un defect, ca un fapt de rebeliune împotriva tradiției. Necesitatea alcătuirilor tot mai inedite – determinate de „șocurile” cunoașterii de vârf ajunse în tehnologie de confort public – implică reajustări, distrugereri, recarosări. Ca să construiești ceva e nevoie de de-construire. Remanierele de comportament sunt determinate nu numai de perspectivismul lumii contemporane ci și de dinamismul existențial al acesteia.

Pentru agrementul unor libertăți democratice, comunitățile se debarasează de orice inconvenient care le-ar afecta și impieta adaptarea. Dintr-un asemenea inventar nu vor lipsi nici ethosul identitar și nici sacrificiul mintal. Derivă dintr-o asemenea atitudine lipsa de scrupule în „*dezagregarea oricăreia autorități*” (Cărtărescu, 1999) și relativizarea propriilor valori, în jurul cărora s-au coagulat specificitatea, conturul identitar al comunității.

Tendința de relativizare a propriilor valori a alimentat ideea de-canonizării, a spargerii unor

tipare mentale, până nu demult intangibile. Când „s-a îndrăznit” scoaterea lui Eminescu din etichete seculare („poet național”, „poet nepereche”, „cel mai mare ...”) gestul „de-constructorilor” a fost receptat ca o blasfemie. În atitudinea „dilemiștilor”, n-a existat vreo intenție de punere în paranteză a virtuților reale ale operei eminesciene, cât alcătuirea unui nou fundament pentru un alt tip de analiză a textului. Distrugerea „idolului” are o puternică justificare ontologică.

Vattimo (1993) susține ideea că se impune dizolvarea valorii absolute spre a permite afișarea valorilor individuale. Fără autoritate, „totul e permis”, pentru că faptele devin contextuale. Arta însăși – ca fenomen de creație, un mimesis al gesturilor divine – se democratizează, amestecându-se în existența publică. Ea iese în stradă, se dizolvă în mass-media, etichetează cutii de chibrituri, se amestecă în porțișe și coabitează generos în hipermedia. Arta a ajuns „eveniment de fundal” (Heidegger, 1980) prin des-nobilarea ei, precum și prin slăbiciunile pentru amestecul cu kitschuri.

Prin urmare, lipsa autorității valorice duce la transformare ontologică a lumii obiective și subiective „într-un imens șantier de supraviețuiri” (Vattimo, 1993). Lupta de supraviețuire e un antrenament de dedublare a ființei. Pe de o parte râvnește spre aglutinarea în jurul unui „centru”, pe de altă parte, agreează sălbăcia democratică, găsind în identitatea dintre margine și centru o sursă de fericire și de sens existențial.

Generația actuală nu se mai interesează despre ceea ce a fost, nu trage prea mult cu ochiul la istorie, ci se privește pe sine. Nici timp nu mai are pentru proiecții de viitor, pentru că timpul nu mai are trei dimensiuni. Există doar vremea mea, a noastră, a unui prezent ce include doar cioburi de timp trăit și reflecții de timp anticipat. Un asemenea timp aplatizat și redus este compensat de o extensie de spațiu real și virtual. Nici o distanță pământeană nu e imposibilă, nici un spațiu nu-și poate ascunde enigmele. Spațiul cosmic este revendicat, extraterra a ajuns spațiu opțional.

Insertia artei în viața cotidiană și stimularea voluptății senzuale, epidermice, constituie o altă provocare postmodernistă. Showurile televizate, cu un amalgam de gesturi, decoruri intens colorate, fese și piepturi dezgolite, cu manele și „vipuri” construite etc. dau o altă imagine întreținută încă de gusturile consumatorilor. În tot acest mixaj de sunet și lumină, apar actori de teatre selecte, dansatoare de cabaret, scriitori de succes și rostitori de manele, politicieni căutători de imagine și coafeze de pisici, circari și sportivi de performanță. Seriozitatea pare abandonată în favoarea bune dispoziții, întreaga

facilitate derulându-se cu cea mai insensibilă inocență intelectuală. „Aspectul comercial” și manifestările sale publicitare polarizează interesul manifestărilor artistice, determinând impregnarea acestora cu experiențe senzoriale, stimulate de forme mișcătoare, culori vesele, gesturi obscene și estetică de compensație. Atitudini postmoderniste sunt identificabile, de asemenea, în experiențele virtuale. Trecerea, prin butonare, de pe un cablu pe altul, „surfing-ul cultural”, serialele, briefurile informaționale, se alătură spectacolului oferit de site-uri, un imens și fascinant univers al lumii artificiale, dar viu, dinamice și atrăgătoare. Este clar vorba de un nou tip de civilizație, cu alte repere decât cea modernă, o lume în care se poate trăi cu adjuvante, cu imitații, în mijlocul mulțimii excitată de muzică și evenimente calde.

Cultura, spun postmodernii, trebuie coborâtă în stradă, iar mulțimea se isterizează fără nici un fel de inhibiții mimând gesturi culturale. În piețe și pe străzi, site-uri și „autostrada informațională”, oamenii mimează creația, cântă, dansează, improvizează, comunică la distanță cu necunoscuți, ignorând aproape toate canoanele etice și estetice. Zgomot, mișcare, imagine, culoare, plăcere, second-hand-ul sunt sensuri existențiale cotidiene. Spiritele academice mimează manifestările libere cu gesturi contraculturale, alimentate de o exagerare a democrației, prin care se abandonează certitudinea lăsând loc epidermicului, aleatorului, superficialității și imposturii. În grămadă, individul se simte bine, *singur între cei mulți*, putând fi deopotrivă solitar și solidar, exploziv și liniștit, interiorizat sau ironic. Acolo își ascunde cu infidelă perfidie defectele – pentru că nimănui nu-i pasă de ele – și tot acolo poate exploda în gesturi impudice de creativitate. E un joc public al oglinzilor în care nu te vezi decât ca un punctișor în mulțimea intoxicată psihic de seducții și extazie. Identitatea personală se pierde, marginile devin fragile și prea instabile, topindu-se într-o identitate colectivă, care încetează în clipa opririi spectacolului.

Pariul postmodernismului este de a îndrăzni să supraviețuiască fără idealuri, fără valori, fără cultură, fără modele. Alcătuirea unui tip de personalitate dezirabilă a căpătat în fața alcătuirii (prin intermediul educației) a unor tipuri de personalități dezirabile. Profilul acestora se conturează din valori derivate, aglutinate după principiul că tot ceea ce nu e interzis e permis. Postmoderniștii se amăgesc cu ample falduri de integrare a creației în imediat, în lumea cea epidermică și senzuală. Plăcerea de a fi liber de a crea la fel ca și aceea de a nu crea, precum și sentimentul generos al nemărginirii îi dau siguranța de a fi singur între cei mulți sau/și de a fi o părțică

din solidaritatea acestora. Nu e de mirare că spectacolul agreat este cel senzual, în care privirea se lasă sedusă de forme bronzate și denivelate, de culori agresive și sunete stridente, de mișcare și agitație, de dezordine frumoasă, dinamism și tinerețe. Confortul este întreținut de vizual, gusturile navighează spre aberații și perversități, aspirațiile vizează seducții necognitive și stimulative de fascinație și fermecare formală.

DACĂ E DECEMBRIE, E GUTENBERG 41

Când am pornit la drum, era tot decembrie. În ghetele pașilor ascundeam fulgi de scris și pene de vrăbii rămase pe acoperișuri. Nimic nu prevestea o recoltă de ani, unsprezece în camera pregătită ca pentru o lungă toamnă.

Nu am fost atunci aici, dar nu peste puțină vreme aveam să cunosc revista și o

parte din truditatori.

Însă, prin natura serviciului puteam să îmi dau seama că se dorea a fi o revistă a arădenilor care, iată acum a depășit cu mult granițele.

Pe mulți dintre semnatari îi cunoșteam din alte colaborări, deci nu eram străin de scrisul sau priceperea de a așterne în pagini, adevăr istoric, documentar, cercetare, creație, foto, portret etc.

Azi, revista este a tipografiei și editurii și este țesută tocmai de tipografi și designeri a căror zi este marcată tot în decembrie.

Sunt momente de bilanț cât și de bucurie la ediția patruzeci și unu.

Se cuvine să aducem felicitări sub verde cetină de brad și să închinăm din cupa anilor un strop de inspirație.

La mulți ani tuturor celor care îi slujesc!

COLȚUL MUCALITULUI

Loredana TUDORESCU

„Nu am dat greș. Pur și simplu am descoperit 10,000 de idei care nu funcționează.” -
Thomas Edison

„Dacă ai rămas fără nici un ban, caută prin buzunarele hainelor de iarnă.” - *Anatol Basarab*

„Sunt un fel de paranoic în direcția opusă. Suspectez pe cei din jur că complotază pentru fericirea mea.” -
J.D. Salinger

„Munca în echipă presupune în primul rând să-ți pierzi jumătate din timp explicându-le celorlalți de ce nu au dreptate.” - *George Wolinski*

Întâmplări mici despre oameni mari

Newton (1643 – 1727), marele fizician, matematician și astronom, era, pe cât de geniu, pe atât de distrat!

Se spune că, mergând odată călare, preocupat de probleme de matematici, la poalele unui deal a descălecat; a luat apoi calul de căpăstru ca un automat, gândindu-se mereu la problemă. A urcat dealul pe jos, tinând de căpăstrul calului. Dar care nu i-a fost surpriza când, ajuns în vârful dealului, a constatat că ținea în mână căpăstrul și calul nu era nicăieri!

Faima lui Newton ajunsese până la „fiul cerului”, împăratul Chinei. Acesta l-a felicitat într-o scrisoare, punându-i adresa: *Lui Newton, în Europa*. Și Newton a primit scrisoarea. Aceasta arată ce știau contemporanii despre descoperirile sale!

Cartea de duminică

În ultimul timp, am citit doar cărți „neserioase”. *Jerome K. Jerome* e unul dintre vinovații preferați. Îmi place genul acesta de satirizare. Delicat, amuzant, de bun simț, chiar sensibil. Umor englezesc de cea mai bună calitate - „*Arta de a nu scrie un roman*”

ASOCIAȚIA SCRITORILOR
ROMÂNI DIN AUSTRIA
LA SALZBURG

Daniela GUMANN

ASOCIAȚIA SCRITORILOR ROMÂNI DIN AUSTRIA cu sediul la Salzburg, este o asociație tânără, mai concret a apărut în urmă cu un an și cinci luni.

Cultura trebuie să circule, pentru a fi cunoscută. La baza acestei inițiative a stat acel „Dulce et decorum est pro patria mori” (Dulce și frumos este să mori pentru patrie) al lui Horatius este un sentiment, nu o datorie, nu o consolare, nu un îndemn; pur și simplu un sentiment.

Gândindu-mă la cei peste 100.000 de români, stabiliți în ultimii 28 de ani în Austria, ASRA vine ca o invitație să construim împreună acea Românie pe care o merităm. Anual în Austria sosesc aproximativ 9.000 de români, ceea ce ne clasează pe locul al 5-lea ca și creștere demografică în Austria. Cifrele arată că cei mai mulți români se află în landul Viena, urmat de Steiermark, Niederostererich, Oberosterreich și Salzburg. Acum să nu vă imaginați că odată ce am enumerat cifrele de mai sus, avem câteva sute de membri în ASRA. Nu. Așa mă așteptam și eu la început să fie însă din păcate, realitatea este alta.

Practic, meseria de scriitor nu există, pentru că nu se poate trăi din scris. Nu se poate trăi nici la noi și nici în alte părți. Cine își închipuie că scriitorii din Franța, Marea Britanie sau SUA trăiesc din scris se înșală. Indiferent însă de zona în care ne aflăm (mă consider și eu în aceeași barcă, repet), mie mi se pare că toți scriitorii din România împărtășim aceeași soartă a desconsiderării și marginalizării sociale. Chiar și cei ținuți în brațe de sistem ajung să fie folosiți politic mai devreme sau mai târziu și chiar să își mărturisească lehamitea și amărăciunea (în contrast, e adevărat, cu situația de favorizați de care se bucură), dezamăgirea de a trăi într-o societate care – trebuie s-o spunem – nu prea dă mare importanță culturii și oamenilor care o îmbogățesc prin munca și sacrificiul lor. În concluzie, cred că menirea scriitorului este importantă în viața, la nivel de popor, pentru că ei sunt artiștii care vor să exprime arta națională cu tradiții; astfel ei devin mari artiști prin operele sale, artiști care ne reprezintă la nivel global.

ASRA a mai luat ființă și din dorința de a schimba imaginea pe care o au austriecii despre

români, când zilnic citim în presa austriacă despre români tâlhari care au spart vreo bancă, despre țigani români care cerșesc pe la biserici, la gurile de metrou sau pe străzi, despre bordelurile din Austria în care, peste 80%, ”muncesc” tinere românce.

Așadar, după lungi discuții consultative în care am povestit prietenilor și cunoscuților despre intenția noastră de a pune bazele unei asociații a scriitorilor, în data de 5 februarie 2018, împreună cu soțul meu, inginerul scriitor Constantin Gumann, plini de speranțe și avânt cu dorința arzătoare de a desfășura diverse activități culturale într-un cadru organizat, am depus documentația necesară pentru a înființa ASOCIAȚIA SCRITORILOR ROMÂNI DIN AUSTRIA.

Mai târziu, povestind celor din jur despre demersuri și procedurile parcurse, am realizat că data de depunere a documentației pentru ASRA a avut loc, deloc întâmplător, exact în ziua când a venit pe lume unica mea fiică și mult așteptată.

Exact la fel de mult mi-am dorit și eu să pun bazele acestei asociații.

În data de 13 martie 2018, am primit confirmarea oficială de acceptare a mult doritului meu vis.

După un an de la apariție, asociația a ajuns la un număr de 31 membri. Am fost prezenți în calitate de partener în proiectul Tabăra de Creație și Re-Creație „Un deceniu de prietenie la Iași” organizat de Asociația Universul Prieteniei, am participat la două evenimente literare la Roma în Italia și alte patru în România în București, Galați și Iași.

La numai două luni de la deschiderea oficială a ASOCIAȚIEI SCRITORILOR ROMÂNI DIN AUSTRIA a văzut lumina tiparului primul număr al revistei **Condeierul diasporei** care, având o periodicitate trimestrială, astăzi a ajuns deja la numărul 6.

Sub egida ASOCIAȚIEI SCRITORILOR ROMÂNI DIN AUSTRIA au fost publicate 6 titluri de carte. Interesul principal al acestei Asociații este promovarea creației literare a membrilor săi prin publicarea revistei Condeierul diasporei, înființarea unui cenaclu literar și desfășurarea a cât mai multor activități în teritoriu, pentru a trezi interesul oamenilor de a citi cât mai mult. Pe lângă aceste deziderate, Asociația își propune și descoperirea, educarea, promovarea și atragerea

unor tinere talente care să înlocuiască în timp, garda veche de poeți și scriitori români promovând creațiile literare și proza asumată.

„Cu cât scrii mai mult, cu atât poți scrie mai multe.” - William Hazlitt

Recâștigarea prestigiului scriitorului român este pentru mine prioritar, întrucât am observat cum în ultimii ani, prestigiul scriitorului român tot mai mult se degradează. Oamenii sunt preocupați pentru viața de zi cu zi, se plâng mereu că nu mai au timp suficient pentru a citi, că bugetul nu le mai permite să cumpere cărți și tot mai mult se adâncește prăpastia între scriitor și cititor.

Cred în calitatea oamenilor care scriu, în lumea culturală și literară.

Dorința mea personală este de fapt, ca cititorul să fie alături de noi, și să se implice ca într-o adevărată echipă, pentru că scriitorii nu pot exista fără cititori și nici scriitorii nu pot schimba ceva singuri. Este în firea noastră ca neam, să nu ne promovăm valorile cât timp sunt printre noi, așteptăm să treacă ceva ani după dispariția lor și după ce putrezesc bine, îi elogiem solemn ca pe niște sfinți și ne laudăm că suntem și noi români ca ei.

„Dacă nu ai timp să citești, nu vei avea nici timp, nici instrumentele necesare pentru a scrie.” - Stephen King

Narațiunea creează națiunea. Cum arată România de astăzi este rezultatul narațiunii scriitorilor, presei și al discursului public de ieri. Cum va arata națiunea română în următorii ani, și cu siguranță în următorul secol, depinde de povestea pe care o spunem despre noi înșine în fiecare zi. Dacă vrem să schimbăm ceva în această țară, trebuie să avem conștiință de puterea noastră de a construi sau de a distruge. Să arătăm că ne pasă.

Vă invit să construim împreună acea Românie pe care o merităm.

BACE TOGHIERE ȘI UNCHIOAIA PERSÎDA DĂSPRĂ VREME ȘI VREMURI

Gheorghe HODREA

Bună zîua, oamini buni!

O vechie voarbă dă-nțelepciunie zîce că
“*și nu-ț' baji nasu' inghie nu-ț'
ferbe oala!*”.

D-inghie vinie voarba asta? Apu, mă gînghiesc io, că băsamă, la on moment dat, numa' chie mniri care om, poachie **tălmăcit** dă cap dă foame sau poachie chiară dă corios, **băsamă** o fi trecută p-îngă ceva șpohert pă care iera chinzuită o oală, la fert? Cestia-i că omu-n caoză, năavînd dă lucru, o **piscălit** la oală, că băsamă l-o mîncat la **burucile** jejichilor. Aședară că nici una, nici alta, o apucat **feghieu'** dî la oală, l-o arăghicat și ș-o băgat amușinătorile păstă fertură. Amu, că i s-or aburit ochienile n-o fost bai, numa' că băsamă așe ferbia ce iera-n oală, dă clocotu' l-o mproșcat pă om cu zamă pă fața obrazului. No, atunci, zîce că, ș-auz' jghierături, dă vai ș-amar!

O altă voarbă, tăt vechie, zîce că dîn zîsa unuia “*și nu chie prinz' dă ce nu-i a tău*”, că poț' da dă bai, zîc io. Amu, drept îi că dîn zîsa altuia “*mai ușor chie baji inghieva dîcîț și ieși!*”, aședară că poț' da ușor dă bai pântru că “*baiu' iuchie vinie și greu să cam mai duce!*” Concluzîia – vijilență maximă!

Cu așe fel dă gînduri, da' mai ales cu concluzîia lor, vorbindu-mă io cu minie, mă înghireptam ieri, dîp-amniază, cîtă casa unchioaia Persîda, ca și mă-nterezez cum 'a fi vremea săptămîna viitoare.

- “*Bună zîua, unchioaie!*”, am zîs io cîtă unchioaia, băgîndu-mă la ia în ocol.

- “*Și fii sîntătos, Toghiera*”, o zîs unchioaia cîtă minie arîtîndu-mi cu brînca ca și ieu loc pă laviță, su' nucu' inghie șighia la umbră, dîpă care am întreat-o:

- “*Ce mai faci, unchioaie?*”, la care unchioaia m-o zîs scurt:

- “*Iaca, p-aci, cu una, cu alta!*”.

Mă, oamini buni! N-am apucat și continuăm vorbiria că ni-o și lovit păstă amușinători on amniros dă ceva fript. Eh, în momentu' aciala numa' am văzut-o pă unchioaia că s-o-nșchimbă la față, o zburat în picioare, dîpă care, cu o viteziie năășchieptată, s-o băgat în căsuța dă vară. O stat aculu cît anumeri pînă la

cinci ș-apoi o ieșit suspinînd afund și zîcînd:

- “*Bătutu-m-o focu' mnio, că gata ieram dacă scăghia zama păstă ghina pusă la fert!*”.

Eh, da' nu s-o așezat binie pă lavița dă su' nuc, că iară o vinit păstă noi amnirosu' dă ceva fript. Am stat, ni-am uitat unu' la altu', dîpă care unchioaia o zîs:

- “*Careva numa' chie mniri ce frije!*”

Da, numa' că dacă pântru început amnirosu' dă fript vinia în răfale subțîiechie, mai apoi s-or înșchimbă în vîrtejuri amețitoare, dă ni-or trecut tăt' **scopițîi**. Ce iera dă făcut? Cum ce iera dă făcut? Am ieșit amîndoi în uliță mîrgînd dîpă amniros, nu dă altă da' să-nșchimbă în amestecătură dă plăcut cu împunsături dă arsură. Iaca așe, ni-am deplăsat io și cu unchioaia pî la fiecare număr dă casă, nu dă altă da' trăbuia și anunțăm pă cel în caoză cu friptu' că să pria arghie carnia. Uitatu-ni-am înculu, uitatu-ni-am încoaci, ba la unu' păstă gard, ba la altu, rezultat nula! La tăt' vecinii lu' unchioaia nu să veghia nici țîpenie dă om. Strîgat-am amîndoi:

- “*Săriț' mă, că să face carnia scrum!*”

Dajaba! Nimia nu să arîta a fi în pericol. Eh, da' la un moment dat iaca, s-o arîtat băgîndu-să pă uliță cu cocia vecinu' lu' unchioaia Persîda, pă ciufală Tolomacu, cu muieria. Vinia dî la cules dă tenchi. Cum s-o apropiat dă casă cum s-o și arăghicat dî pă **ilișu'** dî la cocie în picioare, o pus brînca ghireaptă streășină la ochi, o amușinat afund aeru' ș-apoi o strîgat cît l-o luat gura:

- “*Muiereee! Gata-i sâlamu' nost' dă varăă!*”

Apoi, o dat zbice la cai și s-o oprit înenchia căputulu' cășii lui, gata-gata și triacă pîn iel ca pîn hîrchie. No, m-am gînghit io, gata-i baiu' d-aci!. Ș-așe o și fost, pântru că numa' l-am văzut pă Tolomacu cum s-o și băgat în ocol, apoi în casă, dîpă care o ieșit strîgînd tăt tulvai, urmat îndaproape dă prunc și dă noră, că-i vinisără în vizită, dî la oraș. Io cu unchioaia Persîda, precum și alt' vecini dî pă uliță, că să adunasără mult' întră timp, șighiam năîntălegînd ce să petrece-n perimetru' lu' Tolomacu, care începuse o sfadă cu pruncu', da' mai ales cu nora, dă vai ș-amar. Că dî ce s-or prins dă ce nu triabă? Că dî ce ș-or băgat nările inghie nu le ferbe oala? Că ce corățanie or trăbuit ei și facă la iel în casă? Ce, n-o fost suficient dacă or scuturat **procovițle** dă prav, or măturat pîn casă, or luat **panjinii** dî pă păreț? Că ce triabă or avut ei și deie foc la teracotă? Întră timp, pă hornu' cășii lu' Tolomacu o-nceput și iasă ceva fum negricios cu amniros cînd dă mici, cînd dă jumeră dă porc, cînd dă friptanie, cînd dă cărdăboș ars în

scovărdar, cînd dă cîrnaț făcut scrum în laboșe uitată pã șpohert... Dajaba s-o țîpat pruncu lu' Tolomacu spră fîntînă, cu gînd și scoată apă-n vighiri ca ș-astîngă focu' dîn teracota aprinsă. Iera pria tîrzîu! C-o și zîs vecinu' Tolomacu cîtă noi, asistența:

-“Mă, oameni! Gata mi-s! Rămăsăi fără sălam dă vară, mă!”

La care muieria lu' Tolomacu, crezînd că îl împăciue, o zîs cîtă iel:

-“Lasă, mă, că vara-i ca trecută!”

No, atunci ș-auzîț' mînie pã Tolomacu! Dîn doauă mișcări s-o țîpat în casă d-inghie s-o ivit cu o iagă plină ochi, cu răchie ș-o zîs cîtă noi, asistența:

-“Haidaț' oameni și muieri că dau dă pomană dîpă sălamu' meu dă vară, mă, că să cam mai dusă, pã horn, în sus!”

Amu, dă fapt ce să-ntîmplasă? Tolomacu făcuse sălam dă vară dîn doi porci **pogani** binie. L-o țînut iel ce l-o țînut în cămară, da' nu șchiu care l-o-nvățat că dacă vrei și să ușchie binie sălamu' dă vară musai și-l baji în teracotă, că aculu să mișcă ceva aer dibaci dîn casă-n sus, pã horn, și așe să uscă dă binie dă să face mai bun dîcît în oricare măcelărie dă oraș. Binie, așe s-ar fi întîmplată pînă la urmă, numa' că fiind iel dus cu muieria la cules dă tenchi, întră timp, i-o vinit în vizită pruncu' dîmpreună cu muieria, dî la oraș, și s-or pus pã **tăgășit** casa. Năavînd ce face, dîpă ce i-or șchiers obloacile cu floștomoace dă ziar li-or băgat în teracotă și ca și fie triaba bună pînă la capăt or dat foc ziarilor. Și iac-așe, scrumu' s-o ales dă tăt sălamu' dă vară dîn cii doi porci a' lu' Tolomacu.

Pînă la urmă s-or linișchit apile, că l-am ajutat tăț' vecinii pã Tolomacu' și dăscherce tenchiu', în vreme ce muieria lui ni-o fript jumere dă porc păstă care o țîpat doauăzăci și unu dă ouă. Apoi, am băut răchia pusă la dispoziția noastă, am mîncat și ni-am răcorit cu bere rece, că fujisă întră timp pruncu lu' Tolomacu pînă la birt dîpă doauă lăz' dă bere, rece.

Amu, întră noi rămînă voarba, că m-o și zîs unchioaia Persîda, pruncu' lu' Tolomacu nu iera la prima abachiere, că mai dădusă înt-o vară foc la șpohertu' dîn bucătăria dă iarnă, făcînd scrum nișchie chiancuri dă bani, că aculu-i ascunsășă Tolomacu, dă zîci că n-am fi avută noi CEC în sat!

La tăchie cele petrecuchie, unchioaia Persîda o tras concluzîia zîcînd:

-“Mă, Tolomacule! Binie că-ț' culesăși tenchiu', mă! Că săptămîna viitoare are și-nciapă cu ceva ploi, abghia dî la jumătachie ei înculu are și să-nsenineză, iar căldura dîn aer are și să

preumble întră maximum 21 dă graghie, iexact cîchie ouă o spart muieria ta, și minimum 7 graghie, iexact cîț' vecini sînchier noi amu aci, la chinie-n **olachie**, mă!”

Așchia fiind aflachie, m-am duuus cîtă olachile mele, da' nu înenchie dă a-m' zîce unchioaia ca dă obicei: -“Atenție mărită, Toghier! **Oaminii** îs ca vremea, iar vremea îi ca **oaminii**, mă!”

Ș-auzîm binie și dă binie!

'Tachie bună!

Dă rețînut: tălmăcit – amețit; **băsamă** – probabil; **piscălit** – pipăit din curiozitate; **burucile** – vârfurile; **feghieu'** – capacul; **scopițî** – scuipații; **ilișu'** - șezutul; **procovișle** – covoare țărănești țesute în război; **panjinii** – păianjeni; **tăgășit** – făcut curățenie și ordine; **olachie** - gospodărie.

***

OBICEIUL VERTEPULUI LA OSTROV

Domnica FLORESCU

Întotdeauna colindătorii primesc mai multe daruri: colac de grâu, cărnați, băutură și bani. Orațiile pentru daruri sunt nostime, glume făcându-se și pe seama celui ce poartă sacul de la o casă la alta și care poartă denumirea de „Iapă”.

VOLTEZAR

-O, iubiți părinți

Căutați de unde d-voastră colac, cărnați

Și nouă ne dați

Că și noi suntem niște giacuți

Umblăm la școală gisculți

Ne-a mîncat rușața fața

Ș-a rămas nasu roșu ca pipearca.

Căci, de, gazdă mare

N-am cămeașă în spinare

Nici nădragi pã pulpe

Ușor pot pringe o vulpe.

Nu-i gi treabă,

Nu trecură mulce zăle

Până pusă dascălu mînila pã mine

Și mă luă sub jordicele

O, vai gi spacile mele

Care cum ajung

Tăt gi cap mă smulg

Că la dascălu nu i milă gi mine

Ca țăganului gi pilă.

Mi-s mic gi statură

Dar mi-s tare bun gi gură
 Șciu bine cânta
 Dacă 100 gi lei mi-ți da
 Șciu bine bea
 Că nu-s gi viță rea
 Că-s gi viță bună
 Șciu bea și răchie gi prună.

PĂTRU ÎMPĂRATU

-Io mi-s Pătru împăratu
 Care umblu ca vântu
 Păstă tăt pământu
 Cu cărțale
 Pă la tăice curțale
 Cu scrisorile
 Pă la tăice butorile.
 Dar gi la împărăție
 Sunt trimis cu bună simbrie.
 Dar în straiță n-am nimic
 Num-o ciutură cu vin
 Care și pă la d-voastră închin
 Când ciutura mi să goleşce,
 Măieșul mi se gătește
 Băui, mă-mbătai,
 Acasă mă dusăi,
 Cuptorul spărsăi,
 Cămeașa o rupsăi.
 Cine se va găsi
 Cuptorul va lipi,
 Cămașa va cârpi

Bună găzdăriță va fi.
 Deci, mă rog de d-voastră
 Să aveți grijă și gi iapa noastră
 Că-i după ușa
 Umpleți-i și-a ei gușă
 C-on colac și c-on cârnaț
 Și c-o litră gi vinars
 Și nașterea lui Cristos
 Să ne fie de folos.

IROD

-Să trăiți boieri cu bine
 Să mă ascultați și pă mine
 Că acesta știe mulce
 Dar a lui is tăice șuce
 El ne mai spune și cu coarne
 Ca să ne treacă gi foame.
 Eu, mă cregeți, nu-s flămând
 Dar tăt pita mi-i în gând.
 Când mă gângesc șă la cârnaț...
 -Cârnaț! Cârnaț!
 -Tăceți, că și voi căpătați
 Și-un dărăb gi clisă moale...
 Vai, cum ne unge la foale!
 Și gi-o litră gi răchie
 Să ne fie lăcomie
 Și gi nașterea lui Cristos
 Să ne fie gi folos.

(Colinde culese de la **Tamșa Aurel** și **Guțu Adi** din Ostrov)

COSTUMUL POPULAR FEMEIESC DIN CRAINA BĂNĂȚEANĂ

Petru PANDURU

(...) Femeia-, „muirea”- în toate ipostazele sale a concretizat perpetuarea existențială, și-a luat rolul vieții în serios și pe lângă misiunea sfântă de a da viață, de a o apăra și a o prețui -și-a împovărat cu drag și chibzuință timpul cu creativitatea, frumosul, inventivitatea, munca migăloasă „muierească”, etalându-și îmbrăcămintea sub puritatea pânzei țesute ca zorii zilei de primăvară curată și limpede ca lacrima și zăpada piscurilor semețe!

Ornamentarea „țoalelor” purtate cu sfințenie și puritate, și-a inspirat-o din natura, viața și existența sa deseori stilizând florile după viziuni proprii și trăiri interioare, de o rară noblețe. Femeia crăiniceană s-a remarcat din totdeauna prin hărnicie, iscusință, inventivitate,

inovație și trăire, alături de frumos și prin frumos, descoperind sublimul și transmițându-l tinerelor fete ce le urmează crezul că viața inobilată prin muncă se trăiește! Din timpuri străvechi știute și redescoperite prin izvoarele care încă dăinuie se poate vorbi despre „țoalele muieresti” cu sfințenie, descriindu-le:

Pe cap femeile poartă „cârpa” (batic) țesută din bumbac, mătase de la „duceanul lu' Maria lu' Iancu Iliescu”, din „somot” sau de „pleș” sau în cu porțiuni din catifea („somot”), legată cu un nod sau cu nod dublu sub bărbie sau la spate după ceafă.

La ureche se puneau câte o floare mică de mușcată („bruscan”) liliac, flori de toamnă sau deseori de busuioc (mai ales fetele de măritat).

La gât se purtau mărgelile din sticlă colorată, perle „mărgăritari” sau bănuți de aur „galbenii” mici sau mari (semn al avuției pentru familiile înstărite material) fie prinși pe bentița de catifea fie „salba” sau bănuți din argint.

„Ciupagul” tesut din pânză de „fuior de cânepă” sau bumbac, croit strâns pe mână după încheietură, având dantela („cipca”) făcută de mână cu croșeta, la mâini și în jurul gâtului sau pe lungimea mânecii. Ciupagul era înfrumusețat cu cusături florale (cu „pui”), mai puțin cu figuri geometrice cu mustra (pe contur) cusut în cruci („crucis”) sau „albiu” pe fir, care s-a purtat în timp multă vreme (fiind mai migălos de lucrat dar mai estetic și mult dorit datorită aspectului) și decupat pe interiorul cusăturii sau broderiei manuale.

Culorile folosite: la cusăturile „albiu” se cosea cu matase alba, la „pui” se foloseau mai multe culori în funcție de vârsta femeii care îl purta și în funcție de florile și frunzele care decorau ciupagul.

În Craina Bănățeană decorațiunile ciupagului ca și a celorlalte componente predominau cele florale pentru că fiind zona muntoasă erau mai puține flori în natură față de zona de câmpie și astfel femeile prin vrednicia lor își decorau atât „ciupagul” „cârpa” „laibărul” „brăcirile” „brâul” „cotrența” „targa” „opregul” „ștrimfii” „păcinii” și obiectele anexe („treistuța” sau „traista mare” „batista”) cu modele florale în funcție de vârsta sau în ton cu realitatea înconjurătoare a existenței lor în natura fiind stilizate sau reproduse cât mai aproape de aspectul natural.

„Pieptarul din piele de miel, blana de miel sau catifea („somot” sau „barson”) îmblănit sau nu pe dinăuntru, în funcție de anotimpul în care se purta peste ciupag, crăpat la piept, până în talie ca lungime, cu decorațiuni din „barnas de mătase și „panglică” (banda lată sau îngustă din mătase) de culoare neagră sau maro ori altă culoare vie.

„Laibărul” (vesta) pentru sezonul primăvară, vară și toamnă mai răcoroasă se îmbrăca de estetică sau să țină de cald la spate, confecționat din catifea („somot” sau „barson”) împodobit cu decorațiuni florale la coturi sau pe banda brodată ori cu dantelă pe margini. Se purta descheiat în față de către fete iar femeile vârstnice îl purtau prins într-un nasture sau doi din os sau în copcii metalice („moș și babă). În partea dinspre inimă se puneau busuioc sau mănunchi de flori de câmp ori câte o „găitana” („ciucuraș”) din mătase.

„Brăcirile” purtate ca cingătoare țesute din lână de oaie de culoare galben, verde, roșu sau

negru, simple sau cu „bete” („dungi”) linii late sau înguste ori în figuri geometrice)

„Brâul” (banda mai lată decât brăcirile cca 5cm) purtat ca cingătoare peste brăcirile, fie țesut din lână de oaie, fie croit și tivit din catifea neagră sau de culori diferite în funcție de laibăr și cotrență, decorat cu flori cusute.

Brâul prezenta decorațiuni florale cât mai proeminente și vizibile etalând ținuta, talia și eleganța feminină.

„Poalele” țesute din fuior de cânepă sau din pânză de bumbac (aceleași material ca și ciupagul) deseori material mai gros și țesut în spată mai dens („mai bătut) foarte largi, pentru că la realizarea „păturilor” pe părțile laterale sau la spate (a cutelor sau a pliurilor) realizate prin încingătoare și prin călcatul („pigluirea”) cu fierul de călcat cu carbune incins, să rămână și să se păstreze pliate în timp.

Poalele albe sau înălbite prin leșiere și limpezire, se țeseau în 2 ițe la războiul de țesut manual, din „fuior de cânepă” sau bumbac, de lungime până la glezna piciorului, având pe circumferință în partea de jos „cipca” lucrată cu croșeta „sabac” (creat prin scoaterea firelor și lucrătura), fie înflorate prin cusături manuale sau din țesătură „năvădită” cu model floral sau figuri geometrice asortate cu modelul de pe „cotrența” „targa” sau „opreg” ori „cârpa”.

Se decorau floral pe laterale sau pe pliuri („paturi”) cât ținea lungimea în așa fel încât să se vadă și după atașarea acestor anexe.

„Puii” (flori stilizate sau reproduse după florile din natură) erau tot timpul sub formă de bandă florală „cununa”, „becelie” deasupra de dantela („cipca”) de diferite culori sau din mătase albă.

La spate se purta „opregul” format din 2 părți (partea de sus care se lega la spate cu șnur împletit peste poale-bucăți de material țesut din lână de oaie sau din catifea neagră sau de culoare vișinie sau verde, pe care se aplicau decorațiuni florale cu foarte puține segmente și figuri geometrice și în prelungire cât ținea lungimea poalelor (fire împletite sau răsucite de culoare neagră sau de culori diferite și la capete cu ciucurasi sau „gaitane” micuțe.)

Sub bucata de material decorat se realizau cu măiestrie împletituri ale firelor pentru înfrumusețare. (Va urma)

BACI GHIURI A LU' HĂMFĂU' ȘI LENIOSU'

Ioan Alexandru ARDELEAN

Îi cald, îi faină afară, io stau su' nuc și beau on păhar din vinu' mneu, cela roșu, eh, am doauă feluri di vin: albu și roșu. Cum stau așe sângur și nu mă supără mai nimic, numa lumea asta pizmuitoare, îmi trec pân cap fel di fel di lucruri care di care mai șoade.

M-am adus aminte di Ion Creangă cu poveșile lui pă care le-am învățat la școală când am fost prunc și am început să rîd di unu' sângur, așe ca prostu', dacă Miculaie a lu' Piscălu' o țapat uăchii păstă gard, îs sigur că o crezut că îs bat, mai ales că ieram cu bocalu' di vin pă masă.

- Iaa, s-o-mbătat Ghiuri! Ha, ha, ha... și mai zăce că iel nu să-mbată!

Povestea lu' Ion Creangă cu leniosu', acela care o întrebat dacă „muieti îs posmagii” și dacă n-or fost muieti, o zăs că mai bine la spânzurătoare, amu îi drept că io am răs nu numa di iel, avem și noi în sat leniosu' nost di la Macea pă numele lui, Mitru a lu' Hodinitu', și numile lui zăce că nu-i harnic și nu să omoară cu hărniciagu'. Hmm, îmi pare că fiecare sat di la noi are primar, popă..., daa și leniosu' satului și poveștile lor, care tătie-s una ca alta, numa că-s altfel și tătie-s faină mai ales povestite di bătrâni noști. Amu io povestesc, numa că îmi pare că nu-s așe bătrân, poate mi-s, nu știu, numa că io mă sâmtășc în putere și tânăr!

Mitru aieșta șede pă ulița mea, așe că io știu bine povestea lui, mai ales că o vinit la mine să-l ajut în lenea lui, hmm, cred că ar fi bine să vă povestesc, să nu faceți ca el..

Mitru a lu' Hodinitu' n-o fost tădiauna lenios, așe că s-o-nsurat și o avut casa lui cu iosag, hoară și tăt ce trăbă p'ângă casa omului, o luat di muiere pă Marica lu' Iutile, îi ceva niam cu mine Marica asta. În gredină au on cires tare faină, doară cât on nuc bătrân, ciresu' aieșta o fost răsădit di tata lu' moșu lu' Mitru, Laia, care umblă vorba că o săpat groapa o săptămână, s-o hodinit des și de aici și ciufala lor a lu' Hodinitu'(asta-i altă poveste). Din ciresăle lui făcia și răchie, o răchie tare bună, numa că di vo 4-5 ani dicând l-o lovit lenia n-o mai făcut nimic și pă diasupra păstă sat s-o abătut o pacoste, or vinit tare mulți grauri, care or făcut prăpăd în vișine și ciresă. Bunănțales că ciresu' lu' Mitru n-o fost scutit di grauri, ba mai mult, noaptia durmeau la el în cires, el zăcia că-i bine, îi gunoiesc pământu'. În tătă diminața, Marica sāraca, rānia doauă roabe di gunoi di graure, Mitru îi arāta inde să-l împrāstie, să fie gunoită tătă gredina și să vidia asta, că în gredina lor tătie verdiețurile erau măroace și faină, daa și buruienile, mari și sânătoasă.

Tătie aștia până când Marica s-o cam săturat și anu' aieșta o zăs că-l lasă, dacă nu scapă gredina lor di pāsări, să aibă și iea haznă di ciresă, adicate să facă dunțuri, prairi și tătie celalalte, să poată să ducă la nepoți la Arad. Treaba asta cu lāsatu' o fost în tăt anu, primu' an, Mitru, leniosu', nici n-o auzāt barem, ce-o zăs muierea lui, al doilea an, mă gândiesc că Marica o fost mai aprigă, ce s-o gândit iel, o pus on radio su cires, dijaba când or început graurii să cante nu s-o mai auzāt radio. Vreo doi grauri, bāsama mai ocoși, s-or mnirat pă radio și or bātut cu clonțu-n iel, până când radio s-o strācat și n-o mai zās nimic.

Amu-i anu, mă pominesc că Mitru, vine la mine să-i dau niște paie să facă ciuhe, io, i-am dat și iel le-o făcut numa că le-o pus su nuc, o zăs că nu le-o putut arādica în cires. Mitru și-o adus aminte di-o vorbă din bătrāni, anume că dacă pici din cires nu mai ai vindecare, tăt bolești, bolești până mori, așe că nu s-o suit în cires să să țână numa c-o brāncă și cu ceialaltă brāncă să țână ciuha, iel când să suie-n pom, să țāne cu amāndouă brāncile, să nu rămānă netifār.

Anu aieșta, cam pă când or fost uăchiete ciresāle m-am dus la Mitru să vād ce gânduri îi umblă Mitrului pân cap. M-am băgat în gredină și Mitru nicāri, mă uit mai bine și-l vād pă Mitru legat c-on poivan în vārvu' ciesului, cum iera vreme faină și caldă, Mitru s-o adurmit.

- Mitre, te școală că-s graurii pă tine.

- Șa, șa...

- Ce șa, șa, Mitre, doară nu-s găini!

Asta-i povestea lu' Mitru a lu' Hodinitu', care di lenie s-o suit în pom și o făcut pă ciuha, acolo o durmit, o māncat..., daa, o rāmas cu ciresă și cel mai di samā lucru o rāmas cu muierea lui, Marica și pă diasupra s-o scāpat și di lene

În tătie satile noaște iestă cāte on om lenios, numa la Macea nu mai iestă nci unu', am avut pă Mitru a lu' Hodinitu' care în cele di urmā s-o hārnicit, așe că nu gășești, barem di leac, tăt îs gazde, uā pauri cu tileti faină și grijit.

La Macea tătdiauna or fost oamini diștețți și harnici, daa, ca amu, niciodată!

Iancu Craiu Moșilor

Vasile POP

Iancule, tu ne ești soare, tu ești muguru-nflorit
Ești lumina și căldura, ce pe noi ne-ai încălzit
Ești esența vieții mele, înțelept și generos
Cum a fost și va rămâne Domnu-nost, Isus Hristos

Ești iubirea și - mpacarea vieții noastre zi cu zi
Ești nadejdea și speranța, zilelor ce vor veni
Ești în suflet de copilă, ești în inimă creștină
Ești în tot ce are țara, țara care azi suspină

Ești în frunza ce se mișcă, ești în vântul ce adie
Ești în iarba care crește, ești în zbor fe ciocărlie
Ești în soarele ce frige, ești în răcoroasa noapte
Ești în cer și ești în ape, Iancule, tu ești în toate

Acum, tu să dai semnalul, pune tulnicul să sune
Să se ridice Ardealul și la Tebea să se adune
Să pornim o luptă dreaptă, apărând glia străbuna
S-o urcăm din treaptă - n treaptă, scumpa Patrie română.

FOLK PE PÂINEA NOASTRĂ...PENTRU A OPTA OARA!

Eugenia PONTA PETE

Anul acesta s-a întâmplat să încheiem frumos vara pecicană cu cele două seri de concerte, în ultimele file din calendarul unui august controversat, perioadă în care se făceau presiuni asupra desfășurării evenimentelor culturale ale orașului, datorită suspiciunii existenței înfricoșătoarei gripe porcine. În cele din urmă, factorii decizionali au răzbit și ne-am putut desfășura evenimentele programate, mai puțin Întâlnirea Fiilor Satului Bodrog, eveniment de suflet, care însă nu a primit aprobare, din care motiv, pe bună dreptate, multe inimi s-au întristat.

Festivalul de folk a beneficiat de seri și nopți minunate, cu vreme prielnică ce a adus în cort public numeros din diverse zone ale țării și de dincolo de granițe, pentru că folkul unește, împrietenește, sensibilizează, emoționează. Cele 300 de persoane din seara de vineri și cele 500 din seara de sâmbătă au demonstrat, prin prezență și trăire că festivalul nostru este un eveniment de calitate care poate concura, fără a exagera, cu orice spectacol de sală. După concerte s-a aprins tradiționalul foc de tabără în jurul căruia s-a cântat până spre dimineață, în ambele nopți.

Așa cum am obișnuit consumatorii de folk, momentele muzicale s-au împletit cu momente poetice, astfel încât fiecare membru al cenaclului să urce pe scenă.

Seara de vineri i-a avut protagoniști pe copilul Raul Nica, Alex Bacter și Adrian Borcea (cenacliști), Anne-Marie Szanislo (Caransebeș), Trupa Nova Band, Florian Jianu, Daniel Julean și soprana Maria Nicoleta Brola (toți din Arad), Trupa Calendar (Brașov), Adrian Sărmășan (Turda), Maria Gheorghiu (București). Momentul intitulat "Sunt un frate tânăr", prezentat de Teo Boar, Vlady Cnejevici și actorul Dorin Andone (București) a înflăcărat scena și publicul cunoscător al repertoriului regretatului Florian Pittiș. Seara s-a încheiat cu prezența pe scenă a tuturor artiștilor și cenacliștilor care au interpretat împreună "Sfârșitul nu-i aici".

În seara de sâmbătă recitalurile au fost susținute de copiii Melinda & Timea Irșai și Adrian Petcu, urmași de Vasile Gondoci (Lugoj), Livia Daniel & Angi Daroț (Ungaria), Vali Doagă (Focșani), Monica Mihaela Cojocar (cenaclista noastră), Nelu Pitic și Trupa de Serviciu (Arad), soprana Mihaela Ișpan & Cezar Moraru (București și

Arad), Trupa Clipa (Arad), poetul Sorin Poclitaru (Gura Humorului) și Ștefania Iacob (Suceava), Dan Vană (Calafat).

Multașteptatul Victor Socaciu a încheiat seara și festivalul. Cu cântecele lui a ridicat publicul de mai multe ori în picioare, stârnind ropote de aplauze în cascade.

La festival s-a lansat revista Lumina inimii cu numărul 21, ca un dar adus limbii române, de ziua ei. Cenacliștii care au rostit poeziile proprii au urcat pe rând pe scenă: Semidea Șulea, Blazena Karkus, Tatiana Moș, Eugenia Ponta Pete, Camelia Chifor, Ioan Vasile Marcu. Invitații lor au fost Dacian Don și Petre Don.

În cadrul celor două seri de festival mi-am lansat albumul de textier Acorduri de mai, proaspăt editat, care a fost foarte bine primit. Albumul cuprinde 16 piese compuse pe poezii scrise de mine, de către prieteni, autori de muzică: Walter Ghicolescu, Mario Ovidiu Madius (Suedia), Daniel Julean, Nelu Pitic, Vasile Gondoci, Livia și Angi Daroț, Trupa Clipa, Monica Mihaela Cojocar, Gabriela Verșan, Raul Nica și subsemnata. Majoritatea pieselor au fost orchestrate și imprimate în studioul din Casa de Cultură, de către Mircea Igrășan. Albumul este un proiect personal pe care mi l-am autofinanțat. Despre Acorduri de mai, omul de radio Dan Vană a realizat ulterior o frumoasă emisiune la Radio Oltenia Craiova.

De la standul cenaclului, instalat în cort, s-au putut achiziționa albume ale artiștilor care au concertat în festival, volume de al noastre și, cu mare succes, volumele semnate Sorin Poclitaru.

Cenacliste pecicane prezente la festivaluri naționale de folk

În zilele de 13 și 14 septembrie s-a desfășurat ediția a IV-a a Târgului de Folk "Vasile Mardare" de la Gura Humorului, organizat de poetul Sorin Poclitaru, la Casa de Cultură din frumosul târg bucovinean.

A fost un prilej minunat să revedem frumoasa Bucovina și Voronețul care respiră istorie în fascinantul peisaj al Țării Fagilor. Cele două seri de concerte au fost prilejuri perfecte de reîntâlnire cu dragi artiști care au trecut pe la Pecica în decursul celor opt ediții de Folk pe Pâine: Magda Puskas, Emeric Imre, Adrian Bezna, Lucian Ștefan, Cătălin Stepa, Ștefania Iacob și bineînțeles, gazda evenimentului, Sorin Poclitaru.

În deschiderea seriei de sâmbătă, cenaclista noastră, cantautoarea Monica Mihaela Cojocar a

fost invitată să cânte. Deși necunoscută publicului prezent în sală, a reușit să capteze atenția, să impresioneze, fiind răsplătită cu lungi serii de aplauze. Am fost acolo, în sală, să o susțin și să simt pulsul publicului. Am fost mândră de Monica noastră!

Împreună cu Monica am participat și la Festivalul Național de Folk de la Oradea (21 și 22 septembrie), ediția a III-a, desfășurat în amfiteatrul cetății.

Monica nu a putut de data asta să cânte: o laringită severă a ținut-o departe de microfon, însă a fost, de această dată, ea alături de mine.

Sâmbătă, 21 septembrie, înainte de începerea recitalurilor pe scenă, tot în incinta cetății s-au lansat două volume ale poetelor Mihaela Dindelegan (Oradea) și Carmen Ifrim Săsărman (Ștei) și albumul meu "Acorduri de mai", editat în luna august. Publicul prezent la lansare, un public avizat, a apreciat albumul; spre marea mea surprindere, am epuizat toate albumele pe care le-am avut în bagaj, cu autograf! Sunt deja cunoscută orădenilor, pentru că la prima ediție mi-am lansat volumele de poezii, iar la a doua, am avut privilegiul să fac prezentarea volumului "Minuni din flori de spini" al sonetistei Mihaela Dindelegan, organizatoarea festivalului.

După lansare, în timpul spectacolului am fost invitată pe scenă de către prezentatoarea serii, minunata Alexandrina Chelu, să citesc din creațiile proprii.

Seara de sâmbătă a fost la fel de emoționantă pentru mine, pentru că am fost moderatoarea celor patru ore de recitaluri, postură în care mă simt confortabil. I-am prezentat pe cei care au fost trecuți în desfășurător: Andrei Arad (un copil deosebit de talentat), Adina Hodișan, Raul Silaghi (ambii din Oradea), Florin Ștefan (Baia Mare), poliinstrumentistul care trece cu mare ușurință de

la un instrument la altul: nai, tilincă, saz, tulnic, chitară acustică, chitară electrică și care ne-a purtat într-un magic periplu de un gen la altul, alături de prietenii lui. În finalul serii l-am invitat la microfon pe genialul Mircea Vintilă,

care a înflăcărat publicul. Iată cum, Festivalul Folk pe Pâine a salutat prietenește, și la propriu, Festivalul de la Humor și pe cel de la Oradea!

UN ALT FEL DE ARITMETICĂ A SUFLETULUI: NIKOLAI ANDREIEVICI RIMSKI KORSAKOV

Carina A. Baba

„În partiturile lui Rimski-Korsakov nu există nici cea mai mică îndoială cu privire la tabloul meteorologic pe care muzica este menită să-l transmită. Când afară e viscol, fulgii parcă dansează și sar în fața ferestrei și viorile nu se mai aud când soarele se înalță...” Așa ne este prezentată muzica lui Nikolai Korsakov, compozitorul născut sub semnul Peștilor, la 6 martie 1844, într-un orașel de lângă Sankt Petersburg.

„La început, niciunul dintre elevii mei nu și-a putut închipui că eu nu știu nimic, iar până când ar fi putut să se dumirească, învățasem deja ceva”, mărturisește compozitorul și profesorul Korsakov, care nu intenționa să devină muzician. Fascinat fiind de mări, visa să devină marinar, dar în timp ce era cadet la marina militară, părinții, observându-i calitățile muzicale, l-au îndemnat să ia lecții de pian. Cutreierând mările și oceanele, ofițerul din Marina Imperială compune prima sa simfonie. E lesne de înțeles că destinul lui Nikolai o ia pe alt drum, cel al muzicii. Dincolo de influențele mentorilor săi - Glinka, Balakirev, Berlioz și Liszt, în muzica sa se simt bătăile sufletului slav, știut fiind că Nikolai Korsakov a iubit foarte mult folclorul rusesc.

Zborul bondarului, un interludiu orchestral scris pentru opera **Povestea Țarului Saltan**, inspirat de poeziile lui Pușkin, apare în filmul **Shine** (1996), film care prezintă viața pianistului David Helfgott. De asemenea, acet fragment muzical este cunoscut și valorificat de Walt Disney, Michael Jackson, Dream Theater etc.

Alte filme și seriale notabile în care apare muzica lui Korsakov sunt: **Trăiască Caesar** (2016), **1+1** (2011), **Casino** (1995), **Colombo** (2005), **Maestrul și Margareta** (2005).

Dintre piesele de colecție ale lui Korsakov nu lipsesc: **Marele Paște Rus**, **Capriciul spaniol**, **Șeherezada**, **Concertul pentru pian și orchestră**, **Simfoniile nr. 1, 2 și 3**, operele **Fata de zăpadă**, **Noapte de mai**, **Legenda orașului nevăzut Kitej...**

**EXPONATUL LUNII OCTOMBRIE LA
COMPLEXUL MUZEAL ARAD/EXPOZIȚIA
TEZAU 1848-1849 ESTE TRUSA DE
PISTOALE DE DUEL, CU CAPSE A
GENERALULUI DAMJANICH JÁNOS**
Adelina STOENESCU

Dr. Felicia Oarcea, muzeograf: „Complexul Muzeal Arad vă propune, în cursul lunii octombrie, un exponat de excepție, clasat în categoria juridică tezaur, pe care îl adăpostește de mai bine de un secol. Capodoperă a armurierului pestan, Kirner József, trusa cuprinde două pistoale de duel cu capse, cu țevi damaschinate, cu 12 ghinturi. La ambele, gura țevii are un înălțător cu foaie fixă crestată. Pe țevi se văd motive vegetale încrustate, bătute în aur, cu inscripția „Kirner József Pesten” și marcajele „1” și „2”. Sub talpa cocoșului apare ștanțată inscripția „Kirner”. Feroneria de pe uluc are gravate motive vegetale. Crosa, din rădăcină de nuc, lustruită, este bogat ornamentată. Mecanismele de dare a focului și de declanșare sunt complete și funcționale. Alte componente sunt: bățator, vergea, ciocan, toc pentru pulbere, clește pentru turnat gloanțe, șurubelniță și măsurător de pulbere.

Caseta/cutie este căptușită cu catifea albastră. Pe interiorul capacului a fost aplicată eticheta publicitară, în limbile maghiară și germană, „KIRNER JÓZSEF polgári Puskaműves PESTEN a Servita téren”, iar dedesubt „Joseph Kirner bürgerlicher Büchsenmacher in Pesth am Serviten Platz”. Medalia conține inscripția „A MAGYAR IPAREGYESÜLET Kirner Józsefnek 1846”. În lăcașul de alamă de pe capacul cutiei, prevăzut cu capac înfiletabil, se află cheia trusei.

Achiziționată de la Salacz Béla, ea a fost etalată la inaugurarea Palatului Cultural în luna octombrie 1913.” (C.p.)

FOTO CLUB ARAD

Mircea BORAN

Vernisajul, oferirea albumului și decernarea premiilor Salonului Internațional de Fotografie “Ars Fotografica” Ediția a XIX-a.

Secțiunea „Liber - Color”:

Premiul I și Medalia de Aur AAFR – Plaino Marian, București – Apusul cailor

Premiul II și Medalia de Argint AAFR – Szabo Iosif, Odorheiu Secuiesc - Piciorong

Premiul III și Medalia de Bronz AAFR – Draga Paul, Arad – Dimineața pe lac

Mențiune AAFR – Horosny Sandor, Ungaria – Girl in Cloth

Mențiune AAFR – Kantor Tibor, Odorheiu Secuiesc – Stârc pitic

Mențiune AAFR – Hadnagy Sandor, Odorheiu Secuiesc – Nud-Snow

Premiul I și Medalia de Aur Varadinum – Floriganță Cristian, Craiova - Attitude

Premiul II și Medalia de Argint Varadinum – Bolvari Csilla, Ungaria - Sentinel

Premiul III și Medalia de Bronz Varadinum – Tomic Maja, Serbia – On a Sand Bars 3

Mențiune Varadinum – Buță Marius, Arad - Child

Mențiune Varadinum – Călin Rucsandra, Craiova – Yellow Flowers

Mențiune Varadinum – Vîrbănescu Daria, București – The Light

Premiul I și Medalia de Aur Dacica – Cotoc Sorin, Arad – Concrete Jungle

Premiul II și Medalia de Argint Dacica – Kralik Jaroslav, Serbia – Wait State

Premiul III și Medalia de Bronz Dacica – Goran Bendelja, Serbia - Lady Bug

Mențiune Dacica – Al Natour Nada, Craiova – The Family

Mențiune Dacica – Filip Ovidiu, Arad – Apus pe lac

Mențiune Dacica – Simovic Olja, Serbia - Forest

Secțiunea „Liber - Monocrom”:

Premiul I și Medalia de Aur AAFR – Floriganță Cristian, Craiova - Leap

Premiul II și Medalia de Argint AAFR – Vătăman Sorin, Timișoara – Ceață pe lac

Premiul III și Medalia de Bronz AAFR – Zivkic Dusan, Serbia – Sing Sing

Mențiune AAFR – Kantor Tibor, Odorheiu Secuiesc – La fierar

Mențiune AAFR – Mauko Daniel, Slovenia – Sign Post

Mențiune AAFR – Szentes Monica, Arad – White Desert

Premiul I și Medalia de Aur Varadinum – Draga Paul, Arad – De jos în sus

Premiul II și Medalia de Argint Varadinum – Kralik Jaroslav, Serbia – Heat

Premiul III și Medalia de Bronz Varadinum – Bolvari Csilla, Ungaria - Sisi

Mențiune Varadinum – Călin Rucsandra, Craiova – Stories from the Village

Mențiune Varadinum – Hadnagy Sandor, Odorheiu Secuiesc – The House

Mențiune Varadinum – Nedelcu Valeriu, Craiova – Winter Story

Premiul I și Medalia de Aur Dacica – Plaino Marian, București - Balerina

Premiul II și Medalia de Argint Dacica – Cotoc Sorin, Arad – Sky Tree

Premiul III și Medalia de Bronz Dacica – Valo Jan, Serbia - Morning

Mențiune Dacica – Horosny Sandor, Ungaria – Curiosity

Mențiune Dacica – Pantelic Sladana, Serbia – Early Morning

Mențiune Dacica – Pop Ovidiu, Oradea - Fall

Trofeul Asociației Foto Club Arad pentru autorul care are cele mai multe acceptări se acordă lui Plaino Marian din București.

Semnează în această ediție

IOAN ARDELEAN
CONSTANTIN AVĂDANEI
ELISS BEATRICE AL-BADI
CARINA BABA
VASILE BARBU
CAMELIA ELENA BELEI
VLAD BBERETEU
LUCIA BIBART
MIRCEA BORAN
SEBASTIAN BURNAZ
FLORICA R CÂNDEA
DELIA CHEVERESAN
LIVIA CIUPAV SFARAILA
IOANA CRIȘAN
TEODOR GROZA DELACODRU
LIGYA DIACONESCU
CĂTĂLIN DRĂGAN
DOMNICA FLORESCU
PAUL KRIZNER
DANIELA GUMANN
GHEORGHE HODREA
NN HORIA
CARINA A IENASEL
ANTON ILICA
VALERIU ILICA

DAN LUCA
ROXANA LADUNCA
IOAN VASILE MARCU
LIVIU NADIS
MARGARETA NERON
IOANA NISTOR
DORIN OCNERIU
MIRA ODAGIU
PETRU PANDURU
IOANA PĂTRĂUȚĂ
EUGEN PADUREAN
EUGENIA PONTA PETE
IULIANA PINTEA
VASILE POP
MARIANA POPA
MARISA RANTA
VANGHEA STERIYU
ADELINA STOENESCU
EMIL SIMANDAN
SEMIDEEA ȘULEA
IOAN TULEU
HORIA TRUTA
LOREDANA TUDORESCU
AIDA VOIVODICIAN
CRISTINA ZAHA

Revista Gutenberg precizează:

Vă rugăm să expediați materialele pentru luna martie 2020, până în data de 15 ianuarie la următoarele adrese de email candeafoare@yahoo.com, tel. 0745263205; carina.anqa@gmail.com; tudlore@yahoo.co.uk

Materialele vor fi însoțite de o fotografie a autorului, conținut o pagină A4, scris cu font „Times New Roman”, caracter de 10, text corectat cu diacritice.

Vom încerca , pe cât posibil să inserăm și alte fotografii în măsura spațiului, însă nepreluate de pe internet, la fel, vom publica doar materiale inedite cu trimitere la o sursă bibliografică (exclus internet sau webografie). Manuscrisele nu se înapoiază. Revista Gutenberg - Universul Cărții găzduiește opinii, creații sau înscrisuri ale autorilor, din segmente culturale, cotidiene, mozaic, panoramic etc, dar responsabilitatea conținutului fiecărui text, aparține autorului în exclusivitate. Manuscrisele nu se înapoiază, materialele în excedent vor fi luate în seamă pentru viitoarele ediții cu precizarea expresă de a nu se depăși conținutul unei pagini A4.

Notă: revista nu publică materiale (conform deontologiei profesionale) apărute și în alte publicații, rezervându-și dreptul de a le refuza.

Colegiul Editorial - Redacțional

Foaie culturală, recunoscută de C.N.C.S.I.S.
ISSN 2248 - 308X
ISSN-L 2248 -308X

„De la piatră, scriere pe piei, la pergamente și hârtie s-a ajuns astăzi la etapa scrierii virtuale, electronice. Iar hipermedia avansează strategii de îmbinare a scrierii cu vocea, a sunetului cu imaginea, a fotografiilor cu videoclipurile, astfel că degustarea documentării și informatizării sunt deserturile alese ale umanității. Terminalele (televizor, tablete, telefoane celulare ș.a.) sunt deja „la purtător”, văzând că fiecare merge pe stradă ascultând, vorbind, scriind, înveselindu-se, râzând și trăind intens condiția umană a lumii, văzută ca „un sat universal”. Telefonie mobilă și accesul prin touchscreen, ecran color, dispozitive smartphone, accesul inopinat la internet – imensa bibliotecă a lumii -, aproape în orice loc și în orice moment va oferi surprize din ce în ce mai provocatoare inclusiv un declin al lecturii cărților pe suport material. Personal, iubesc foșnetul răsfoitului paginilor și mă încânt de privitul admirativ al volumelor din biblioteca personală, care mi-au încântat clipele vieții.”

Anton Ilica

ISSN 2248-308X
ISSN-L 2248-308X